

GOETHE.

PATIMELE

JUNELUI

WERTHER

TRADUCTIE DIN LIMBA GERMANA

DE

B. V. VERMONT

CU O INTRODUCERE DE

GRIGORIE H. GRANDEA.

BUCURESCI

EDITURA LIBRĂRIEI SOCEC & COMP.

7. CALEA MOGOSOEI, 7.

1875.

BIBLIOTECA CENTRALA
A
UNIVERSITAȚII
DIN
BUCUREȘTI

64359

No. Curent Format

No. Inventar Anul

Secția Raftul

WERTHER

Inu.A.45.750

GOETHE.

PATIMELE

JUNELUI

WERTHER

TRADUCTIE DIN LIMBA GERMANA

DE

B. V. VERMONT

CU O INTRODUCERE DE

GRIGORIE H. GRANDEA.

261412

62087

BUCURESCI

EDITURA LIBRĂRIEI SOCEC & COMP.

7. CALEA MOGOSOEL, 7.

1875.

401

CONTROL 1953

BIBLIOTECA CENTRALĂ UNIVERSITARĂ
BUCUREȘTI
COTA 64359

1956

RE 103/03

B.C.U. Bucuresti

C62087

BUCUREȘTI
BIBLIOTECA CENTRALĂ UNIVERSITARĂ
CATEDRA DE DOCUMENTAȘIE ȘI BIBLIOTECĂ
1956

INTRODUCERE

Prin dorința ce am exprimat într'un articol literar, d'a vedea o pênă încercată și abilă traducând această operă, datoresc câte-va pagini patimilor lui Werther, traduse de d. Vermont. Dar pot vorbi de acest giuvaier al lui Goethe, fără să'mi arunc ochii asupra corónei în care strălucesce, fără să plimb un moment pe cititor în patria lui Arminiü?

Nu!

Blondă Germanie! cine nu 'și-a desmerdat sufletul în sînul cetăților tele, se pôte îndoii că omenirea va ajunge o dată

cum viséză poeții tei. 'Nainte d'a'mi răcori fruntea la adierea plopilor din văile aburóse ale Suabiei, 'nainte d'a strânge mâna junilor din Heidelberg, 'nainte d'a admira castitatea verginelor tele, credém că tótă lumea nu a fost, nu este și nu va fi, de cât un dedal unde se clocesc, se frământâ viciuri și patimi. „Ce'mi pasă de ideal, — diceam, — când el n'are nicăirea patrie?“ A trebuit câte-va zile numai să petrec în sînul teú, și atunci am vedut că a mai rămas în bêtrena Europă un asil pentru virtute, onóre și cavalerism, — în tine, fericită Germanie!

Décă este adevérat, că literatura este oglinda unui popor, apoi nu putem cunoște mai bine Germania, de cât prin scriitorii ei.

Ađi nici un spirit luminat și imparțial nu mai póte tăgădui, că literatura germană ocupă ântéiul rang între literaturile moderne. Literatura anglă cu Shakespeare, Milton și Byron, pe lângă aceea a lui Klopstock, Lessing, Herder, Wieland, Bürger, Schiller, Goethe, Uhland și Heine, pare ca stâncile aride ale Libanului,

încoronate de câți-va cedri, pe lângă văile umbróse și fertile ale Tesaliei, Casmirului și Floridei. Dăcă cea d'ântéiú ne isbesce prin câte-va geniuri, cea din urmă ne atrage, ne încântă și ne lánțuiesce prin farmecul și avuția ei. In acești timpí de scepticism, precum alérgă însetatul călător la oazele umbróse și recoritóre din desert, alergăm și noi la acéstă oază a civilisației moderne, la literatura germană, ca să ne recorim sufletul și să ne întremăm inima.

Dar cum s'a format acéstă literatură, pentru ca să ajungă ađi a fi vétra, de la care tóte popórelé să împrumute luminile necesare pentru estetica și pedagogia lor? Desvoltarea ei, este ea un lanț neîntrerupt de geniuri și talente, cari s'aú consumat urmărind stéua conducétóre, în ale cărei rađe se măritaú divinele culori : Frumosul, Binele și Adevéru? Nu! departe d'a fi un asemenea lanț neîntrerupt, mai mulți seculi ea a zăcut în letargie. Ștergéndu-se din memoria poporului german *Cartea eroilor* sei, poema *Nibbelungen*, el căută seculi întregi firul naționalității sele,

fără să'l pótă afla, din cauza torentului de imitații străine care'l înecă.

Târdiu în cóce, după Luther, după încercările poetice mai mult sau mai puțin fericite ale lui Mathisson, Rammler, Blumauer, Rabener, Gleim, Opiz, Gottsched, și Bodmer, — palide resfrângerii și imitații din literatura francesă, — către jumătatea seculului al XVIII-lea, trebuie să căutăm renascerea literaturii germane.

Acel care începe această mișcare este Klopstock. Poet mare, mai mult prin cugetare de cât prin formă, el îmbuibă poezia germană de cea mai forte suflare religioasă și originală. El, — strigă Schlegel, — atinge cu o mână la christianism și cu alta la mitologia Nordului, principalele elemente ale poeziei moderne. "Acésta ne esplică impresia prodigiósă ce a făcut poema lui *Messiada*. In istoria literară a tuturilor popórelor, sunt puține exemple de un succes așa de strălucit. Era una din acele opere, în cari oricine afla realizate toate dorințele și speranțele pentru literatură, și care trâmitea la scóla pe toți scriitorii dintr'un secul, — dice

Gerard de Nerval. Nimic n'a lipsit triumfătorului, nici chiar insultele sclavilor; toate coteriile, ale căror principii erau resturnate de acest succes, cad cu furie asupra junelui student, care se impuse de o dată ca întâiul și unicul poet al Germaniei.

Calea fiind deschisă, originalitatea putând să circule liber prin pădurile vergine ale lui Arminiū, talentele încep să apară și literatura germană să se înavuiască de cele mai strălucite mărgăritare. Wieland, Herder, Lessing, Stollberg se fac nemuritori prin operele lor. Un talent original și puternic, Bürger, dă o noă direcție poeziei lirice. El sfășie genul didactic, admirativ, născut din imitația grăcă-latină; introduce în poezie analiza intimă, cântându'și simțimintele, impresiile și amorurile lui. O adevărată revoluție în poezia lirică.

Dar dupe aceștia apar cei doi luceferi ai literaturii germane, Schiller și Goethe.

Schiller debută prin drama *Brigandii*, al cărei succes 'i-a atras persecuția celor puterici. Dramele lui: *Don Carlos*, *Mirésa*

de Messina, Tell, Walenstein, Ióna d' Arc, Maria Stuart și *poesiile lirice* sunt operele principale cari 'i împletesc cununa nemurirei.

Goethe debută prin drama națională *Goetz de Berlichingen*, al cărei succes atrase vederile Germaniei asupra lui. *Faust, Egmont, Tasso, Hermann și Dorothea, Wilhelm Meister, Werther, Afinitățile* și o bogată colecție de *poesii lirice* fac gloria celui mai mare geniū al Germaniei. Tot așa de iubit, decât nu tot așa de popular ca Schiller, el apare ca un patriarc pe pragul seculului al XIX-lea, și contimplă cele mai mari evenimente, rostogolindu-se ca valurile mării 'nainte a lui, fără să se turbure. Figură măreță și augustă, care a făcut pe mulți să'l compare cu Jupiter. Byron îl iubesce, Napoleon I îl admiră, Germania 'l idolatrisază. El vede născând talente strălucite și suave cu Uhland, Heyne, Rückert, Platen, Chamisso, Lenau și atâți alți. Toți aceștia sbóră ca un roiū de colibri în rațele lui. Ei se întrec cu harpele lor de aur și ivoar, voidnd să misce pleopele de aramă ale bătrânului

deu, dar el se mulțumesc, în augusta lui majestate, a'î asculta cu un suris divin și patern, pene când, atins de cosa morții, cade după mărețul pedestal, strigând : *Lumină, lumină!*

Dar Jupiterul de la Weimar a fost și el om ca noi. Este adevărat, că în cei din urmă patru-deci ani ai vieții sale, artistul ucisese pe om, poetul plutea ca un vultur d'asupra turburărilor omenirii.

«Insa, — dice un scriitor frances, L. Enault, — a avut și el ca noi toți bucuriile înflorite de la două-deci ani, iluziile rîdătoare și lunga speranță a ântâielor primăveri; apoi, sorta comună, a cunoscut durerea cu amorul. Acea mână fermă și rece, care a ciselat atâta timp în marmura de Paros strofe plastice, a căror frumusețe nimic n'o înduioșia, acea mână a tremurat, s'a înfiorat odinióră!

«De cartea Werther se légă cele mai vii suveniruri din junetea tumultoasă a marelui poet, și acéstă carte a avut asupra lui o influință tot așa de mare, ca și asupra cititorilor sei. Ea însemnează tranșiția necesară și durerosă între două epoce;

'l face să trecă din cercul strâmt al realităților personale în infinitul vieții artistice și ideale.

«Cărțile au o istorie, adesea mai interesantă de cât cartea chiar, căci este istoria unei cugetări; și am putea scri biografia lor cum scrim p'a ómenilor.»

D-nul Kestner, fostul reprezentant al Hannovreii la Roma, a publicat anii trecutú o colecție de scrisori, cari probéză, că amorul lui Werther este amorul lui Goethe, — colecție intitulată: *Goethe și Werther; Scrisori, cele mai multe din tinerețe, cu documente esplicative.*

D-nul Kestner este fiul Charlotei și al aceluia, care în roman se numesce Albert. El a aflat în hărțile familiei cea mai mare parte din scrisorile lui Werther, sub-semnate *Goethe*.

Enault, care a văzut la d-nul Kestner autografele lui Goethe, dice, că numai aspectul acestor scrisori este de ajuns ca să aréte originalitatea caracterului său. Scrierea are aceeași fisionomie ca féța lui. La naturile pasionate ea este schimbatóre și mobilă ca sufletul. La Goethe,

când este liniștit, scrierea este lungă și subțire, destul de corectă; o scriere aristocratică. Dar adesea febra o răpescă: atunci este tremurată, neregulată și, ca să dic așa, impetuósă; așa de grăbită a spune tot, în cât nu spune lucrurile de cât pe jumătate; aci este abătută, culcată și abia formată, ca o cugetare indecisă, care plutește în stare de vis, fără să aibă puterea d'a se precisa în judecămînt decis; une-ori este lină și îngrijită; ea se complace în sine'și, ca un suflet fericit, care 'și conservă și desmêrdă chimerele.

Goethe nu consacra o sumă însemnată pentru cheltuețele de birou. Scrisorile lui sunt pe hârtie de tóte formatele și tóte culorile; pe ciorna unei bucăți de versuri, pe placarda unei probe, pe un plic luat din paner.... Dicția acestor scrisori este fôrte pușin îngrijită, dar adesea încântătoare, și tot-d'a-una vie în necorecțiile se; sintaxa este pușin respectată și ortografia, plină de fantasmie. Goethe nu se supune nici la politețea formalistă a etichetei germane; el dice tu Charlottei, când Kestner îi dice *voř*. În acéstă privință Kestner

glumia : „Trebue să aibă óre-care compensații.“ — O altă particularitate : Goethe nu data nici o dată scrisorile, ȑicȑnd cȑ nu se dateazȑ de cȑt poliȑele. Minuȑiosul, dar indulgentul Kestner, a trebuit sȑ se ȑmpace cu acȑstȑ negligenȑȑ. Nu se mai plȑngea. Era inutil. Dar, ȑndatȑ ce primea o scrisóre, cea d'ȑntȑiũ grije ce avea, era s'ó dateze, pentru mulȑumirea lui proprie.

Amȑruntele cunoscȑnȑei lui Goethe cu Charlotta ȑi Kestner sunt aceleaȑi, pe cari le descrie ȑn Werther. Chiar balul cȑmpenesc, care ȑn roman face o impresie atȑt de profundȑ ȑi decisivȑ lui Werther, ȑl aflȑm ȑn scrisorile lui Goethe.

Scena care decide plecarea lui Werther este aceeaȑi, care a decis pe Goethe sȑ fugȑ din Wezlar. Cititorul n'are de cȑt sȑ compare pasagiul din roman cu acesta din memoriile lui Kestner :

«Adȑ dupe amȑdiũ, doctorul Goethe a prȑnȑit cu mine ȑn grȑdinȑ. Nu sciam cȑ va fi pentru cea din urmȑ órȑ. Cȑtre sȑrȑ, doctorul Goethe a revenit. El, Charlotta ȑi eũ am avut o ciudatȑ convorbire despre viitorul sufletelor dupe

mörte, despre plecare și întörcere. N'a început-o el, ci Charlotta. Ne-am promis că acela care va muri ânteiũ să se întörcă, dacã va putea, ca să ne dea noutãți din cea-l-altã lume. Goethe era abãtut, sciind cã va pleca adoua ñi.»

A doua ñi Kestner priimesce urmãtorul bilet :

«*El* va fi plecat, Kestner, când vei priimi acest bilet, el va fi plecat. Dã pe cel alt Charlottei. Am fost liniștit, dar convorbirea nôtrã mē sfãșia. In momentul acesta nu pot sã ve ñic de cãt : Adio!—Âncã un minut, și aș fi isbucnit. Acum sunt singur, și mâne plec. O bietul meũ cap!»

Iecã ce scria Charlottei :

«Sper sã mē întorc, dar Dumnezeu știe când. O Charlotta, pe când *tu* vorbeai, unde era inima mea? Când cugetam cã te vedeam pentru cea din urmã órã! Nu pentru cea din urmã órã. Cu tóte acestea plec mâne. *El a plecat!* Ce demon te-a impins sã vorbești de asemenea lucruri? Cele ce sunt *sus colo* mē interesaũ! Nu, nu mē interesa de cãt pãmēntul, unde suntem și mãna'ți, ce sãrutam pentru cea din urmã órã! Și acea camerã in care nu voiũ mãi intra! și acel scump tatã, care m'a însocit pentru cea din urmã órã! Acum, iacã-mē singur, și pot sã plâng. Vē

las fericiți... Nu es din inimile vóstre. Vă voiú revedea! dar nu *mâne, nici o dată!*

«Spune copiilor mei... *El a plecat!* Oh! nu mai pot să urmez.»

El plecă rapede. Copiám aci o pagină din memoriul lui Kestner :

«Adi dimineța, la șapte ore, Goethe a plecat fără să 'și ia concediú. Mi-a trámis un bilet cu cărți. Când am venit acasă, mi se díse : «Domnul doctor Goethe a trámis acestea către orele dece.» Am vedut cărțile, biletul, și m'am gândit : *a plecat!* Eram desolat. Ión, fratele Charlottei, veni și mă întrebă *décã este adevèrat*. Mătușea lui Goethe, dómna consiliară intimă (d-na Langen) profită de ocașie, ca să dică prin servitórea ei, că a fost fórte necuviincios Goethe, plecând fără concediú, cuvinte, la cari Charlotta respunse : «Pentru ce 'și-a crescut atât de răú nepotul?» Acasă toți copii díceaú : «doctorul Goethe a plecat.» La amediú am convorbit cu d-nul Born care 'l insoțise călare pêne la Braunfels. Goethe 'i-a spus convorbirea nóstră din séra plecării. Se ducea cu inima sdrobită. Dupe amediú, am dus cele doué bilete Charlottei, ea fuse sfășiată de acéstă bruscă plecare, și pe când citea, lacrimele 'i curgeaú. Cu tóte acestea s'a simțit ușurată, că a plecat, căci ea nu putea să 'i dea ceea ce el dorea.»

Nu uitați că este un german care scie.
Nu surîdeți de candórea unui suflet ne-
tins de veninul societăților corupte.

Iși póte cine-va imagina? Góethe se
însărcină chiar cu facerea inelelor pentru
maritagiul Charlottei cu Kestner. Pentru
diua nunței, Góethe se decise a lua din
cuiú portretul Charlottei, și scia :

«N'o voiú mai iubi, pe ea, dar pe copilul ei,
póte puțin din cauza ei....»

(Puțin, nu mult?)

«Dacă este băiat, să înebunească de tóte fe-
tele, cari vor semăna cu mamă-sa.»

Pêně aci partea reală a romanului este
luată din viața lui; de aci în colo este
luată din viața altuia.

Pe când Góethe, sdrobot de acéstă pa-
siune, fugea din Wezlar, un alt june, tot
acolo, se ucidea din cauza aceleeași pasiuni.

Acel june, fiul unui preot, se numia
Ierusalim.

Amănuntele acestei tragedii le aflăm
tot în memoriile lui Kestner. Góethe n'a
avut de cât să le espună în pagini stră-

lucite. Nimic n'a adăogit la acest lugubru desnodămînt. Preparativele morței, Emilia Galotti a lui Lessing, butilia cu vin,.... înmormîntarea nóptea, cu facle, fără preot, tóte sunt luate din amănuntele morței lui Ierusalim.

Prin urmare meritul lui Goethe în *Werther* este că, din rânduirea unor fapte reale, a știut să facă un cap d'operă.

Terminând imprimarea acestui giuvaier al ânimelor simțitóre, el a trâmîs cel d'ântêiu esemplar lui Kestner și Charlotte. Ceea ce a simțit și cugetat *scumpa Lottă*, la citirea acestor amintiri, în cari se resfrângea aurora tinereței séle, nu scim. Kestner însă, este mai franc; el se plânge lui Goethe, că a desnaturat mult din acei pe cari a voit să'i zugrăviască. Pretinde că el, Kestner, nu sémănă cu Albert și cere ilustrului poet să schimbe ceea ce smintesce asemănarea.

Goethe promite.... déră amantul, care acum devenise artist, putea să împlinescă el promisia, mai cu sémă când copilul iubit al tinereței séle era desmerdat de Germania întregă?

Goethe n'a mai vădut de cât o dată pe Charlotta, la patru-deci ani după tipărirea lui Werther. El însă avea 66 ani, iar Charlota 60 de primăveri și 12 copii. Precum vedeți, Kestner nu mai avea să se îngrijescă.

Impresia profundă ce a produs și produce încă această carte, este un prodigiū. In multe case a întins doliul morței : tóte tinerile visaū că sunt Charlotte, și toți tinerii, Wertheri. Rēul resulta din neînțelegerea acestei opere. Goethe sustine, că rēul era în societate și că Werther n'a fost de cât fitilul, care a dat foc minei. Ecă cum judecă el acest unic eveniment în istoria literară :

«Acéstă cărticică a făcut o impresie prodigiosă și cuvântul este simplu : a apărut la timp. O mină fórte încărcată, cea mai mică scîntee o aprinde : Werther a fost scînteea. preteuțiile esagerate, patimele nemulțumite, suferințele imaginare, turmentau tóte capetele. Werther era espresia fidelă a maladii generale; esplosia a fost dar rāpede și teribilă. S'aū fāsāt a fi răpiți chiar de sujet; și efectul se îndoia sub imperiul acelu prejudeț absurd, care presupune mereu unu autor intenția d'a instrui. Uitaū că acela, care

se mulțumesc a nara, nu aprobă nici nu blamă, ci desvoltă numai succesia simțimentelor și faptelor. El, prin acésta luminează, și cititorul trebuie să cugete și să judece.»

S'aũ găsit critici, cari aũ imputat, că Werther este imoral, — imputare absurdă. Ghœte nici o dată n'a perdut din vedere morala, care trebuie să fie stéua conducétore a scriitorului. A fost sgduvit de cea mai puternică pasiune, a vedũt în giurul seũ maladia morală, care bãntuia societatea germană și a conceput ideea d'a remedia réul prin Werther. S'a întâmplat, că societatea, în loc d'a vedea în Werther, ca într'o oglindă, réul care o mistuia, să vedă un îndemn către imitare. Individele atinse de gălbenare ved tóte lucrurile galbene. Putem óre pentru acésta să acúsăm pe Goethe? Nu.

✕ Respectul căminului, fidelitatea amorului conjugal, — écă simțiménte, cari isbucnesc din paginele lui Werther, stropite de sângele cald și fumegând al aceleia, care caută în mórte vindecarea d'o pasiune culpabilă.

Cu cât corupțiunea socială se întinde,

cu cât respectul căminului devine o chimeră, iar fidelitatea conjugală o fabulă, cu atât morală lui Werther se lămuresce mai mult.

Goethe, prin acest roman, în care a pus totă inima lui, face apoteosa amorului conjugal.

Adi mai mult de cât ori când, Werther este moral. El este fierul roșit în foc și aplicat pe gangrena socială.

Literatura lupanarelor din Paris a revărsat în totă lumea un venin, care råde cele mai sante legăminte, acelea cari fac taria familiei.

Un spectacul dureros ni se presintă : lupta între bărbat și amant.

Bărbatul pörtă pe umeri stânca realului, amantul este încongiurat de aureola idealului.

Bărbatul are 'naintea lui viața întrégă, cu tôte greutățile și durerile ei, amantul n'are de cât plăcerile momentane. Cel d'ânteiu, sacrifică viața lui; cel din urmă ceea ce are în posunar.

Tôte sforțele bărbatului tind sa facă din socia lui : virtutea incarnată, mama

neimputabilă a copiilor săi, femeea Cesarului; toate măgulirele amantului n'aū alt scop de cât înjosirea ei, căci numai înjosită pôte sa 'i profite.

Femeea ingrată, se încântă de amant. Calcă în piciorre demnitatea, pacea, onórea, sângele și viața bărbatului, pentru a se arunca în brațele seducătorului.

Ea se perde, — scim toți.

Dară scapă bărbatul, — veți dice.

Vai! dară cum scapă? O ruină.

Precum vedeți, lupta este crâncenă între esistența și ruina familiei.

Familia va cădea, dacă desperarea nu va provoca o reacție : lapidarea adulterului.

Ce se va alege de societate, fără o asemenea reacție, Dumneșeu scie!

Tragedia lui Werther agită aceste probleme dureróse, ceea ce tot este un bine. Și pentru acest bine, trebuie să fim recunoscători d-lui Vermont, care a tradus copilul cel mai iubit al patriarcului de la Weimar, tot cu măiestria ce a probat în traducerea celei mai originale opere a aceluiași geniū, *Wilhelm Meister*.

Gr. H. Grandea.

CARTEA I.

Am adunat cu silință tot ce am putut găsi din istoria sermanului Werther, și v'o presint aci, și sciū că'mi veți mulțumi. Nu puteți refusa admirațiunea vóstră spiritului și caracterului său, nici lacrimile vóstre sórtei séle.

Iar tu, suflet bun, care simți acelaș chin ca și dēnsul, găsesce'ti consolarea în suferințele lui, și fie'ti cărticica acésta un amic, déca sórta séu culpa ta proprie nu'ti acordă un altul mai apropiat!

C A R T E A I

4 Maiū.

Cât sunt de vesel, că am plecat! Scumpe amice, ce mai e și inima omului! A te părăsi pe tine, pe care te iubesc atâta, de care eram nedespărțit, și a fi vesel! Tu mă erți, știu bine. Cele-alte legături ale mele, n'aū fost ele ore alese de sôrtă anume, spre a âmplea cu anxietate o inimă ca a mea? Biata Leonora! Și totuși eram nevinovat. Culpabil eram ore, deca o pasiane s'a fermat in sermana inimă, pe când fermecele capriciose ale sororei séle imi procuraū o petrecere plăcută? Și totuși — sunt ore cu totul nevinovat? Nu am nutrit ore simțimintele ei? Nu m'am delectat ore insu'mi cu espre-siunile de tot fidele ale naturei, cari ne-aū făcut de atâtea ori să rîdem, ori cât de pucîn ar

fi ridicule? nu am.... O, ce e omul, că p^ote să se plângă de sine! Mă voi^u îndrepta, iubite amice, ți^u promit, mă voi^u îndrepta, nu voi^u mai ramega ca p^on^e acum pucinel r^u, pe care ni^l dă s^orta; voi^u gusta prezentul, é^ră trecutul să 'mⁱ fie trecut. Ai dreptate, neap^erat, scumpul me^u, că ar fi mai pucine dureri între ómenⁱ, déca n'ar căuta — Dumne^u scie de ce sunt făcuți ast-fel — cu o fantasie atât de activă, să'și rechi^ame mai bine amintirile reului trecut, de cât să sufere un prezent indiferent.

Veⁱ fi bun a spune mamei mele, că mă voi^u ocupa cât se p^ote de afacerea ei, și căⁱ voi^u da veste cât mai curând în acéctă privință. Am vorbit cu mătușă-me^a, care e departe de a fi aceea femeie rea, precum o descri^u la noi. E o femeie viuă, violentă, cu inima cea mai bună. 'I-am ar^etat plângerile mamei mele în privința reținerii părții séle de moscenire; ea'mⁱ spuse motivele, cauzele și condiționile, cu cari ar priimi să libereze tot, și încă mai mult de cât am cerut noi — în scurt, nu voi^u să scri^u acum nimic despre acésta; spune mamei, că totul va merge bine. Și am găsit, scumpul me^u, cu ocaziunea acestei micⁱ afaceri, iarăși, că neînțelegerile și inertia produc mai multe retăcirⁱ p^ote

în această lume, de cât viclenia și răutăciunea. Cel pucîn acestea din urmă de sigur că se găsesc mai rar.

De alt-minteri mă aflu prea bine aci. Singurătatea e un balsam recoritor pentru inima mea în acest loc încântător, și ano-timpul acesta al juneței încălzește cu tótă puterea inima mea, care adesea resimte fiori. Ori-ce arbore, ori-ce tufiș e un buchet de fiori, și ar dori cine-va să fie cărăbuș, spre a pluti în această mare de arome și a'și găsi tot nutrimentul într'ênsa.

Orașul propriu Țis e neplăcut, dar gîr im-pregiur domnesce o frumusețe nespusă a natur-ei. Acésta făcu pe repositul conte de M***, a'și planta grădina pe unul din dealurile, cari se încrucișează cu o varietate încântătoare, formând văile cele mai plăcute. Grădina e simplă și chiar la intrare se simte, că planul n'a fost desennat de un grădiuar special în sciință, ci de o inimă simțitoare, care voia să se bucure în-să'și de dênса. Multe lacrimi am vërsat pentru repositul în cabinetul cel mic și ruinat, care era locșorul seü de predilecțiune, și care acuma e și al meü. Curênd voiü fi stăpân al grădinei; grădi-narul mă iubesc, chiar din aste două trei Țile, și n'o să fie în paguba lui.

10 Maiü.

O serenitate admirabilă a cuprins sufletul meu, întocmai ca și dulcele diminețe de primă-
vêra, pe cari le gust din totă inima. Sunt singur
și mă bucur de viața mea în acest loc, care e-
ste creat pentru nisce suflete ca al meu. Sunt
așa de fericit, scumpul meu, așa de adâncit în
simțimentul unei existențe liniscite, în cât sufer
arta mea. N'aș putea să desenez acuma, n'aș
putea să fac o trăsătură, și totuși n'am fost nici
o dată pictor mai mare, ca în aceste momente.
Când aburază valea iubită în giurul meu, și se
odihnesce sórele din înălțimea sa d'asupra întune-
recului nepetrans al pădurei mele, și nu se fu-
rișează de cât unele raze isolate în sanctuariul
interior, când staü apoi trântit pe érba înaltă
la rîulețul cădënd, și când în apropiere mai ma-
re de pământ mil de erburi diferite se impun
cercetării mele; când simț furnicarea micei lume
dintre spice, nenumăratele și nepriceputele figuri
ale vermuleților și musculițelor mai apropiate de
inima mea, și când simț prezența Atot-Putintelui,
care ne a creat dupe imagina sa, suflarea A-tot-
Iubitorului, care ne pórtă și ne ține într'o beati-

tudine vecinică! amicul meu, când se întunecă atunci vederile mele, și lumea din giurul meu și cerul se concentrează cu totul în sufletul meu ca și figura unei iubite; atunci mă cuprinde adesea un dor, și cuget: Ah! dacă ai putea să reproduci, să suflă pe hârtie, ceea ce viiază în tine cu atâta forță și căldură, așa în cât să devină oglinda sufletului tău, precum sufletul tău este oglinda infinitului Dumnezeu! — Amicul meu! — Dără mă perd sub această impresiune, cad învins de forța frumuseței acestor înfățișări.

12 Maiu.

Nu știu, dacă planază nisce spirite amăgitoare prin acest loc, sevă dacă e fantasia aprinsă, celestă din inima mea, care face ca totul de giur împregiur să 'mă fie așa de paradisiac. Așa e chiar la intrarea cătunului o fontână, o fontână de care sunt legat prin farmec, întocmai ca Melusina cu sororile ei. — Coborî un delușor, și te afli de 'naintea unei bolți, de unde coboră vre o două-șeci de trepte și unde, jos, isvoresce apa cea mai limpede din nisce stânci de marmură. Zidul cel mic, care formază sus împrejmuirea,

arborii cei înalți, cari acoperă locul de giur împregiur, recórea locului — toate acestea au ce-va așa de atrăgător, ceva înfiorător. Nu trece di, în care să nu șed o oră aci. Și vin fetele din oraș, de scot apă, tréba cea mai inocentă și mai necesară, pe care odinióră o făcú însăși fiicele de regi. Când șed aci, ideea patriarhală viiază cu atâta forță în giurul meu, cum făcú cunoscințe toți, străbunii, la fontână, și cum planéză nisce spirite bine-făcétóre în giurul fontânelor și isvórelor. O, cine nu póte simți acésta, acela nu se va fi odihnit nici o dată după un mers obositor în di de vară la fontâna cea recorósă.

13 Maiú.

Intrebú, decă voiú să'mi trămiți cărți? — Te rog, iubite, pentru Dumneđeú, scutesce-mé de dinsele! Nu voiú să mai fiú condus, încuragiat, ațitát; ferbe dóră inima acésta destul și din propria sa mișcare; 'mi trebue cântare de légán, și acésta o găsece cu îndestulare în bunul meu Homer. De câte ori nu liniscece prin cântarea lui sângele meu revoltat; căci nimic n'ai mai vedút așa de neegal și de neliniscit ca acésta

inimă. Trebuie óre să'ți mai spun acésta, iubite, ție, care ai purtat de atâte ori sarcina, de a mă vedea trecând de la máhnire la desfréu, de la o dulce melancholie la pasiunea cea periculósă! Și apoi și caut inimióra mea ca pe un copil bolnav; ori-ce voință i se acordă. Nu mai spune și la alții! Sunt ómeni, căroră le-aș displace pentru acésta.

15 Maiü.

Oamenii cei mici din cătun deja mă cunosc, și mă iubesc, mai cu osebite copiii. Când mă dedeam la început pe lângă dânșii, și 'i întrebam cu afabilitate de unele și de altele, unii credéu că voiü să 'mi bat joc de dânșii, și 'mi dedéu chiar nisce respunsuri grosolane. Eü nu mă supăram; simțiam numai într'un mod viü, ceea ce am mai observat de atâtea ori : că ómenii de o pozițiune óre-care se vor ținea-tot-dé-una într'o depártare rece de poporul de rând, ca și când s'ar teme, ca să nu pérđă prin apropierea lor; și apoi sunt unii fugari și glumeți rei, cari par a se cobori, spre a face pe urmă ușurința lor cu atât mai simțitoare pentru bietul popor.

Sciū bine, că nu suntem egali, și că nici nu putem fi egali: dar eū sunt de părere, că cel ce crede că are nevoie a se depărta de așa ȃisa plebe, spre a mântine respectul, merită acelaș blam ca și un laș, care se ascunde de 'naintea neamicului, de tēmă de a nu fi invins.

Acum de curând veniū la fontānă, și găsiū o tēnēră servitōre, care 'și pusese vasul pe trepta cea din urmă, și se nīta în giur, ca să vedă decă nu vine vre o camaradă, spre a 'i da ajutor, ca să 'și aridice vasul pe cap. Eū fuga jos, și mă uitaū la ȃinsa. Să 'ți (1) ajut, feciōră? 'i ȃiseiū. — Ea se făcu roșīă de tot. O domnule! ȃise ea. — Fără vorbe! — Ea 'și aședă borcanul, și eū 'i ajutaiū. Fēta mulțumi și urcă treptele.

17 Maiū.

Am făcut fel de fel de cunoscințe; societate încă n'am găsit. Nu sciū, ce voiū fi avēnd de a-

(1) Autorul întrebunțeză a treia persōnă, dupăusul ce esista în timpurile feudale, ca cei mai mari să se adreseze astfel către cei mai mici. Limba romānescă însă, care, e atât de liberală, par'că nu permite acest mod de a se adresa indirect la o persōnă cu care vorbesce cine-va direct. Mē va erta dar umbra nemuritorului Goethe, decă în acēstă unică privință cutez a mă depărta de textul sēu. *Trad.*

trăgător pentru ómeni; mă iubesc atâția și se lipesc de mine, că mă dóre, când drumul nostru merge numai o distanță așa de scurtă alături. Dcă mă întreb, cum sunt ómenii aci? trebuie să 'ți spun : ca pretutindenii! E un lucru uniform cu acest gen al ómenilor. Cei mai mulți 'și petrec cea mai mare parte a timpului lucrând, spre a trăi, iar pucina libertate ce le rămâne, 'i îngrijesce atâta, în cât caută toate miđlócele, spre a scăpa de dinsa. O, destin al omului.

Dar bună sémă de popor! Când 'mă uit câte-o dată de mine însu'mi, când gust câte-o dată cu dinșii plăcerile, ce mai sunt acordate ómenilor, de a glumi cu tótă francheța și sinceritatea la o mesă bine încărcată, de a organiza câte-o pre'mblare, câte un danț la timpul oportun, și altele asemenea, acesta face un efect prea bun asupra'mi; atâta numai, că nu trebuie să 'mi vină aminte, că mai sunt și alte forțe în mine, cari putređesc neintrebuințate, și pe cari trebuie să le ascunđ cu îngrijire. Ah, acesta 'ți strămtorează inima așa de mult! — Și totuși! Sórta celor de séma noastră e de a fi rău înțeleși.

Ah, că a perit amica junetei mele! ah, că am cunoscut-o! — Aș đice, ești un nebun; cauți, ce nu se póte găsi aci pe pământ. Dar am a-

vut' o, am simțit inima, sufletul cel mare, în prezența cărui mi se părea că sunt mai mult de cât eram, pentru că eram tot ce puteam să fiu.

Dumnezeule! remas-a atunci măcar una din forțele sufletului meu neîntrebuințată? Nu putem ôre să desvolt de 'naintea ei întregul și minunatul simțiment, cu care inima mea coprinde natura? Relațiunile d'între noi n'aũ fost ele ôre o țesetură perpetuă a simțirei celei mai delicate, a glumei celei mai agere ale căreia modificațiuni pêne la necuviință purtau tôte timbrul geniului? Și acuma!—Ah, etatea ei mai înaintată, o duse la mormânt mai curênd de cât pe mine. Nici o dată nu o voi uita, nici o dată nu voi perde din memorie fermetatea ei și rebdarea ei divină.

Am întilnit, sunt câte-va zile, pe un june V., băiat franc, cu o figură fericită. Abia sosese de la academiă, nu se crede tocmai așa de înțelept, dar totuși e de părere, că scie mai mult de cât alții. Și a fost silitor, precum simț după multe semne; în scurt, posede cunoștințe frumoșe. Când auđi, că desenez mult și că știu gréca (două me-teore pe aci), se adresă la mine, și făcu multă paradă de sciință, de la *Batteux* și pêne la *Wood*, de la *de Piles* și pêne la *Winckelmann*, și mă asigură, că a citit teoria lui *Sulzer*, partea an-

tăia tótă, și că posedă un manuscris al lui *Heynen* despre studiul anticei. Bine! dăseiu și eu.

Altă cunoștință, a unui om prea de trebă, am făcut în deregătorul princiar, un om franc și sincer. Se dăce că ar fi o plăcere nespūsă, a-'l vedea între copiii sēi, nouē la număr; mult se vorbesce mai cu osebire de fiică-sa cea mai mare. M'a rugat să vin la dînsul, și mē voiū duce dîlele acestea să 'i fac visită. Locnesce într'o curte princiară de vênătore, distanță de o oră și jumătate de aci, unde 'i se permise a se muta după mórtea soției sēle, de óre-ce șederea în oraș și în localul deregătoriei 'l durea prea mult. ...

Alt-minteri am mai dat peste câte-va originale, cari sunt nesuferite în tóte apucăturile lor, și mai nesuferite încă în semnele lor de amicie.

Remâni cu bine! Scrisórea va fi după placul tēu; e cu totul istorică.

22 Maiū.

La mulți li s'a părut, că viața omului nu este de cât un vis, și eu asemenea mē port mereu cu acest simțimēt. Când privesc măriginrea, în

care stau închise forțele active și scrutătoare ale omului; când veđ, cum tótă activitatea tinde numai a'și procura îndeștularea unor trebuințe, cari iarăși nu au alt scop de cât a prelungi biata noastră existență, și apoi, că tótă linișcirea noastră asupra unor puncte óre cari ale cercetarei, nu e de cât o resigațiune visătoare, în care ómenii și zăgrăvesc păreții, unde stau închisi, cu figuri pestrițe și cu perspective luminoase — tóte acestea, Wilhelm, mă fac mut. Mă reintorc la mine însu'mi, și găsesc o lume! Iarăși, mai mult în presimțire și în dor obscur, de cât în figurațiune și în forță vină. Și totul plutesce de 'naintea simțurilor mele, și atunci surid și merg tot vișand înainte.

Că nu știu copiii, de ce voiesc, acésta o ție în comun acord toți învțătorii și educătorii cei mult erudiți : dar că amblă pe acest pământ, și virstnicii amețiți ca și copiii nesciind, ca și acéștia, de unde vin, și unde se duc, că nu lucrăză nici ei cu nisce scopuri adevărate, că se conduc și dēșii prin pesmeți, prăjituri și nuele de mes-tēcăn, acésta nu vrea să o cređă nimeni, și mie mi se pare, că nu póte fi adevăr mai palpabil. Și mărturisesc bucuros — căci știu, ce ai avea tu să'mi întâmpini la acésta — că acela tocmai

sunt ómenii cei mai fericiți, cari trăesc ca și copiii fără a raționa, cari se pórtă cu păpușele lor de colo pênă colo, le îmbracă și le desbracă, și cari ámbă cu mult respect în giurul sertarului, unde a închis mama turta dulce, și după ce au cǎpétat în fine lucrul dorit, 'l mánincă cu poftă și strigă : mai dá! — Ferice creature sunt acestea. Bine e și de acela, cari dáu titluri pom-póse ocupațiunilor lor de nimic seú chiar pasiunilor lor, și le trec în séma omenirei ca níscé operațiuni gigantice pentru fericirea și prosperitatea ei. — Ferice de acela, ce póte să fie astfel ! Cine recunósce ánsă în umilitatea sa, ce sunt tóte acestea, cine vede, cum scie tot cetățenul care se află bine, a 'și transforma grădinița într'un mod atât de plăcut într'un paradis, cine vede, cu câtă răbdare 'și urméză și nenorocitul calea cu povóra sa, și cum toți sunt de o potrivă interesați, a vedea lumina acestai sóre cu o minută mai mult — ei, acela tace, și 'și forméză și el lumea sa din sine însuși, și e fericit și el, pentru că e om. Și apoi, ori cât ar fi de mǎrginit, tot păstréză în inima sa simțimentul dulce al libertăței, și acela, că póte să pǎrăsescă închisórea sa, ori când voesce.

de la m. m. m.
 de respect
 m. m. e.
 2
 de la m. m. m.
 m. m. m.
 absolut

26 Maiu.

Cunosc de mult felul meu, de a mă colonisa, a'mi procura un bordeiaș la vre un loc plăcut și singuratec, și a mă adăposti aci cu totă marginirea. Am găsit și aci un locușor, care m'a atras.

În depărtare ca de o oră de oraș se află un cătun, căruia 'i dicit Wahleim (1). Pozițiunea sa la piciorul unui deal este foarte interesantă, și când ese cine-va sus pe poteca din sat, are o vedere întinsă asupra văiei întregi. O cărciumă bună, care e complezentă și veselă în bătrânețea ei, debitază vin, bere și cafea; și ce e mai mult de cât ori-ce, sunt doi tei, cari acoper cu ramurile lor întinse micul loc de'naintea bisericei, care este închis de giur împrejur priu case de țărani, grânare și curți. Locușor așa de familiar, așa de domestic, încă n'am găsit așa de lesne, și acolo pun să-mi aducă mescióra din cărciumă și scaunul, și aci 'mi béu caféua și cetese pe Homer. Când într-o frumoasă după amiață am venit în hasard pentru prima oră în

(1) Să nu'și dea ostenelă cetitorul, a căuta locurile însemnate aci; necesitatea a cerut, a se schimba numele adevărate din original.

acest loc, 'l găsiu așa de singuratec. Toți erau la câmp; numai un băiat ca de patru ani ședea jos, și ținea în brațe și străns la peptul său un alt copil, ca de o jumătate de an, care ședea între picioarele sele, așa în cât 'i servea ca un fel de scaun; și cu totă vioiciunea, cu care 'și întorcea ochii cei negri în toate părțile, el ședea foarte liniscit. Acésta privește mă dilectă : mă puseu pe un plug, care sta în fața grupei, și desennaiu pozițiunea frățească cu multă plăcere. Adăogaiu gardul vecin, pórtă unui coșar și câte-va roți stricate, toate precum se afla în fință, și după o oră găsiu, că făcusem un desen bine aranjat și foarte interesant, fără a fi adăogat nimic de la mine. Acésta mă întări în otărirea mea, de a mă ține în viitor numai de natură. Ea singură e infinit de bogată și numai dânsa formeză pe artistul cel mare. Se póte dice mult în favorul regulilor, cam ceea ce se póte dice în lauda societăței civile. Un om care se formeză după dinsele, nu va produce nici o dată ceva fără gust și reu, precum nu va fi nici omul, care se conduce după legi și buna cuviință, un vecin nesuferit, nici reu-făcător remarcabil; însă regulile toate, dică-se ori ce s'ar dice, vor distruge tot-d'a-una simțimentul adevărat al naturii și espresiunea

ei fidelă! Spune tu, că sunt prea aspru! că regula moderază numai, taie strugurii grețoși etc.

— Amicul meu, să 'ți fac o comparațiune? Cu arta e ca și cu amorul. O inimă tână se atașează cu totul de o fătă, petrece la dânsa toate orele zilei sale, risipește toate puterile sale, totă averea sa, spre a exprima pe fie ce moment, că se devotază cu totul ei. Și ar veni un philistean, un om, care ocupă o funcțiune publică, și 'i-ar dice: domnișorul meu! A iubi e ceva uman; însă cată să iubesci omenesce! Imparte 'ți orele, unele pentru lucru, érá orele de recreațiune consacră-le fetei d-tele. Calculă 'ți averea, și ce 'ți-o rămânea peste cele necesare, nu te opresce de a lua dintr'ênsa, spre a 'i face câte un dar, însă nu prea des, s. e. la ziua născerei ori a numelui etc. —

Décă va urma omul, atunci e un tână de trébă și aș îndemna chiar pe or'ce principe, să 'l pună într'un colegiū; cu amorul său însă nu mai e nimic, și décă e artist, cu arta sa. O, amicii mei! De ce torentul geniului se revérsă așa de rar, se rostogolesce așa de rar în valuri înalte și cutremură sufletul nostru surprins? — Scumpi amici, cauza e, că domniî cei prudinți locuesc pe ambele laturiale malului, cărora le-ar peri chioșcurile, brazdele și ogórele, și cari sciū prin ur-

mare a înlătura de cu vreme prin stăvilare și abateri pericolul ce'i amenință pentru viitor.

27 Mai.

Am căzut, precum ved, în răpire, comparațiuni și declamațiuni, și am uitat să termin a'ți spune ce s'a'au făcut copiii. Ședeam pe plugul meu vre-o două ore, cu totul adâncit în simțiminte de pictor, pe cari ți le presintă fóia mea de eri foarte necomplect. Când eată către séră că vine o ténără femeie direct spre copii, cari între acestea nu se mișcaseră; ea ținea un coșuleț la braț și strigă de departe : Filipps, esci un brav băiat. Ea mă salută; e' multumii, mă sculaiu, mă apropiaiu și o întrebaiu, decă este mama copiilor? Ea afirmă, și dând celui mai mare o bucată de pâne albă, ardică în brațe pe cel mai mic, și 'l sărută cu tot amorul matern. — Am dat, dise ea, pe mitelul meu lui Filipps, ca să-l țină, și m'am dus cu băiatul meu cel mai mare în tîrg, ca să cumper pâne albă, și zahăr, și o tîgae de pământ. — Tóte acestea le vedeam în coșul de pe care căduse capacul. — Voiu să fac o ciorbuliță lui Ionică (acesta era numele celui mai mic), ca să aibă ce

sórbe de séră, ştrengarul meu cel mare, 'mî-a spart erî tigaia, pe când se certa cu Filippş pentru remăşiţa ciorbei. — Întrebaiū de cel mai mare şi abîa 'mî spuse, că alérgă pe câmpie după nisce găsce, şi băiatul şi veni săltând, şi aduse celui-alt o nua de alun. Mai stătuiū de vorbă cu femeie, şi aflaiū, că este ~~fica învătătorului,~~ şi că ~~bărbatul seū a făcut o călătorie în Elveţia,~~ spre a ridica moştenirea unui văr. — Aū voit să-l incele, dişe ea, şi nu 'i aū respuns la scrisorile sele; şi atunci s'a dus singur acolo. Să nu 'i se fi întimplat numai vre o nenorocire! nu am nici o veste despre dînsul. — 'Mî fa greū de a mă desface de femeie, dăduiū la fie-care băiat câte un cruciar, şi dăduiū unul şi mamei pentru copilaşul cel mic, ca să 'i cumpere pâne albă pentru ciorbă, când s'o mai duce în tîrg, şi ast-fel ne despărţirăm.

'Ţi spun, scumpul meu, când simţurile mele nu vor să mai reziste de loc, apoi turburarea mea tótă se liniscesce la vederea unei asemenea fiinţe, care âmbă într'o linisce fericită pe calea mărginită a existenţei sele, care trăesce de ađi pêne mâne, care vede cum cad frunzele fără a se gâdi că vine érna.

De atunci sunt adesea pe afară. Copiil s'aū de-

prins cu totul a fi pe lângă mine; capătă zahar, când bea cafea, iar sêra împart cu dinșii pânea cu unt și laptele acru. Duminica nu lipsesce cruciarul nici o dată; și când nu sunt acolo după ora de rugăciuni, cărciumăreșa are ordin, de a'l avansa.

Ei sunt familiari, 'mi spun fel de fel de lucruri, și mai cu osebite mă dilecteză pasiunile lor și manifestațiunile simple ale dorinței lor, când se adună mai mulți copii din sat.

Multă ostenelă am avut pênă când am scos pe mama din grija, că ar incomoda pe domn.

30 Maiu.

Ceea ce 'ți am ȃis de ună-ȃi despre pictură, se pôte ȃice neapêrat și despre poesie, atâta numai, ca să recunoscem eminentul, și să cutezăm a o spune, și ȃicând acêsta, firesce că s'a spus mult cu puține cuvinte. Am avut aȃi o scenă, care, copiată pe curat, ar da idila cea mai frumoasă din lume; dar la ce poesie, scenă și idila? trebuie ôre tot-d'a-una o formă rotunjită, ca să găsim interes la un fenomen al naturei?

Dacă te asceȃți, în urma acestei întroduceri, la ceva înalt și nobil, atunci esci încelat; nu e de

cât un flăcău de țeran, care 'mî-a inspirat acest interes viu. — Ca tot-d'a-una voiû nara rău, și ca tot-d'a-una cređ că mă vei găsi esagerând; e tot Wahlheim și éráși Wahlheim, care produce aceste rarități.

Era o societate afară sub tei, și bea cafea. Fiind că nu 'mî convenia tocmai acéstă societate, remăseiû mai retras sub un pretest óre-care.

Un flăcău de țeran veni dintr'o casă invecinată, și se ocupă cu plugul, pe care 'l desennasem acum de curând, spre a drege ceva la dînsul. Fiind-că 'mî plăcu maniera sa, mă adresaiû cu vorba la dînsul, și întrebaiû de împrejurările sele; nu trecu mult și furăm cunoscuți și, precum mi se întimplă în genere cu acest soiû de ómeni, ne făcurăm și familiari. El 'mî spuse, că e în serviciû la o văduvă, și că e fórte bine la dînsa. Vorbi atât de mult de dînsa, și o lăudă atâta, în cât putuiû să vedđ curând, că 'i este devotat cu trupul și cu sufletul. Nu mai e tîneră, și se el, a fost ținută rău de primul ei bărbat, nu voesce să se mai căsătoréscă; și după narațiunea sa se vedea așa de bine, cât de frumósă, cât de încântátóre era femeea pentru dînsul, cât de mult dorîa ca să 'l alégă pe dînsul, spre a șterge amintirea greșelelor primului ei bărbat

in cât aş trebui să 'ţi repet vorbă cu vorbă, ca să 'ţi arăt simpatia curată, amorul şi credinţa acestui om. Ba, ar trebui să am darul celui mai mare poet, ca să 'ţi pot descrie într'un mod viu expresiunea gesturilor séle şi in acelaş timp armonia vocei séle, focul divin al privirilor séle. Nu, vorbe nu pot să exprime tinereţea, ce era in tótă fiinţa şi in expresiunea sa; tot ce aş putea eú reproduce, nu e de cât grosolan. Mai cu osebite fuiú mişcat, cum se temea, că aş putea să nu cred într'un mod egal despre relaţiunea sa cu dânsa, şi să mă îndouiesc despre bună purtarea ei. A repeta, cât era de încântător, a-l auđi vorbind despre figura ei, despre corpul ei, care 'l atráge aşi 'l lánđuia fără farmece juvenile, acésta nu pot face de cât in adíncul sufletului meu. In viaţa mea n'am vedúat atáta aviditate, atáta dor ferbinte, nutrite cu atáta puritate; ba, pot dice chiar, că nici n'am cugetat şi n'am visat cu atáta curáţie. Nu mă dojeni decă 'ţi spun, că simţ un foc in sufletul meu, la amintirea acestei inocenţe şi a acestui adevér, şi că imaginea acestei credinţe şi tinereţe mă urmăresce pretundení, şi că ard de dor, ca şi când aş fi aprins şi eú de pasiunea lui.

Voiú căuta acum s'o vedé şi pe dânsa cât de

curând, ori, decât mă gândesc bine, să evit. E mai bine să o văd prin ochii amantului ei; poate că vădend'o cu proprii mei ochi, nu mi se va părea așa, precum mi se presintă acum; și de ce să'mi stric această imagină frumoasă?

16 Iuniu.

De ce nu 'ți scriu? — Intrebi tu așa, și esci totuși unul dintre învățați? Ar trebui să ghicesci, că mă aflu bine, și încă — scurt și lămurit, am făcut o cunoștință, care 'mi privesce inima mai de aproape. Am . . . nu știu . . .

A 'ți spune cu regulă, cum s'a întâmplat, de am făcut cunoștința uneia din cele mai amabile creature, acesta va fi greu. Sunt vesel și fericit, și prin urmare rău istoriograf.

Un angel! fugi. Acesta o spune orî-cine despre dama lui. Nu e așa? Și totuși nu sunt în stare a'ți spune, cât e de perfectă; de ce e perfectă; destul, că a captivat toate simțurile mele.

Atâta simplitate pe lângă atâta minte, atâta bunătate pe lângă atâta fermetate, și liniscea sufletului pe lângă o adevărată viață și activitate!

Tóte acestea sunt vorbe fără sens, pe cari ți le spun despre dënşa, sërace abstracțiunĭ, cari nu esprim nici o trăsătură din individualitatea ei. Altă-dată... nu, nu altă-dată, ci chiar acum să'ți spun. Dacă n'o fi acum, apoi nu s'ar mai face nici odată. Căci, între noi fie ȕis, de când am început a scrie, eram să arune condeiul de trei ori, să pun șeua pe cal, și să es. Și totuși 'mĭ-am jurat aȕi diminéȕa, să nu es, și tot mă duc la fie-ce moment la feréstră ca să ved, unde e sórele — — —

N'am putut să mă stăpênesc, a trebuit să mă duc la dënşa. Eacă-mă iarăși, Wilhelm, am să mă-ninc de cină pânea mea cu unt, și să 'ți scriu. Ce beatitudine pentru sufletul meü, a o vedea în cercul acestor copii plăcuti și veseli, a celor opt frați ai ei!

Décă voiü continua tot ast-tel, vei sci la fine tot atât, cât ai sciut la început. Ascultă déră! mă voiü sili a intra în detail.

'ȕi-am scris acum de curênd cum am făcut cunoscinȕa deregătorului S., și cum m'a rugat, să 'i fac vizită în eremitagiul seü, seü mai bine în micul seü regat. Eü negligĭam, și nu m'aș fi dus póte nici o dată acolo, décă nu 'mĭ-ar fi descoperit întimplarea comóra, care sta ascunsă în acest loc pacĭnic.

Tinerii nostri arangiaseră un bal la țeră, la care primiiu bucuros să mă duc și eu. Dădui mâna cu o fătă bună și frumoasă, dără alt-minteri neînsemnată, de aci, și luarăm înțelegere, ca să iaă o trăsură, să mă duc cu dănțuitoarea mea și cu verișora ei la locul petrecerei, și pe drum să luăm și pe Carlotta S. — Veți face cunoscintă cu o femeie frumoasă, și se tovarășa mea, când mergeam prin pădurea cea întinsă și tăiată la casa de vênătoare. Bagă de sémă întimpină verișora, ca să nu te înamorezi! — Cum? și seiu eu. — E promisă, respunse ea, unui om foarte brav, care a plecat, să și reguleze afacerile, pentru că a murit tatăl-său, și ca să caute o ocupațiune însemnată. Acéstă scire mă lăsă cam indiferent.

Sórele mai avea să cobóre o jumătate oră, ca să ajungă la munți, când ne oprirăm la pórta curții. Era păclă, și femeile și exprimaă grija, ca să nu vină o furtună, care părea că se adună la orizont de gîur împregiur în formă de nuorași albi-cenușii și sombri. Eu amăgiiu téma lor cu o presumpțiune de meteorologist, cu tóte că incepuu și eu a presimți, că petrecerea nóstră ar putea să cadă în baltă.

Eu mă dădusem jos, și o servitóre, care veni la pórta, ne rugă, să mai așteptăm un moment;

ma'm'sell Carlotta va veni îndată. Trecuiū prin curte la casa cea bine construită și când suiū scările din fația, și intraiū pe ușa, ochii mei dădură de privelisceea cea mai frumósă ce am vădut vre-o dată. In sală furnicaū șese copii, de la un-spre-șee pêne la doui ani, in jurul unei fete de o figură frumósă și de o talie de miđloc care purta o haină simplă, albă, cu funde roșii deschise la braț și la pept. — Ea ținea o pâne négră și tăia mititeilor din giurul ei câte o bucată, in proporție cu etatea și cu apetitul lor, o dădu la fie-care cu atâta afabilitate, și fie-care spuse într'un mod atât de natural : mulțumesc! după ce întinsese mânușitele, pêne a nu i se tăia încă pânea, și fie-care apoi se depărtă cu cina sa săltând de bucurie seū, după caracterul seū mai pacinic, încet către pórtă, spre a vedea pe străini și trăsura cu care avea să plece Lotta. — Te rog să mă ierți, diise ea, că te ostenesc, și că las pe femei să aștepte. Cu imbrăcatul și cu fel de fel de trebī de ale casei, necesarie in lipsa mea, am nítat, să daū copiilor cina lor, și ei nu vor să le taiă pânea altul de cât mine. — Ii făcuiū un compliment neînsemnat; sufletul meū întreg era cuprins de figura ei, de tonul, de maniera ei; și abia avuiū timpul de a mă de-

ștepta din surprinderea mea, și ea alergă în casă să-și iea mânușele și evantaliul. Mititeii mă priveau cam cu căda ochiului dintr'o depărtare óre-care, și eu mă duseiú la cel mai mic, care era un copil cu trăsurile cele mai fericite. El se retrase, când veni tocmai Lotta, și diise : Louis, dá mâna la domnul, verișorul ! Baiatul urmă cu multă francheță, și eu nu putuiú să nu'l sárut cordial, cu tótă umedélá násciorului seú. — Verișor ? diiseiú, dándu'í mâna. Cređi d-ta că merit fericirea de a mă rudi cu d-ta ? — O, diise ea cu un suris ușure, cumetria nóstră e fórte întinsă, și ar fi păcat, déca ai fi d-ta cel mai réu dintre toți. — Plecând însărcină pe Sofia, sora cea mai mare după dēnsa, o fētă ca de unspre-đece ani, să iea séma bine de copii, și să spună complimente tatei, când se va întórce din pre'mblarea sa. La cei mititei le diise, să asculte pe sora lor Sofia, ca și pe dēnsa, ceea ce și promisera unui espres. O blondină mititică însă și cam îndrăsnéță, ca de șése ani, diise : Dér tot nu esci tu, Lottico ; pe tine tot te iubim mai mult. — Cei doi băeți mai mari se suiseră îndărátul trăsurei, și după rugámintea mea, ea le permise a merge cu noi pēne la pădure, déca vor făgădui a nu se háțui, și a se ține bine de trásură.

Abia ne aședărăm, se salutară femeile, își făcuseră reciproc observațiuni asupra costumului și mai cu seamă asupra pălăriilor, și abia intrașeră în desbatere asupra societății ce așteptau, și Lotta făcu semn visitiului să oprască, și ordonă fraților ei să se dea jos; ei cerură să'i sărute mâna încă o dată, ceea ce și făcură; băiatul cel mare, cu totă tinerețea ce poate fi propriă etății de cinci-spre-dece ani, era cel mic cu multă violiță și ușurință. Ea trâmise încă o dată salutare mititeilor, și apoi plecarăm înainte.

Verişóra întrebă pe Carlotta, dacă a terminat cartea pe care 'i-o trâmisese de curând! Nu, dișe Lotta, nu'mi place; pot să 'ți-o dau înapoi. Cea de mai 'nainte nu era nici ea mai bună.—Eū ră-măseiū surprins când întrebaiū ce cărți erau, și când ea 'mi răspunse: (1)—Găsiū atâta caracter în tot ce spunea, vedniū cu fie ce vorbă resărind farmece noue, rađe noue de spirit din trăsurrele feței séle, cari păreaū a se desfășura din ce în ce cu plăcere, căci simțea că eū o înțelegeam.

Când eram mai tēnēră, dișe ea, nimic nu'mi

(1) S'a găsit de trebuință, a se suprima acest pasagiū al scri-sorii, spre a nu da ocașiune nimenui de a se plānge, cu tôte că în fōnd puțin îi va păsa unui autor de judecata unei fete și a unui tēnēr vagabond.

plăcea atâta ca romanele. Dumnezeu scie, cât de bine eram, când puteam Dumineca să mă pun într'un colțișor și să iaș parte cu totă inima la fericirea séu desastrul unei miss Jenny. Și nu neg, că acest mod, mai are unele farmece pentru mine. Déră fiind că daș așa de rar de câte o carte, apoi trebuie să fie cu totul după gustul meu. Și eș prefer pe acel autor, în care pot să regăsesc lumea mea, care simte ca și mine, și a căruia istorie 'mă-ar fi totuși așa de interesantă și de plăcută ca și propria mea viață de casă, care într'adevăr nu e paradis, déră totuși în genere un isvor de fericire nespusă.

Imi dăduiș ostenéla, să ascund miscarea mea în urma acestor cuvinte. Déră mult firesce că nu putuiș să mă rețin, căci, când o auđiui vorbind în trecăt cu atâta adevăr de preotul sătesc de la Wakefield, de—(1) imi eșiuiș cu totul din fire, îi spuseiș tot ce sciam, și observaiș abia după cât-va timp, când Lotta se adresă în convorbire la cele-alte, că acestea stătuseră pêne acum ca și când n'ar fi fost aci. Verișóră mă privi

(1) Și aci s'a suprimat numele câtor-va autori naționali. Cine are parte de aprobarea Lottei, va simți acésta de sigur după inima sa, când ar ceti acest pasagiū, și alt-minteri nu trebuie dară să o scie nimeni.

mai mult de cât o dată cu un aer de derisiune, care însă mă lăsă cu totul indiferent.

Convorbirea trecu la plăcerea ce simte cineva la danț. Dacă pasiunea acésta, diise Lotta, este o greșelă, apoi 'ți mărturisesc bucurósă, că eă nu cunosc ceva mai presus de cât danțul. Și când am ceva în cap, și'mi cânt un contradanț pe clavirul meu cel discordat, atunci totul se îndreptéză.

Cât mă dilectam în convorbire privind în ochii cei negri! cum atrăgeau buzele cele vii și obrazii cei rumeni și veseli sufletul meu întreg! și cum adesea adîncit cu totul în sensul minunat al cuvîntării sële, nici nu auđiam vorbele cu cari se esprima! — acésta poți să 'ți-o imaginezi, pentru că mă cunosci. În scurt, mă dedeiă jos din trăsură, ca în vis, când ne oprirăm din 'naintea casei de petrecere, și eram așa de perdut în visuri în miđlocul acestei lumi împăiejenate, în cât abia auđiam musica, care ne suna de sus, din sala cea luminată.

Cei doi domni Audran, și un óre-care N. N., cine mai ține minte atâtea nume! — cari erau dăntuitorii verișórei și ai Lottei, ne priimiră la trăsură, luară posesiune de damele lor, și eă conduseiă pe a mea sus.

Ne învărtirăm în menuete; eă invitaiă damele una după alta, și tocmai cele mai nesuferite nu putău să parvină a da mâna cui va și a pune un capăt. Lotta și dăntătorul ei începură un dănt engles, și poți să 'ți închipuesci cât de bine mă simțiam, când veni rândul să începă figura și cu noi. Dăntuind s'o vedă cine-va! Veđi tu, e așa de preocupată, cu totă inima și cu tot sufletul, corpul ei întreg o singură armonie, așa de neingrijată, așa de indiferentă, ca și când acăsta ar fi tot, ca și când nu s'ar mai gândi, nu ar simți nimic alt; și în acest moment de sigur că și dispare ori-ce alt de 'naintea ei.

O rugaiă să 'mi acorde contradanțul al duoi-lea; ea imi promise pe al treilea, și mă asigură cu cea mai amabilă francheță din lume, că 'i place foarte mult a danța Germanul. E modă aci, continuă ea, ca fiă-care păreche, care este angajată de mai nainte, să rămână împreună la Germanul, și *mon Chapeau* danță reă valsul, și 'mi va mulțumi, decă 'l aș scuti de acăstă muncă. Dama d-tăle nu scie nici ea, și nu 'i place, și am vedut pe când danțam Englesul, că esci un bun vălsuitor; decă voesci dér să fii al meă pentru Germanul, apoi du-te și mă cere de la dăntătorul meă, iar eă mă duc la

dama d-téle. — 'I promiseiū și luarăm înțelegere ca dănțuitorul ei să 'ntrețină în interval pe dănțuitoarea mea.

Și acum să te ții! și ne delectarăm câte-va momente cu fel de fel de impleticiri ale brațelor. Cu ce farmec, cu ce vioiciune se mișca ea! și când dădurăm apoi și în vals, și ne învîrtirăm unul în gîrul altuia ca niște sfere, lucrul deveni cam pestriț la început, pentru că pucini sciaū să dănțuiescă. Noi furăm prudenți și 'i lăsarăm să se ostenescă; și când ne făcură loc cei mai stângaci, reîncepurăm, și ne ținurăm bine cu încă o pereche, cu Audran și cu dănțuitoarea sa. Nici o dată n'am dănțuit cu atîta facilitate. Nu mai eram om. A avea în brațe pe ființa cea mai amabilă și a sbura cu dînsa în cercuri ca o furtună, așa în cât să dispară totul în gîrul nostru și — Wilhelm, ca să fiū drept, tot am jurat, ca o fată pe care aș iubi-o eū, asupra căreia aș avea drepturi, să nu'mi danțe valsul nici o dată de cât cu mine, și decă ar fi să per din cauza acésta. Tu mă înțelegi!

Făcurăm o pre'mblare de câte-va ore în gîrul sălei, spre a mai resufla. Dupē aceea ea ședū jos, și portocalele, pe cari le pusesem bine, și cari erau singurele ce mai rămăseseră, avură un

efect minunat, atâta numai că fie-ce felióră, pe care o dedea de cuviință vre-unei vecine nemodeste, pare că era un cuțit care 'mî străpungea inima.

La al treilea danț engles noi eram perechea a doua. Cum danțam printre rînduri, și eü, — Dumneđeü scie, cu cãtã beatitudine! — nu mę deslípíam de brațul și de ochiul eí, care era plin de espre-siunea cea mai adevărată a unei plăceri sincere și curate, dãm de o femeie, care 'mî atrăsese atențiunea din cauza aerului eí amabil, pe o față, care nu mai era așa de jună. Ea privesce pe Lot-ta zimbînd, face un semn de amenințare cu de-gețul, și rostescce în trecere de două ori într'un mod semnificativ numele de Albert.

Cine e Albert, diseiü cãtre Lotta, dacã nu e o îndrãsnială cã întreb? Era sã 'mî respundã, când furãm siliți a ne despărți, spre a forma ma-rele S, și când ne încrucíșarãm, mi se pãrea cã vęd óre-care cugetare pe fruntea eí. — Ce sã neg? dise ea, dãndu'mî mâna pentru promenadã, Al-bert e un om brav, cu care sunt ca și fidanțatã. — Acum, vestea nu era nimic nou pentru mine (cãci fetele 'mî-o spusaserã pe drum), și totuși 'mî fu așa de nouã, pentru cã încă nu 'mî-o i-maginasem în raport cu dęnsa, care 'mî deve-nise în pucine momente așa de prețiosã. Destul,

mă turburaiū, mă uītaiū, și mă incurcaiū cu o altă păreche, așa în cât se făcu o confusiune mare, și trebuīa tōtă prezența Lottei, comandările și arangiările ei, spre a readuce curând ordinea în danț.

Danțul încă nu se terminase, și fulgerile, pe cari le veduserăm de mult luminând la orizont, și despre cari disesem ca sunt numai o neutralizare liniscită a elicitricităților cuprinse în aer, începură a fi cu mult mai intensive, iar trăsnetul făcu să nu se mai audă musica. Trei femei fugiră din rând, și cavalerii lor le urmară; desordinea deveni generală, și musica încetă. Este natural, ca o nenorocire seū ceva îngrozitor, care ne surprinde în petrecere, să facă asupra noastră o impresiune mai energică de cât alt-minteri, parte din cauza contrastului, care se simte într'un mod atât de viu, iar parte, și mai mult încă, pentru că simțurile noastre sunt deschise o dată sensibilității, așa în cât primesc o impresiune cu atât mai iute. Acestor cause trebuie să atribuiū straniile grimase, ce făceaū mai multe femei. Cea mai cu minte se puse într'un colț, cu spatele la feréstră, și 'și astupă urechile. Alta ingenuchiă de'naintea ei și'si ascunse capul în pólele ei. O a treia se vērī între cele două

d'antëiū, și cuprinse pe surorile ei, vërsând lacrimi. Cate-va éráși voiră să mérgă a casă; altele, cari sciaū și mai pucin ce fac, n'aveaū nici atâta presentă de spirit, spre a pune frëū obrăsniciilor tinerilor noștri domnișori, cari păreaū a fi fórte ocupați, a răpi din buzele frumóselor nevoiașe, tóte acele rugi anxietóse, ce eraū destinate pentru cer. Câți-va dintre domniū noștri se dádușeră jos, spre a fuma o pipă în linisce, érá restul societății nu se opuse, când gasda noastră avu ideea înțeléptă de a ne oferi o cameră, care avea oblóne și perdele. Ahea ajunserăm aci și Lotta se și ocupă a așeđa nisce scaune într'un cerc, și după ce șeđu tótă societatea în urma invitațiunei séle, propuse un joc.

Vëduiū pe mulți cum 'și dregeaū botișorul, și se întindeaū, în speranța unui gagiū sucos. — Jucăm numeratul, dișe ea. Acum băgați de sémă! Eū voiū colinda în cerc de la drépta spre stânga, și așa veți numera și d-vóstră, fie care numărul, care 'l va ajunge, și acésta se va face înte ca gândul, și cine se va incurca ori va greși, va căpéta o palmă, și așa mai încolo pënë la miile. Acum era o plăcere de a privi. Ea se învërti în cerc cu brațul întins. Unu, incepu cel d'antëiū, vecinul doné, trei cel următor, și așa

mai încolo. Pe urmă ea începu a merge mai iute și tot mai iute; și unul greși, flească! o palmă, și cu risetele, cel-alt iar flească! și tot mai iute. Eă însu'mi căpătaiū douē palme, și mi se părea că observ spre marea mea plăcere, că erau mai sdra-vene de cât acelea pe cari le dedea la alții. Ri-sete și veselie generală terminară jocul, pēnē a nu se numēra o mie. Cei mai intimi se luaū la o parte; furtuna trecuse, și eū urmaiū Lottei în salon. Pe drum ea 'mi dīse : Palmele 'i-aū fă-cut să uīte furtuna și tot! — Eă nu putuiū să răspund nimic. — Eă, continuă ea, eram una din cele mai fricōse, și prefăcēndu-mē a fi cu inimă, spre a da curagiū la cele-alte, prinseiū și eū cu-ragiū. — Ne apropiarām de o ferēstră. Tuna mai în depărtare, și plōia cea minunată zuzăia pe pāmēnt, și aromele cele mai plăcute se înălțară la noi în tōtă plenitudinea unui aer dulce. Ea sta rezemată pe cot, privirea ei pētrundea pei-sagiul; ea se uīta la cer și la mine; vēdăiū o-chiul ei plin de lacrimi, ea pune mâna pe bra-țul meū, și dīce : Klopstock! — 'Mi aduseiū a-minte îndată de escelenta odă, la care se gândea ea, și mă afundăiū în torentul simțirilor, pe ca-re 'l revērsă asupra mea cu acēstă parolă. Nu putuiū suferi, mă aplecaiū la mâna ei, și

o sărutaiū vĕrsând lacrimi de beatitudine, și mĕ uitaiū iarăși în ochii ei. — Nobile poet! dĕcã ai fi vĕdut adorațiunea ta în acĕstã privire, și dĕcã n'aș mai auzi nici-o-datã rostindu-se numele tĕu, de atãtea ori profanat!

19 Iuniū.

Nu mai sciū, unde am ramas de unã-đi cu narațiunea mea; atãta sciū, cã era douĕ ore nóptea, când mĕ culcaiū, și cã, dĕcã aș fi putut sã'ți vorbesc, în loc de a'ți serie, te-aș fi ținut pĕnĕ la đina.

Cât despre ceea ce s'a petrecut pe drum la întórcerea nóstrã de la bal, încă nu ți-am spus nimic, și nici nu e ađi đina, ca sã fac acĕsta.

Era rĕsãritul cel mai minanat al sórelui! Pãdurea picurãndã și cãmpul recorit de 'mpregiur! Companiónele nóstre adormirã. Ea mĕ întrebã dĕcã nu voiū sã fiū și eū de partita lor? cã despre dĕnsa n'aveam sã mĕ îngrijesc. — Cât timp vĕđ acĕsti ochi deschisi, îi điseiū, și mĕ uitaiū fix la dĕnsa, nu e nici un pericol. — Și am dus'o amĕndoui, pĕnĕ la pórtã ei, unde servitórea 'i deschise încet, respundĕnd la întrebarea ei, cã tatãl și copiii sunt bine și cã dorm

âncă. Atunci o lăsaîu, cu rugămintea, ca să o pot vedea încă astăzi; ea'mi acordă, și am venit, și de atunci, sórele, luna și stelele pot să'si caute în pace de drumul lor, eu nu știu nici că e zi, nici că e nópte, și tótă lumea se perde în giurul meu.

21 Iuniu.

Trăesc nisce zile așa de fericite, precum le păstrează Dumnezeu pentru sântii sei; și cu mine facă-se orî-ce s'o face, nu pot să dic că n'am gustat bucuriile cele mai curate ale vieței. — Cunoscî micul meu Wahlheim; acolo sunt stabilit cu totul; de aci nu am de cât o jumătate de oră pêne la Lotta, acolo mă simț pe mine însu'mi, simț tótă fericirea ce este dată omului.

Aș fi cređut eu, când 'mi-am ales Wahlheim pentru pre'mblările mele, că este așa de aprópe de cer! De câte ori n'am vėđut castelul de vėnătóre, care cuprinde acum tóte dorințele mele, când de pe deal, când din vale peste riú.

Inbite Wilhelm, am cugetat și am tot cugetat despre voința setósă a omului, de a se întinde, a face descoperiri none, a vagabunda; și

apoi éráși despre aplicațiunea interióră, de a se da bucuos mărginirei, a tot merge pe calea bătută, a obicinuinței, și a nu căuta nici în drépta și nici în stânga.

E curios, cum am venit aci, și m'am uítat din deal în valea cea frumósă, cum mă atrăgea totul de gîr impregiur. — Colea păduricea! Ah, decă ai putea să te amesteci în umbrele sele! — Colo vîrful mantelui! — Ah, decă ai putea să privești de acolo peste locul cel întins! — Dealurile lánțuite unul de altul și văile cele familiare! — O, de aș putea să mă perd într'insele! — — Alergaiu acolo, și mă întorseiū, și nu găsisem, ce speram. O, cu depărtarea e ca și cu viitorul! Un întreg mare și semi-obscur jace de 'naintea sufletului nostru; simțirea nóstră se perde într'in-sul, ca și ochiul nostru, și ne e dor, ah! să dăm tótă ființa nóstră, să ne vedem ampleți cu tótă beatitudinea unui singur simțiment mare, minnat. — Și vai! când alergăm acolo, când acel acolo devine aci, totul e în urmă ca și mai înainte, și suntem în sărăcia nóstră, în mărginirea nóstră, și sufletul nostru arde după o dulceță scăpată.

Ast-fel vagabondul cel mai neliniscit doarece în cele din urmă iarăși de patria sa, și găsesce

în bordeiul său, la sînul soției sale, în cercul copiilor săi, în afacerile pentru întreținerea lor bucuria intimă, pe care a căutat'o îndesert în lumea cea întinsă.

Când es de diminéță la răsăritul sórelui, la plăcutul meū Wahlheim, și'mi rup acolo din grădina cârciumei mazărea cea dulce, și mă pun să o desghioc, și cetesc în intervale pe Homer; când 'mi aleg o ólă în cuhnia cea mică, 'mi iaū unt, 'mi pun mazărea la foc, o acoper, și apoi șed jos, de o amestec din când în când : atunci simț așa de viū, cum pețitorii mândri ai Penelopei tae boi și porci, cum 'i disecă și'i frig. Nu e nimie, care să mă ample atăta cu o simțire pacinică și adevărată, de cat trăsurrele unei viețe patriarchale, pe cari, grație Domnului! pot să le țes fără afectațiune în traiful meū.

Cât de bine 'mi este, că pôte inima mea să simță bucuria simplă și inosentă a omului, care aduce la masa sa o căpățină de vėrdă, pe care a cultivat'o el însuși, și gustă apoi în același moment, nu numai vėrdă, ci încă o dată tóte acele dille bune, acea diminéță frumósă în care a plantat'o, serile plăcute, în cari a udat'o și în cari se bucura privind la crescerea lor progresivă.

29 Iuniu.

Alaltă-ieri veni medicul din oraș la deregător, și mă găsi întins pe pământ între copiii Lottei cum săreau unii peste mine, cum mă hațuiau alții, și cum 'i gădilam și făceam gălagie cu dênșii. Doctorul care este o păpușă foarte dogmatică, care 'și increțesce manchetele când vorbește, și le sucsece și le rêsucsece, găsi acésta mai prejos de demnitatea unui om cu minte; acésta o cunoscuîu dupe nasul sêu. Eû însé nu mă intrerupseiû, îl lăsaiû să tracteze lucruri forte înțelepte, și recladiiû copiilor din cărți casele lor, pe cari le dărímaseră. El mai âmblă apoi prin oraș, și plângea pe copiii deregătorului, cari și alt-minteri ar fi destul de rău crescuți, și pe cari Werther 'i-ar corumpe cu totul.

Da, iubite Wilhelm, copiii sunt mai apropiați de inima mea pe acest pământ de cât ori-ce. Când privesc la dênșii și vèd în acești mititel germenile tuturor virtuților, tuturor forțelor, de cari vor avea o dată atâta necesitate; când vèd în tenacitatea lor viitorea statornicie și fermitate de caracter, în sburdálnicie, o bună umóre și facilitate de a aluneca peste pericolile lumii,

tóte așa de necorupte, așa de integre! — tot-dé-una, tot-dé-una repet atunci vorbele de aur ale învățătorului ómenilor. Décã nu vë veți face ca unul dintre aceștia! Și acum, scumpul meu, pe dênșii, cari sunt semenii noștrii, pe cari ar trebui să'i privim ca modele ale nóstre, 'i trac-tãm ca pe nisce supuși. Ei să nu aibã voință! — Dar noi óre n'avem? Și unde e privilegiul? — Pentru cá suntem mai în virstã și mai înțelepți. — Bune Dumneđeũ din cer! veđi copiii bêtrãni, și copiii tineri, și nimic alt; și cu cari te bucuri mai mult, acésta a spus'o de mult fiul tãu. Inșã ómenii cred într'ênsul, și nu'l ascultã — e vechiũ lucru și acésta — și formézã pe copiii lor dupã dênșii, și — adio, Wilhelm! ce să mai radotez despre tóte acestea!

1 Iuliũ.

Ce trebuie să fie Lotta pentru un bolnav, simț dupã propria mea inimã, care e într'o stare mai rea de cât aceea, care se topește pe patul bólei. Ea va sta câte-va zile în oraș la o femeie bravã, care se apropie dupã spusele medicului de sfirșitul ei, și care voește să aibã în momentele din

urmă pe Lotta în giurul ei. Săptămâna trecută mă dusesem cu dânsa, să vizităm pe parohul de la St., un sătuleț, situat la munte, mai la o parte, în depărtare de o oră. Pe la patru ajunserăm acolo. Lotta luase pe soră-sa cea de a doua. Când intrarăm în curtea parohiei umbrită de doi nuci mari, bunul bătrân ședea pe o bancă de'naintea ușei casei, și când vădu pe Lotta, fu ca și reînviat, uită cărja sa, și cuteză a se scula, și a merge să o întâmpine. Ea alergă la dânsul, 'l sili să ședă, ședând și ea lângă dânsul, aduse multe salutări de la tatăl său, desmerdă pe băiatul cel mai mic și murdar al preotului, gălăgiosul bătrâneței seale. Să o fi văduț, cum ocupă pe unchiș, cum aridica vocea sa, spre a fi aușită de urechile seale semi-surde, cum 'i vorbea de ómenitineri și robuști, care ar fi murit pe neașteptate, de eselența băilor de la Karlsbad, și cum lăuda otărirea sa, de a merge véra viitoare acolo, cum găsea că e cu mult mai bine, mai voios de cât în rândul trecut, când l'a văduț. — Eū între acestea făcusem politețele mele dómnei preotese. Bătrânul se desceptă cu totul, și fiind-că nu putiū să nu laud nucii cei frumoși, cari ne umbriaū într'un mod atât de plăcut, el începu să ne spună istoria lor, de și cu óre care dificultate. — Pe cel bă-

trân, și se el, nu scim, cine l'a plantat; unii dic că parochul cutare, alții că cel-alt. Cel mai tînăr însă, de colea din fund, e de aceeși vîrstă cu nevastă-mea, și implinesce la Octombre cinci-șapte de ani. Tatăl-seu 'l plantă dimineța, când ea se născu către sêră. Era predecesorul meu în funcțiune, și nu se pôte spune, cât de drag 'i era pomul; mie de sigur că nu'mi este mai puțin drag. Nevastă-mea ședea la umbra lui pe o birnă și impletia, când veniîu acum două-șapte și șapte de ani pentru prima ôră, un student sărac în acêstă curte. — Lotta întrebă de fiică-sa, s'a dus, 'i se spuse, cu domnul Schmidt la fênaț la lucrători, și bêtânul continuă cu narațiunea sa, cum a prins predecesorul seü iubire către ninsul, și fiică-sa de asemine, și cum s'a făcut mai înteiü vicar și apoi succesorul seü. Nu trecu mult de când se terminase istoria, și feciôra: parochesă veni prin grădină cu așa numitul domn Schmidt: cu o căldură cordială ea dădu bun-venit Lottei, și trebue să spun, că nu 'mi-a displăcut; o brunetă iute, bine crescută, care ar fi putut să divertiseze pe cineva bine în scurtul timp, cât ar sta la țeră; amantul ei (căci în acêstă calitate se presintă domnul Schmidt îndată) un om delicat, dar tăcut, care nu voia să

se amestece în convorbirile noastre, cu toate că-l invita Lotta mereu. Cea ce mă întristă mai mult fu, că mi se părea a observa pe trăsurile feței seale, că e mai mult încăpăținarea și o rea umoare, de cât mărginirea rațiunii seale, care 'l opria de a se comunica. Mai pe urmă acesta se constată din nefericire prea lămurit; căci la preimblare, când mergea Frederica cu Lotta și câte-o dată și cu mine, fetța domnului, care și alt-minteri era de o culoare smeadă, se întunecă așa de mult, în cât fu timp, ca Lotta să mă tragă de mânecă, și să 'mi dea a înțelege, că am fost prea curtenitor către Frederica. Acum nu 'mi-e neceaz de nimic mai mult, de cât când se chinuesc ómenii unii pe alții, și mai cu osebite, când nisce ómenii tineri, în flórea viaței, când ar putea să fie mai primitorii pentru toate bucuriele, și strică puținele zile bune cu nutre și nu ved, de cât prea târziu, cum nu se mai póte înlocui ceea ce aú risipit. Acesta mă implu de neceaz, și nu putuiú, când ne întórserám către séră în parochie, și mâncam lapte la o mėsă, și veni vorba de bucuri și suferințe în această lume, nu putuiú să nu mă agăț de acesta, și să nu vorbesc din totă inima în contra relei umori. Noi ómenii ne plângem adesea, începaiú, că sunt așa de pucine

ȃile bune, și așa de multe ȃile rele, și, pare-mi-se, în cele mai multe rânduri pe nedrept. Dăcã am avea tot-dé-una o inimã deschisã, a gusta binele, pe care ni 'l dã Dumnezeu pe fie ce ȃi, am avea atunci și putere destulã, a îndura rãul, când vine. — Inșã nu avem sufletul în puterea nãstrã, întâmpinã preotésa : câte nu depind de corp ! când cine-va nu se simte bine, apoi tãte 'l sunt pe dos. — Admiseiũ acésta. Sã privim dar lucrul, continuãiũ, ca o bõlã, și sã întrebãm, dăcã nu e remediũ în contra ei? — Așa mai merge, ȃise Lotta : cel pucin creȃ, cã mult depinde și de noi. Sciũ dupã mine : când mã tãchinézã câte ce-va și vrea sã mã posomorascã, sar în sus, și cânt vre-o douã contradanțuri în susul și în josul grãdinei; îndatã dispãre. — Eacã ce voiam sã ȃic și eũ, întâmpinãiũ : cu réua nmóre e ca și cu lenea; cãci e un fel de lene. Natura nãstrã atãrnã fãrte mult într'acolo, și totuși, când avem o datã forța, ca sã ne desceptãm, lucrul ne merge de minune, și gãsим în activitate o adevãratã plãcere. — Frederica era fãrte atentã, iar tãnãrul 'mã observã, cã nu este omul stãpãn pe sine ênsuși, și cã mai pucin ancã pãte sã reguleze simțirile séle. — Aci e vorba de o simțire neplãcutã, întâmpinãiũ eũ,

de care voesce dóră ori-cine să se scape; și ni-
 menî nu scie pênă unde merg forțele séle, pênă
 când nu le va fi încercat. Cine e bolnav, de si-
 gur, va întreba pe la toți medicii, și resigna-
 țiunile cele mai mari, medicamentele cele mai
 amare nu le va respinge, ca să dobândescă nu-
 mai sănătatea dorită. Observaiū, că bunul bē-
 trân își căsnea auzul, ca să iea parte la discursul
 nostru; 'mi ardicaiū vocea, și mă adresaiū
 în vorbă, către dēnsul. Se predică în contra a-
 tător vițiuri, și diseiū: n'am auzit încă nici o dată,
 ca să fi lucrat cine-va de pe tribuna prédicato-
 rului în contra relei umori. (1)—Acésta să o facă
 preoții de orașe, și dise el; țēraniî n'au rea umóre:
 totuși n'ar strica câte o dată, ar fi cel pucin
 o lecțiune pentru nevastă-mea, și pentru dom-
 nul deregător. — Societatea ridea, și el ne acom-
 paniă din tótă inima, pênă când l'apucă o tuse,
 care întrepruse discursul nostru pentru cât-va
 timp; pe urmă tēnērul luă érași cuvēntul. Ai
 dis că réna umóre este un vițiū; mi se pare,
 că acésta e o esagerațiune. — Ba de loc, respun-
 seiū, decă ceea ce face rău omului și aprópelui
 său merită acest nume. Nu e destul, că nu putem

(1) Posedăm acum în acésta privință o minunată cuvēn-
 tare a lui Lavater, între cele relative la cartea lui Iona.

să ne facem fericiți unul pe altul? trebuie încă să ne răpim unul altuia și plăcerea, ce poate să 'și acorde câte o dată ori-ce inimă? Și numesce 'mi pe omul, care ar fi indispus, și ar fi destul de brav, să ascundă réoa umóre, să o pórte singur, fără a nimici bucuria în giurul său! Séu nu e, din contra, un necaz interior în contra propriei nóstre nedemnități, o nemulțumire cu noi înșine, care e legată tot-dé-una cu o gelosie, ațîțată printr'o vanitate neînțeleptă? Vedem ómenī fericiți, pe cari nu *noi* îi facem fericiți, și acésta e de nesuferit. — Lotta 'mi zimbi, când vedu emoțiunea, cu care vorbiam, și o lacrimă din ochiī Frederichei mă îndemnă să continuū. — Vai de acei, dīseiū, cari uséză de influența ce aū asupra unei inimi, spre a 'i răpi bucuriile simple, cari se nasc chiar dintr'ênsa! Tóte darurile, tóte complesențele din lume nu înlocuesc un moment de plăcere cu noi înșine, pe care ne a amărit-o o indispozițiune gelósă a tiranului nostru.

Inima mea era plină de tot în acest moment, reamintirea atâtor împregiurări trecute se gră-mădiră în sufletul meu, și lacrimile 'mi āmplură ochiī.

Cine și-ar dīce numai în tóte dīlele acésta,

esclamaiu : Nu poți să faci nimic amicilor tăi, de cât să le lași bucuriile și să măresci fericirea lor, gustând'o cu dênșii. Ești în stare óre, când sufletul lor e chinuit de o pasiune apăsătoare, sdruncinat de mâhnire, să le dai un pic de alinare? — Și când dă apoi bóla cea din urmă și cea mai chinuitoare peste creatura, pe care ai scăpat'o în zile de înflorire, și jace apoi în slăbirea cea mai detestabilă, când ochiul privesce la cer fără simțire și sudórea morței se schimbă pe frunte, érá tu stai de 'naintea patului ca un condamnat, cu simțimentul intim, că nu poți face nimic cu tótă averea ta, și anxietatea se incolăcesce în tine, în cât ai da tot ca să poți da creaturei apunătoare un pic de întărire, să'i inspire o scintea de curagiu!

Cu aceste vorbe amintirea unei asemenea scene, la care am fost present, tábări cu tótă puterea, asupra mea. Luaiu batista la ochiú, și părăsiu societatea, și numai vocea Lottei, care imi strigă : Să plecăm ! mă readuse în fire. Și cum mă dojeni pe drum pentru interesul prea viu ce iaú la tóte, și că aș putea să mă prăpădesc din cauza acésta ! că, să mă cruț ! — O, angelul meu ! Pentru tine trebuie să trăiesc !

6 Iuliü.

E mereü in giurul amiceï murinde, și e mereü aceeași, mereü ființa presentă, gingașă, care alină dureri și face fericiți ori-unde privesce. A-seră ea se duse la pre'mblare cu Marianna și cu mica Amelia; sciam acésta, și o înțilniü, și merserăm împreună. După o cale de o oră și jumătate ajunserăm la întórcerea nóstră spre oraș, la fontána, care'mi era așa de prețioasă, și care acuma 'mi este de o mie de ori mai prețioasă. Lotta ședü jos pe zidul cel mic, noi remaserăm in picioóre de 'naintea ei. Mě uitaiü in giur, ah! și timpul, când inima mea era așa de singură, reinviă din nou de 'naintea mea. Dragă fontánă, dișeiü, de mult n'am mai gustat repaos la recórea ta, nici nu te-am privit in trecerea mea grăbită. — Mě uitaiü in jos, și vėdñiü, că Amelia se suia fórte preocupată cu un pahar de apă. — Priviü pe Lotta, și simțiü tot ce am într'ënșă. Intre acestea vine Amelia cu un pahar. Marianna vru să i-'l iea: nu! strigă copila cu espresinnea cea mai dulce, nu, Lottico, să bei tu ánteiü! — Eü fuiü așa de încântat de adevėrul, de bunătatea, cu care fetița

esclamă acésta, că nu putuiū să esprim simți-
rea mea, de cât o luaiū în brațe, și o sêrutaiū, iar
dênsa începî îndată să țipe și să plângă. — Rêu ai
făcut, dîse Lotta. — Rêmăseiū surprins. — Vino,
Amelico! continuă ea, luându'o de mână și du-
când'o jos la fontână. Spală-te cu apă prospătă
de la isvor. Iute, iute, c'atunci n'o fi nimic. —
Cum stam așa, și priviam, cu ce silință se freca
mititica cu mânușita udă pe obraz, cu ce credin-
ță, că prin isvorul miraculos se va spăla ori-ce
necurățire, și că va scăpa de rușinea, de a căpêta
o barbă urâtă; cum dîcea Lotta : E destul! și
copila tot nu se lăsă de a freca tot mai tare, ca
și cum mult ar face mai bine de cât puțin — 'ți
spun, Wilhelm, n'am asistat nici o dată cu mai
mult respect la un botez! — și când veni Lotta
sus, m'aș fi aruncat bucuros la piclórele ei, ca
de'naintea unui profet, care a spălat pécatele
unei națiuni.

Séra nu putuiū, în bucuria inimei mele, să nu
spun întêmplarea unui bărbat, căruia 'i atribuiam
simț de omenie, pentru că are rațiune; dér cum
mă păcăliiū! El dîse, că Lotta a făcut fôrte rêu;
să nu se spună povești superstițiose copiilor; ele
daū nascere la nenumêrate erori și superstițiuni,
de cari trebuie să fie păziți copii de timpuriū. —

'Mi aduseiū însă aminte, că omul a avut un botez acum opt zile; de aceea 'l lăsaiū, și rămăseiū în inima mea credincios acestui adevăr : Să facem cu copiii, cum face Dumnezeu cu noi, care ne face mai fericiți de cât ori când, decât ne lasă să rătăcim într'o superstiție plăcută.

Titlu I. 01

8 Iuliu.

Ce copil mai e și omul! Ce lacom e de o privire! Ce copil mai e!—Ne duseserăm la Wahlheim. Femeile plecară în trăsură, și în pre'mblările noastre mi se părea a vedea în ochii cei negri ai Lottei—sunt un nebun, ertă-mă! să 'i vezi, acești ochi!—că sunt scurt (căci ochii mi se închid de somn) étă femeile, că se suiaū în trăsură; în giurul trăsorei sta junele W., Selstadt și Audran și eū. Apoi se țineaū de vorbă la feréstră cu domnișorii, cari într'adevăr erau sprinteni și ușurei.—Eū căutam ochii Lottei; ah! ei se pre'mblaū de la unul la altul! Dér la mine! la mine! la mine! care stam resignat numai la dēnsa, nu se îndreptaū!—Inima mea 'i dicea de o mie de ori adio! Și ea nu mă vedea! Trăsura trecu, și o lacrimă 'mi întunecă ochiul. Mă uitaiū după dēnsa

și veduiă coifura Lottei scosă pe feréstră, și ea se întórse, spre a se uita— ah! după mine?— Iubite! în acéstă nesiguranță planez; acésta 'mi e consolarea: Póte că s'a uitat după mine! Póte!—Nópte bună! O, cât sunt de copil!

10 Iuliú.

Să veđi figură ridiculă ce fac, când se vorbesce în societate despre dânsa! Și când mă mai întrebă apoi cine-va, cum 'mi place? — Place! Urâsc acest cuvânt pêne la mórte. Ce om trebuie să fie acela, căruia să'i placă Lotta, căruia nu 'i-ar amplea tóte simțurile, tóte sentimentele! Place! Deună-đi mă întrebă cine-va, cum 'mi plací Ossian!

11 Iuliú.

Dómna M. e fórte rău; mă rog la Dumneđu pentru viața ei, pentru că sufer cu Lotta. O veđrar la amica mea, și astă-đi 'mi a spus o întem- plare curiosă.—Bétrânnul M. este un om sgărcit,

gălcevitor, care a chinat și a strâmtorat destul pe nevastă-sa în viața ei; totuși femeea a știut să ăasă la socotélă. Acum de câte-va zile, când 'i denunță medical viața, ea trâmise după bărbatul său (Lotta era în cameră), și 'i vorbi astfel : Trebuie să 'ți mărturisesc un lucru, care ar putea să provoace încurcături și neazuri după mórtea mea. Am condus menagiul péné acum cu o regulă și cu o iconomie pe cât se putea de mare : însă mă vei erta , decât te-am amăgit în acești trei-șeci de ani. La începutul căsătoriei noastre ai fixat o sumă mică pentru întreținerea bucătăriei noastre și pentru alte cheltueli casnice. Când se mări menagiul nostru, și se întinse industria noastră, nu puteam să te fac, a'mi spori în proporțiune și banii de menagiū ; în scurt, ști, că într'un timp, când căsnicia noastră fu mai mare, ai cerut, ca să ajung cu șapte florini pe săptămână. — Pe aceștia 'i am priimit dar fără opunere, iar restul 'mi l'am luat pe fie-care săptămână din afacere, de órá-ce nu presupunea nimeni, că ar fura stăpēna din cassă. N'am risipit nimic, și așa fi mers chiar consolată la eternitate, fără a mărturisi, decât nu 'mi-ar fi de aceea, care va avea să conducă menagiul după mine, și care n'ar ști ce să facă, pe când tu to-

tuși ai stărui, că prima ta nevastă a ajuns cu atâta.

Vorbiu cu Lotta despre necreduta orbire a omului, de a nu bănuși, că trebuie să fie alt-ceva la mijloc, când se îndestulează cine-va cu șapte florini, unde se vede o cheltuélă de două ori pe atâta. Inșă am cunoscut chiar ómeni, cari ar fi primit în casa lor fără mirare și vasul cu uleiú perpetú al profetului.

12 Iuliú.

Nu, nu mă încel! Cetesc în ochii ei cei negri un adevérat interes pentru mine și pentru sórta mea. Da, simț, și în acéstă privință pot să mă încred în inima mea, că — o, 'mí-o fi permis, și pot să esprim cerul în aceste vorbe? — că mă iubesc!

— Mă iubesc! — și cât de prețios 'mí devin mie însu'mí, cât — ție pot să'ți spun, tu ai simț pentru așa ceva — cât de mult mă ador pe mine însu'mí, de când ea mă iubesc!

Să fie presumpțiune ori simțirea adevératei relațiuni? — Nu cunosc pe omul de care mă teameam în privința inimei Lottei : și totuși, când

vorbesce de mirele ei, când vorbesce de dânsul cu atâta căldură, cu atâta iubire — mă simț ca un om, care se destitue din toate onorurile și demnitățile seale, și căruia 'i se iea spada.

16 Iulă.

Ah! cum simț o furnicare prin toate vinele, când degetul meă atinge din întâmplare pe al ei, când se întâlnesc picioarele noastre sub mesă! Eu le retrag, ca de 'nainte focului, și o forță ascunsă mă trage éráși înainte — și o ametelă cuprinde toate simțurile mele. — O! și inocența ei, sufletul ei curat nu simte, cât de mult mă chinuesc miclele intimități! Când apoi în convorbire mă pune mâna pe mine, și se apropia în aprinderea vorbeii, așa în cât suflarea divină a gureii seale îmi ajunge la buze — îmi pare că mă afund, ca lovit de trăsnet. — Și, Wilhelm! deca aș îndrăsni vre o dată, — acest cer, această intimitate — mă înțelegi tu. Nu, așa de coruptă nu este inima mea! Slabă! destul de slabă! — Și nu e peire această?

Ea 'mă-e sacră. Totă cupiditatea amuțesce în prezența ei. Nu știu nici o dată ce am, când

sunt la dânsa; par'că mi s'ar resturna sufletul in toți nervii mei. — Are o melodie, pe care o cântă pe piano cu forța unui angel, atât de simplu și de spiritual! E cântecul ei favorit, și pe mine mă vindecă de tot chinul, de tótă turburarea și de tóte fumurile, când lovesce chiar prima notă.

Nu mi se pare neprobabilă nici o vorbă despre vechia putere magică a muzicel. Cum mă atinge simpla cântare! Și cum scie să o esecute, adesea într'un moment, când aş voi să 'mî trag un glonte in cap! — Retăcirea și intunecul sufletului meu se risipesce, și respir iarăși mai liber.

18 Iuliă.

Wilhelm, ce e pentru inima nóstră lumea fără amor! Ce e și o lanternă magică fără lumină. Ahea aședî lampa într'ênsa, și imaginile cele mai peștrițe îți apar pe păretele cel alb. Și déca n'ar fi nimic de cât atâta, de cât nisce fantome trecătoare, tot suntem fericiți, când stăm ca nisce băieți volnici de 'nainte lor, și ne dilectăm cu aceste aparițiuni miraculoșe. Astăđi

n'am putut să mă duc la Lotta; o societate neevitabilă mă reținea. Ce era de făcut? Trămiseiū pe servitorul meu acolo, numai ca să am un om, care să se fi apropiat ađi de dēnsa. Cu ce nerăbdare l'am asceptat, cu ce bucurie l'am revēđut! L'aș fi luat bucuros de cap și l'aș fi sărutat, déca nu m'i-ar fi fost rușine.

Se spune de pétră Boronică, că espusă la sóre, atrage rađele séle, și luminéză apoi nóptea câte-va momente. Ast-fel imi fu cu báiatul. Simțimentul, că ochii ei aű vēđut fața sa, obrajii séi, nasturii hainei séle și gulerul de la surtout (surtuc?), făcu tóte acestea așa de sante pentru mine, așa de prețioase! N'aș fi dat báiatul în acest moment nici pentru o mie de taleri. Mē aflam așa de bine în prezența sa! — Ferite-ar Dumnezeu, ca să riđi de mine Wilhelm, fantome sunt acestea, când suntem sănētoși?

19 Iuliū.

O voiū vedea! esclam diminēța, când mă deștept, și mă uít cu tótă serenitatea la sórele cel frumos; o voiū vedea! Si apoi nu mai am nici o

dorință pentru totă ziua. Total, totul se coprinde în această speranță.

20 Iuliu.

Ideea voastră nu poate deveni și a mea, ca să mă duc cu ambasadorul la * * *. Nu prea îmi place subordinațiunea; și scim cu toții, că bărbatul acesta mai e și un om nesuferit. Maicămea, ȳici tu, ar vrea să mă vedă în activitate; acesta m'a făcut să rîd. Oare nu sunt activ și acuma? și în fond nu e tot una, deca număr mazăre ori linte? Tóte în lumea acesta nu sunt în cele din urmă de cât mofturi, și un om, care se trudesce pentru alții, fără ca să reclame propria sa pasiune, propria sa trebuință, pentru banii séu onóre ori pentru alt-ceva, nu e de cât un nerod.

24 Iuliu.

Fiind că ținî așa de mult, ca să nu neglijez desennul aș voi mai bine, să nu'ți spun ni-

mic în această privință, de cât să'ți spun, că de mult nu se mai face nimic.

Nici o dată n'am fost mai fericit, nici o dată simțirea mea n'a fost mai plină și mai intimă pentru natură, pênă la petricică, pênă la erbuliță; și totuși — nu știu cum se mă exprim — forța mea imaginătoare e așa de slabă, totul plutesce și se clătina atâta înaintea sufletului meu, în cât nu pot să prind nici o contură; însă 'mi închipuesc că, decă aș avea argil ori cêră, aș putea să formez ceva. Voiu și lua argil, mai încolo, și voiu frământa — și decă ar eși turte!

Portretul Lottei l'am început de trei ori, și m'am prostițat de trei ori; ceea ce 'mi face cu atât mai mult neaz, cu cât eram acum de cât-va timp foarte fericit în nemerire. Apoi am făcut dar conturul ei, și a să'mi ajungă.

25 Iuliu.

Da, inbită Lottă, voiu îngriji de tôte, numai să'mi dai mai multe însărcinări, și cât de des! Una te rog: nu mai turna nisip pe biletele ce'mi scrii! Ađi l'am dus iute la buze, și dințil'mi scârțiră.

informații
Traducere

31.11.1911

26 Iuliü.

De mai multe ori 'mi propusesem, să nu o väd așa de des. Dér cine se mai póte ținea de acésta! In tóte dñilele mé birue tentațiunea, și 'mi promit cu sântenie : Máne nu te duci; și când vine máne, tot găsesc vre-o causă neresistibilă, și iute ca gândul, mé și afiu la dënse. Ori că a dñis séra : Dar vii máne? — cine ar putea atunci să nu se ducă? ori că 'mi dá o însărçinare, și găsesc de cuviință, a'i aduce eü insumi răspunsul; ori că dñoa e prea frumoasă, mé duc la Wahlheim, și o dată acolo, nu e de cât o jumătate de oră pënë la dënse! — sunt prea aprópe in atmosfera ei — svic! și sunt acolo. Bunicămea avea un basm despre muntele magnetic : corăbiile, cari se apropiaü prea mult, perdeau de o dată tótă ferăria lor, cuiele sburaü la munte, și bieții miserabili naufragiaü între scândurile, ce cădeaü desprinse unele peste altele.

30 Iuliü.

Albert a sosit, și eü mé voiü duce; și decă ar fi omul cel mai bun, cel mai nobil, sub care m'aș

pune în toate privințele, tot ar fi de nesuferit, a'î vedea în prezența mea în posesiunea atâtor perfecțiuni. — Posesiune! — Destul, Wilhelm, mi-rele e aci! Un brav om, și agreabil cu care trebuie să simpatizezi. Din fericire n'am fost present la primire! Acésta 'm'î-ar fi sfâșiat inima. Și el are destulă lealitate, și n'a sărutat încă nici o dată pe Lotta în prezența mea. Să'î răsplătescă Dumnezeu! Pentru respectul ce are către fétă, trebuie să'l iubesc. El 'm'î voesce binele, și presupun, că acésta e mai mult opera Lottei, de cât a simțimentului său propriu; căci în acéastă privință femeile sunt fine, și aũ dreptate: când pot să țină doi adoratori în concordie, avantajul e tot-dé-una al lor, ori cât de rar s'ar putea stabili o asemenea concordie.

Ori cum însă nu pot refusa lui Albert stima mea. Exteriorul său liniscesc contrastéază foarte viu cu neliniscia caracterului meu, care nu se poate ascunde. El posedă mult simțiment, și scie ce are în Lotta. Pare a nu avea de cât pucină rea umóre, și scii că acesta e păcatul, pe care 'l urăsc mai mult de cât pe ori care altul la om.

El crede că sunt un om de simț; și atașamentul meu către Lotta, bucuria cea viună ce simț la tot ce face ea, mărește triumful său, și el o

îmbesce cu atât mai mult. Decă o chinuesce câte o-dată cu mică gelosii? acésta să o las la o parte; cel pucin n'aş fi sigur eū, decă aş fi în locul lui, de acest demon.

Fie acum ori cum ar fi, bucuria mea, de a fi la Lotta, s'a dus. Să Ńic nebunie séū orbire? — Ce mai trebuie nume? Vorbesc dóră destul însuşi lucrul! — Sciam tot ce sciū şi acuma, înainte de a veni Albert; sciam, că n'am să fac nici o pretenţiune asupra ei, şi nici nu făceam — adică pe cât se póte a nu cere, faciă cu atâta amabilitate — şi acum, negliobul, fac ochi mari, când vine cel-alt în adevăr, şi 'mi iea féta.

'Mi muşc dinţii şi 'mi riđ de două şi de trei ori de acei ce pot Ńice, să resignez, şi pentru că nu se mai póte alt-fel — să mă slăbiţi cu aceşti ómeni de paie! — Alerg prin păduri, şi când viu la Lotta, şi şede Albert cu dēnsa în grădiniţă sub umbrar, şi eū nu pot să merg înainte, apoi sunt nebun de tot şi cad într'o mulţime de incurcături. — Pentru Dumneđeū! 'mi Ńise Lotta astă-đi, te rog, nu mai face scene, ca cea de a-séră! Esti teribil, când esti aşa de vesel! — Intre noi fie Ńis, pāndesc timpul, când el are de lucru, la moment sunt afară, şi apoi sunt fericit tot-de-una, când o găsesc singură.

8 August.

Te rog, iubite Wilhelm, de sigur, că nu făceam alusiune la tine, când diceam, că sunt ne-suferiți ómenii, cari ne cer supunere la o sórtă neevitabilă. Nu creadem, dĕu, că ai putea să fi tu de o părere analogă. Și în fond ai dreptate. Un lucru însă, scumpul meu! Fórté rar se póte aplica în lume principiul *orî una orî alta*; simțirile și manierele de acțiune se nuanțéază într'un mod așa de variat, ca și scăderile de la nasul aquilin și pĕnĕ la cel cárn.

Nu te vei supĕra dĕr, dĕcă voiŭ admite argumentul tĕu întreg, și dĕcă totuși voiŭ căuta a mĕ strecura între *orî una și orî alta*.

Orî că ai speranță în privința Lottei, 'mî dĕci tu, orî că n'ái. Bine! în cazul de'ntĕiŭ, caută să o realizezi, caută să ajungi la împlinirea dorinței tale; în cazul cel-alt însă descĕptă-te, și caută să scapi de un simțimĕnt miserabil, care trebuie să consume tóte puterile tale! — Scumpul meu, bine e dĕis, și lesne — e a dĕice.

Și poți tu să ceri de la nenorocitul, a cărui viață se topește încetul cu încetul și fără remediŭ, sub acțiunea unei bóle ascunse, poți să 'i ceri, ca

să pună capăt repede printr'o lovitură de pumnal suferințelor séle? Și nu'i răpesceréul, care'i consumă puterile, în același timp și curagiul de a se scăpa de dânsul?

Ai putea într'adevăr să'mi răspunđi printr'o comparațiune analogă : Cine n'ar voi să'i se taie mai bine brațul, de cât să'și pună în pericol viața prin esitare și frică? — Nu știu! — și să nu ne luptăm prin comparațiuni. Destul — da, Wilhelm, am une-orí un moment de curagiú, tresáltător, scuturátor, și atunci — de aș ști numai unde? m'aș duce eu.

Séra.

Jurnalul meu, pe care 'l neglijasem de cât-va timp imi căđu astăđi éráși în mání, și mă mir, cum am intrat ast fel, cu scire pas cu pas; cum vedusem starea mea tot-dé-una așa de clar, și am urmat totuși ca un copil, cum vedé încă și acum așa de limpede, și totuși nici un semn de îndreptare!

10 August.

Aș putea să duc viața cea mai bună, mai fericită, deca n'aș fi un nătărău. Impreginrări așa de frumoase nu se intrunesc așa de lesne, spre a delecta sufletul unui om, ca acelea, în cari mă aflu eu acum. Ah! atât e de sigur, că inima noastră face singură fericirea ei.— A fi membru al acestei familii amabile; a fi iubit de bătrânul ca un fiu, de mititei ca un părinte; și de Lotta! — apoi bravul Albert! care nu'mi sdruncină fericirea prin necuviințe capricioase; care mă îmbrățișează cu o amicie cordială; căruia 'i sunt, după Lotta, tot ce are mai iubit în lume! — Wilhelm, e o plăcere, a ne auzi, când mergem la pre'mblare, cum vorbim despre Lotta : n'a mai fost în lume ceva mai ridicol de cât această relațiune, și totuși mi se suie adesea lacrimile în ochi, când mă gândesc la dânsa.

Când 'mi vorbesce despre mama ei cea onestă, cum a incredințat Lottei pe patul morții copiii, și cum 'i-a recomandat lui pe Lotta; cum Lotta a fost animată de atunci de un spirit cu totul altul; cum a devenit o adevărată mamă în grija ei pentru menagiū și în serioșitatea pozițiunei

séle; cum n'a trecut un singur moment din timpul ei fără amor activ, fără lucru, și cum totuși veselia și voioșia n'a lăsat-o un singur moment! — Âmbli așa lângă dânsul, și rup flori din drum, le combin cu îngrijire într'un buchet, și — le arunc în riul ce trece pe lângă noi, și mă uit dupe dânsule, cum se cobără încet la vale. — Nu știu, decât 'ți-am scris, că Albert va rămânea aci, și că va obține de la Curte, unde e foarte iubit, un post cu un venit frumúșel. În regulă și activitate la trebă puțină am vădút, cari să'i semene.

12 August.

Neapărat, Albert este omul cel mai bun din lume. Am avut eri o scenă singulară cu dânsul. Veniiu la dânsul, ca să iaú dîcã bună; cãci 'mi veni gustul să mă suiú cãlare la munte, de unde 'ți și scriú acuma, și cum mă pre'mbla în cameră în jos și în sus, daú cu ochii de pistólele lui. Imprumutã 'mi pistólele, dîseiú, pentru cãlătoria mea. Despre mine, dîse el, decât voiesci să 'ți iei ostenéla, de a le încãrca; la mine staú atâr-nate numai de formã. Luaiú unul din pãrete, iar el continuã : De când grija prea mare 'mi-a jucat

un renghiū așa de necuviincios, nu voiū să mai am a face cu acest bagagiū. Fniū curios să sciū istoria. — Am petrecut, țise el, vre-o trei luni la țeră la un amic, aveam două pistóle neincărcate, și dormiam liniscit. O dată, într'o după améđi ploioasă, când ședeam fără trébă, nu sciū ce'mi trăsnesce prin cap : S'ar putea să fim atacati, s'ar putea să avem nevoie de pistóle, și s'ar putea — scií tu, cum se gândesce omul. — Le dádui servitorului, ca să le curețe și să le încarce; și acesta glumesce cu fêta, vrea să o spe-rie, și Dumneđeū scie cum? arma ia foc, pe când varga se afla încă în țevă, și răpede varga la mâna dréptă a fetei, și'i sdrobescce degetul cel mare. Apoi avuiū lamentarea și să mai plătesc pe de asupra și lecuirea, și de atunci las orí-ce armă neincărcată. Dragul meū, ce e prevederea? Pericolul nu 'l mai poți învăța bine! Intr'adevăr — acuma scií tu că iubesc pe ómení mult pêne la *intr'adevăr* al lor; căci nu se înțelege óre de sine, ca orí-ce regulă generală să sufere și esceptiuni? Déră așa de drept e omul : când 'i se pare că a țis ceva precipitat, ceva general, semi-adevêrat, apoi nu mai încetéză de a limita, a modifica, și a mai face și a mai drege, pêne când nu mai rămâne în cele din urmă nimic din ceea ce a

dis. Și cu acest privilegiu el se adânci foarte mult în raționări; în cele din urmă nu 'l mai ascultaiu de loc, mă adânciiu în fantasiu, și cu un gest eclatant 'mî puseiu gura pistolului la frunte, deasupra ochiului drept. Fui! dise Albert, luându'mî pistolul, ce înseamnă acésta? — Nu e încărcat, diseiū. — Și chiar așa, ce înseamnă acésta? întempină el impacient. Nu pot să 'mî inchipuesc, cum pôte să fie un om atât de nătărău în cât să se impusce; ideea chiar mă ample de desgust.

Curioși ómeni! esclamaiū, că trebuie să diceți îndată, ca să vorbiți de un lucru : acésta e imprudent, acésta e prudent, acésta e bine, acésta e rău! Și ce înseamnă tóte acestea? Scrutata'ti, ca să vorbiți ast-fel, raporturile intime ale unei acțiuni? Sciți óre să desvoltați cu siguranța causele, pentru cari s'a făcut, pentru cari a trebuit să se facă? Décă ați fi urmat ast-fel, nu v'ați grăbi așa de mult cu judecățile vóstre.

Veți admite dise Albert, că unele acțiuni rămân vițiose, fie motivul pentru care se fac, ori care ar fi.

Dăduiū din umere, și admiseiū. Inse iubitul meū, continuaiū, se găsesc și aci câte-va excepțiuni. Este adevărat, furtul e un vițiu : inse

omul care se duce să fure, spre a se scăpa pe sine și pe al sêi de mórtea de fόμε ce-l'amenință, merită el compătımire ori pedépsă? Cine va ardica prima pétră în contra soțului, care sacrifică într'o mánie dréptă pe femeia sa necredinciosă și pe nedemnul ei seducător? în contra fetei care, într'o oră de beatitudine, s'ar perde în deliciile neresistibile ale amorului? Insêși legile nóstre, aceste pedante reci, se móie, și rețin pedépsa lor.

Acésta e cu totul alt-ceva, întîmpină Albert, pentru că un om, pe care'l răpesc pasiunile sêle, își perde tótă forța de a judeca, și se privesce ca un om beat, nebun.

Ah, voi ómeni cu rațiune! strigatú suridënd. Pasiune! beție! nebunie! Sunteți așa de linisciți; așa de neinteresati, voi ómeni morali! dojeniți pe bețiv, detestați pe nebun, treceți pe lângă dinșii, ca preotul, și mulțumiți lui Dumneđeu, ca fariseul, că nu v'a făcut ca pe unul dintre aceștia. Eú am fost mai mult de cât o dată beat, pasiunile mele n'aú fost nici o dată departe de smintire, și nu mă căiesc nici de una și nici de alta : căci am învêțat a înțelege după mine, cum a trebuit lumea de când e, să califice de beți și nebuni pe toți ómenii esttraordinari, cari aú făcut ceva mare, ceva, care să pară imposibil. — Dér și în

*nebu
moral
tan*

vięta comună e de nesuferit, a auzi strigându-se după ori-cine, care a făcut ceva cătuși de puciu liberal, nobil, neasceptat : E beat omul, e smintit ! Fie-vę rușine, voi trezilor ! fie-vę rușine, înțelepților !

Acestea sunt ęrăși fantesiile de ale tele, dise Albert. Esagerezți tóte și, cel puciu aci, de sigur că n'ai dreptate, decă compari sinuciderea, de care e vorba acuma, cu fapte mari, pe cât timp ea nu póte să fie nimic alt de cât o slăbiciune. Căci neapęrat că e mai lesne a muri, de cât a îndura cu fermetate o viętă chinuită.

Era să rup convorbirea; căci nu póte nici un argument să mă scóțã atâta din fire, ca atunci, când 'mi vine cineva cu o sentințã comună și neinsemnată, când eũ vorbesc din tótã inima. Totuși mă stăpâniũ, pentru că o auđisem adesea, și pentru că mă necăjisem și mai des pentru dęnsa, și intimpinaiũ cu óre-care vioiciune : Slăbiciune numesci tu acęsta ? Te rog, nu te lăsa induce de aparențã ! Un popor, care oftézã sub jugul nesuferit al unui tiran, poți să'l numesci slab, pentru că se fermentã in fine și'și rupe lanțurile ? Un om care simte puterile séle încordate, in urma spaimei, că a luat foc casa lui, și carã cu ușurințã nisce sarcini, pe cari a-

bia le-ar putea mișca, când e cu simțul liniscit; un om, care, în furia insultei, se iea la luptă cu șese, și 'i birue, slab o fi el óre? Și, scumpul meu decă sfortărea e tãrie, de ce escesul sã fie contrarul? — Albert mē privea fix și dīse: Nu te supēra, esemplele, pe cari mi le dai tu, paremi-se cã nici nu sunt la cestiune. — Fie, dīseiū; adesea mi s'a imputat, cã maniera mea de a combina merge câte o datã pēnē la radotagiū. Sa vedem dēr, decã putem sã ne inchiupim în alt mod, ce trebue sã simțã omul, care se otãresce a lepãda sarcina vieții, de alt-minteri fôrte plăcutã; cãci numai când simțim și noi, ne face onóre a vorbi de un lucru.

Natura omenescã continuaiū, are marginile ei: ea pôte îndura bucurie, necaz, dureri pēnē la un grad óre-care, și pierē când trece peste acest grad. Aci nu e dērã chestiunea, decã e cineva slab ori tare? ci decã pôte sã îndure tótã mēsurã suferinței sēle? fie acum în privințã moralã fie în privințã fizicã: și mi se pare pe atât de curios a dīce: e laș omul care 'și iea viēta, pe cât ar fi de nemerit a dīce laș unui om, care móre de nisce friguri rele.

Paradox! fôrte paradox! strigã Albert. — Nu tocmai așa, precum cređi tu, întimpinaiū. Ad-

miți, că numim bôlă de mórte aceea, prin care natura se atacă atâta, în cât parte să se consume puterile ei și parte să se paralise acțiunea ei, așa în cât să nu se mai pôta îndrepta, să nu se mai pôta restabili circulațiunea obicinuită a vieței. Ei, iubite, să aplicăm acésta asupra spiritului. Privesce pe om în mărginirea sa, cum reagită impresiunile asupra lui, cum se încălbéază la dênsul ideii, pênă când o pasiune crescândă 'l pradă de or ce rațiune liniscită, și-l'aruncă în peire. În deșert vede omul cel liniscit, cel cu rațiune, adevérata stare a nenorocitului, în deșert vrea să 'i scóță gârgăunii din cap! Intocmai precum nu pôte un om sănêtos, care stă la patul bolnavului, să 'i dea măcar cătuși de pucin din puterile séle.

Pentru Albert vorbele mele erau prea generale. 'I aduseiü aminte de o fétă, care s'a găsit de curând mórta în apă, și 'i repetaiü istoria ei. — O creatură bună, care crescuse în strîmtul cerc al unor ocupațiuni casnice, al unui lucru regulat pe fie care săptămână, care nu cunoscea altă perspectivă de plăcere, de cât a merge dóră Dumineca, îmbrăcată cu nisce podóbe adunate încetul cu încetul, la pre'mblare în giurul orașului, cu alte fete de séma ei, a danța pôte câte-

o-dată la s rbători mari,  i apoi a sta de vorbă cu vre-o vecină, cu t tă anima iunea unui interes viu, despre vre-o cértă său despre obiectul unei rele reputa iuni — natura ei aprinsă simte în fine  i trebuin e mai intime, cari se înmul esc prin curtenirile b rba ilor; bucuriele ei de mai nainte încep a  i displace pu in câte pu in, p n  când în fine d  de un om, către care un sim im nt necunoscut o trage într'un mod neresistibil, în care  i concentr z  acum t te speran ele ei, u t nd lumea din giurul s u; nu aude, nu vede, nu simte nimic de c t pe d nsul, unicul, nu do-
 resce de c t de d nsul, unicul. Necoruptă prin plăcerile seci ale unei vanita i nestatornice, dorin a ei trage drept la  intă; voesce să devină a lui, voiesce să g sesc  într'o legătură vecinică t tă fericirea, care îi lipsesc, să guste într'unirea tuturor plăcerilor, de cari  i era dor. Promisiuni repetate, cari  i sigilez  sigur tatea tuturor speran elor ei, desmerd ri îndr zne e, cari  i măresc cupiditatea, cuprind sufletul ei de tot; ea plutesce într'o consciin ă obsură, într'o pre-sim tire a tuturor bucuriilor, e iritată în gradul cel mai înalt, întinde în fine bra ele, spre a cuprinde t te dorințele ei —  i amantul o părăsesce. — Inghietată, fără sim uri, ea se află de

'naintea unei prăpăstii; totul e întunec în giurul ei, nici o perspectivă, nici o consolațiune, nici o presimțire! căci a părăsit-o acela, în care singur simțea existența ei. Ea nu vede lumea întinsă, ce se află de'naintea ei, nu vede pe cei mulți, cari pot să'i înlocuască pierderea, se simte singură, părăsită de lume — și orbă, strâmtorată de nevoia teribilă a inimei séle, se aruncă în jos, spre a năbuși toate chinurile într'o mórte, care să o coprinđă de giur împrejur. — Veđi, Albert, acésta este istoria atâtor ómeni! Și spune, nu este așa și cu bóla? Natura nu găsesce un drum ca să éasă din labirintul forțelor incurcate și contradictorii, și omul trebuie să móră. Vai de acela, care ar putea să privéscă și să țină : Nebuna! Dacă ar fi acceptat, dacă ar fi lăsat acțiunea timpului, disperarea s'ar fi temperat, s'ar fi găsit un altul, ca să o console. — Acésta e tot atâta, ca și când ar ține cineva : Nătărăul móre de friguri! Dacă a fi acceptat, péné când s'ar fi restabilit forțele séle, péné când s'ar fi îmbunătățit sucurile séle, péné când s'ar fi linișcit turburarea sângelui séu, totul ar fi mers bine, și el ar trăi și în țioa de astăzi.

Albert, căruia încă nu putea să'i între comparațiunea în cap, mai obiectă unele, și între

altele, că am vorbit numai de o fătă fără minte: cum ar fi însă de scusat un om cu rațiune, care nu este mărginit, care vede împregiurările într'un mod mai întins, acesta nu poate să o înțeleagă. — Amicul meu! esclama-iu, omul e om, și puțină rațiune, ce va fi având cine-va, nu comp-téză de cât puțin se-ú de loc când agită pasiunea, și când se vede la marginele omeniei. Din contră — altă dată vom vorbi mai mult despre acesta, și se-ú, și 'mi luai-ú pălăria. O, inima 'mi era așa de plină! și ne despărțirăm, fără a ne fi înțeles. Precum nici nu se înțelege așa de lesne unul pe altul în această lume.

15 August.

E sigur, că nimic în lume nu face pe omul necesar ca amorul. Simț cu Lotta, că nu 'i-ar plăcea să mă pérđă, érá copiii nu a-ú altă idee de cât, că voi-ú reveni dimineța tot-d'a-una. A-ú eșisem, ca să acord clavirul Lottei; d-érá nu a-junsei-ú să fac această trebă; căci mititeii mă urmărea-ú să le spun un basm, și chiar Lotta 'mi di-se să le fac pe voiă. Le tăia-ú pânea de cină, pe care o priimesc acuma de la mine cu aceeași

plăcere, ca și de la Lotta, și le spuseiū basmul
 princesei, pe care o servă nisce mânî. Invăț mult
 cu acéstă ocașiune, te asigur, și sunt surprins de
 impresiunea ce face asupra lor. Pentru că trebuie
 câte o dată să invent câte un punct de incidență,
 pe care 'l uit a doua órá, ei spunū îndată, că
 ánteiū a fost alt-fel, așa în cât mă esercitez a-
 cum, a le recita neschimbate și într'o cadență
 cãntatã a silabelor. Am invățat de aci, că prin-
 tr'o a doua ediție, modificată, a istoriei séle, un au-
 tor face neapěrat rău cărței séle, și decã ar fi ori
 cât de superiórã în privința poeticã. Prima edi-
 țione ne găsesce bine-voitori, și omul e făcut
 ast-fel, în cât să 'l pótã face cine-va a crede și
 lucrurile cele mai aventuróse; dar acestea se și
 iutipăresc într'insul într'un mod neșters, și vai
 de acela, care ar voi să le radã și să le nimi-
 cescã!

18 August.

Trebuia óre să fie așa, ca ceea ce face ferici-
 rea omului, să devină éráși isvorul miseriei séle?

Simțimentul plin și călduros, ce avea inima
 mea pentru natura viue, care mă ámplea de atãta

beatitudine, care 'mî făcea lumea de giur împre-
 giur un paradis, devine acum un chinuitor nesu-
 ferit pentru mine, un spirit de tortură, care mă
 urmărește pe toate căile. Când 'mî aruncam altă-
 dată privirea de pe stîncă peste rîu la valea cea
 roditoare pînă la delurile acelea, și vedeam totul
 în giurul meu germinând și isvorînd; când ve-
 deam acei munți, îmbrăcați de la picior și pînă
 la vîrf cu arbori înalți și deși, acele văi umbrite
 în cotiturele lor variate de pădurile cele mai în-
 cîntătoare, era rîul curgea lin prin stuful șiop-
 titor, și oglindea nuanțelor cele plăcuți, pe cari vîntul
 ușor de sîra 'i aducea într'o legănare pe cer;
 când aușiam apoi paserile animînd pădurea în
 giurul meu, și miliónele de roiuri de musce dan-
 țau cu voînție în cea din urmă rază roșie a só-
 relui, și ultima sa privire scîlțitoare libera pe
 gândacul sbîrniitor din erva sa; și zuzăitul și
 țesutul din giurul meu 'mî atrăgea atenția asu-
 pra pămîntului, era muschiul care 'și storce nu-
 trimentul din stîncă mea cea dură, și cuibarele
 ce cresc pe dealul cel uscat și nisipos, 'mî des-
 chidea viéța intimă, ardîndă, sîntă a naturii:
 cum le coprindeam pe toate în inima mea căldu-
 rósă, mă simțeam ca înțeit în această plenitudine
 debordată, și figurile cele mai încîntătoare se

mișcău cu o putere a tot vivificătore în sufletul
 meu! Munți gigantici mă încongiurau, prăpăstii
 se întindeau de'naintea mea, și pârae furtunoase
 se răpeșiau în jos, riurele curgeau în torente la
 piciorle mele, și pădurea și munții resunau; și
 le vedeam făcând și creând unele într'alte în
 adâncimele pământului, tôte aceste puteri ne-
profundabile; și apoi deasupra pământului și sub
cer furnică generațiunile variatelor creaturi, to-
tul, totul populat de miile de feluri de figuri; și
 ómenii apoi, adunându-se în siguranța căscio-
 relor, și incubându-se, și domnind în sensul lor
 peste această lume întinsă! Serman nătărău!
 care prețuesci tôte așa de pucin, pentru că ești
 așa de mic! — De la munții cei neaccesibili,
 peste pustiul, unde n'a călcat picior, și pênă la
 marginea necunoscutului Ocean suflă spiritul ce-
 lului în veșii creator, și se bucură de fie-ce pul-
 bere, care 'l laude și viază. — Ah, atunci, de câte
 ori n'am dorit, să ajung cu aripele unui cocor,
 ce sbura deasupra mea, la malul nemăsuratei
 mări, să beau din pocalul spumător al infinitu-
 lui acea beatitudine amflătore a vieții, și să
 simț măcar un moment în puterea mărginită a
 peptului meu, un pic din fericirea divină a fiin-
 ței, care produce totul în sine și prin sine.

Frate, numai amintirea acelor ore 'mi face bine. Chiar sfortarea acesta, de a rechiama a-cele simțiminte nespuse, a le esprime, 'mi înalță sufletul mai presus de sine însuși, și mă face apoi să simț îndoit anxietatea stărei, care mă încongiură acuma.

Par'că s'a tras o perdea de'naintea sufletului meu, și scena viaței infinite se schimbă de'naintea mea în prăpastia mormântului de a pururea deschis. Poți tu să dici : *Acésta e!* când totul trece? când totul se învîrtesce înainte cu iuțiala furtunei, și îndură așa de rar totă forța existenței séle, vai! și răpit de torent, se cufundă și se sdrobesce de stâncă? Și nu e moment, care să nu te consume pe tine, și pe ai tăi din giurul tău, nu e moment, ca să nu fii, să nu fii silit a fi un dărămător : pre'mblarea cea mai inocentă răpescă viața la mi'i de vermuleți, o călcare de picior sfărâma clădirile obositoare ale furnicelor, și calcă o mică lume într'un mormânt rușinos. Ha! nu nevoia cea mare, cea rară a lumii, aceste potopuri, aceste cutremure, cari înghit orașele vóstre, — nu sunt ele, cari mă mișcă; inima mea o sapă puterea consumătoare, care zace ascunsă în acel tot al naturei, care n'a format nimic, care să nu nimiciască pe vecinul său, să nu

se nimiciască pe sine însuși. Și ast-fel șovăesc poticnit, cerul și pământul și forțele lor țesetore în gîrul meu; nu văd nimic, de cât un monstru în veci înghițător, în veci rumeșător.

21 August.

În deșert 'mi întind brațele, diminéța, când încep a mă descepta din visuri grele; în deșert ocaut noptea în patul meu, când m'a amăgit un vis fericit, inocent, că șed lângă dēnsa pe câmpie, și țin mîna ei, și o acoper cu mîi de sărutări. Ah, când pipăi apoi, pe jumătate încă în ametelela somnului, ca să o găsesc, și mă descept prin această mișcare — un torent de lacrimi erupe din inima mea apăsată, și plîng fără consolațiune în perspectiva unui viitor întunecos.

E o nenorocire, Wilhelm! Forțele mele active sunt discordate pēnē la o inertie neliniștită, nu pot sta fără trebă, și nici nu pot face nimic. Nu am fantasie, nici simț pentru natură, iar cărțile mă scărbesc. Când ne lipsim noi înșine, ne lipsesce totul. Îți jur, câte odată aș dori să fiu un muncitor cu ȝioa, numai ca să am diminéța, când mă descept, o perspectivă pentru ȝioa vii-

tóre, un stimluent, o speranță. Adesea invidiez pe Albert, pe care-l văd îngropat pêne la urechi în acte, și 'mi închipuesc, că 'm-ar fi bine decă aș fi în locul lui! De câte-va ori 'm-a și venit ideea, să 'ți scriu ție și ministrului, și să cer postul, care, precum asigură, nu mi s'ar refusa. Cređ și eū. Ministrul mă iubesc de mult, a stăruit mult pe lângă mine, să iaū vre-o ocupațiune; și o oră mă și preocup de acésta. Pe urmă însă, când mă gândesc éráși, și 'm vine în minte fabula cu calul, care, impacient de libertatea sa, cere a' l se pune șea și curele, și se călăresce apoi pêne când nu mai póte — nu știū, ce să fac! — Și, iubitul meū, să nu fie cum-va dorul meū după o schimbare a stărei o impaciență interióră, neplăcută, care mă va urmări pretutindenī?

28 August.

Adevérat, decă bóla mea ar fi de lecuit, acești ómenī ar face-o. Ađi e đioz mea de nascere, și dis-de-diminéța primesc un pachetaș de la Albert. Deschiđendu'l, ochiī mei se opresc îndată la una din fundele roșii deschise, pe cari le purta Lotta, când 'i-am făcut cunoscința, și pentru cari

o rugasem de mai multe ori. Mai erau și două cărțile în format *duodeciî*, micul Homer al lui Wetstein, o edițiune, pe care o doriam de atâtea ori, spre a nu mă tîri la pre'mblare cu aceea a lui Ernest. Veđi, ast-fel 'mî împlinesc ei dorințele pênă nu le rosti, ast-fel caută ei tôte acele mici complăceri ale amicieii, cari sunt de o mie de ori mai prețioase de cât acele daruri orbitore, prin cari ne umilesce vanitatea dătătorului. Sărut acéstă fundă de o mie de ori, și cu fie ce suflare sorb amintirea deliciilor, cu cari mă ampleaŭ acele pucine ȝile fericite și neînlocuibile. Wilhelm, așa e, și nu mă plâng; florile vieței nu sunt de cât aparițiuni! Câte nu trec, fără a lăsa urmă! câte fac fructe, și cât de puține din aceste fructe se coc! și totuși mai sunt încă destule; și totuși—o, frate! putem noi ore să negligiăm fructe cöpte, să le desprețuim și să le lăsăm a putređi negustate?

Rămâni cu bine! E o véră minunată; șeđ a-desea pe pomi în grădina Lottei, cu prăjina cea lungă, și'mî culeg perele de la vîrf. Ea stă jos și 'mî le ia, când 'i le arunc.

30 August.

Neorocitul! Nu ești ore un nătărău? Nu te amăgesci ore pe tine însuși? La ce această pasiune turbulentă și fără margini? Nu mai am rugăciune, de cât la dânsa; fantasia mea nu vede altă figură, de cât a ei, și toate în lumea din giurul meu le văd numai în raport cu dânsa. Și acesta 'mi procură apoi câte o oră fericită — pînă când trebuie éráși să mă deslípesc de dânsa! Ah, Wilhelm! la câte nu mă împinge adesea inima! — Déca am stat la dânsa, două, trei ore, și m'am delectat cu figura ei, cu maniera ei, cu expresiunea ceréscă a vorbelor ei, și mi se încordă încetul cu încetul toate simțurile, mi se întunecă de'naintea ochilor, abia mai aud, și par'că mă apucă ceva de git, ca un asasin; când apoi inima mea caută a mai ușura prin palpațiunii selbatice simțurile mele apăsate, și le turbură numai și mai rău — Wilhelm, adesea nu știu, déca sunt în lume! Și déca nu precumpănesce câte o-dată duioșia, și nu'mi permite Lotta miserabila consolare, de a'mi vërsa nevoia prin lacrimi pe mâna ei — apoi trebuie să fug; să es! și rătăcesc atunci pe câmp în depărtare! a

sui un deal răpede 'mi este atunci o bucurie, a deschide o potecă printr'o pădure neâmblată, prin spini, cari mă sfâșie! Atunci mă mai ușurez pucin! pucin! Și când cad apoi câte o-dată pe drum, de ostenelă și de sete, sevă mă duc uneori nóptea adâncă, când luna plină stă sus deasupra mea, în pădurea cea singuratică, și mă pun pe un arbore strâmbat, spre a mai da puțină alinare tălpilor mele rănite, și dormitez apoi într'un repaos slăbitor, în licărirea cea semi-obscură! O, Wilhelm! locuința solitarie într'o chilie, hațna de pěr și cingetórea cea întepătórea ar fi nisce bunuri, după cari se topesce sufletul meă. Adio! Nu vedă alt sfirșit al acestei miserii, de cât mormentul.

3 Septembre.

Trebue să plec! 'Ţi mulțumesc Wilhelm, că ai precisat otărirea mea nestatornică. De două săptămâni âmbliu cu ideea, de a o părăsi. Trebue să plec. Ea se află érá în oraș la o amică. Și Albert — și — trebue să plec!

10 Septembre.

Ce noapte era acésta! Wilhelm! Acum îndur tóte. Nu o voiú revedea! O, că nu pot să sbor la peptul tēú, să'ți esprim cu mi de lacrimi și încântări, scumpul meú, simțimētele, ce'mi amplu inima. Ecă-mē aci, căutând să respir, să mă liniștesc, aștept lumina, și în ȃiori de ȃi vin caii.

Ah! ea dórme liniștită și nu se gândesce, că nu mă va mai revedea nici o-dată. M'am smuls; am fost destul de bărbat, spre a nu trăda intențiunea mea într'o convorbire de două ore. Și, Dumneđeule! ce convorbire!

Albert 'mi promisese a fi în grădină cu Lotta îndată după cină. Eú stam pe terață, sub castanii cei înalți, și mă uitam după sóre, care'mi apunea acum pentru cea din urmă dată în acésta vale plăcută, după acest riú lin. De atâte ori stătusem aci cu dēnsa, și privēm la acelaș fenomen minunat, și acum! — Mē pre'mblaiú în sus și în jos prin aleiú, unde 'mi era așa de drag; o atracțiune taínică și simpatică mă reținuse aci de atâte ori, pēnē a nu cunósce încă pe Lotta, și cât de mult ne bucuram, când descoperi-

răm la începutul cunoștinței simpatia noastră comună pentru acest locușor! care, ȳău, e unul din cele mai romantice, din câte am văzut produse de artă.

Mai înainte privirea cea întinsă printre castani — ah! 'mi aduc aminte, că 'ți-am scris, creȳ, destul, cum nisce păreți înalți de fagi te închid în cele din urmă, și cum un boschet vecin face, ca aleiul să fie din ce în ce mai întunecos, pene când în fine totul se termină într'un locușor închis, în giurul căruia planeză toate florile singurătății. Simț și acum, ce plăcere aveam, când intraiu pentru prima oră într'o amiaȳ mare; presimțiam încet, ce teatru avea să mai devină acest loc de deliciuri și dureri.

Mă delectasem ca la o jumătate de oră cu ideile duióse și dulci ale despărțirii, ale revederii, când 'i auȳiui suindu-se pe teraȳă. Alergaiu să 'i întimpin, cu flori luaiu mâna ei, și o sărutaiu. Ajunserăm tocmai sus, când resări luna după dealul cel stufos; vorbirăm de fel de fel de lucruri, și ne apropiarăm pe nesimțite de cabinetul cel sombru. Lotta intră, și ședă jos. Albert lângă dēnsa și eu asemenea; însă neliniscea mea nu mă lăsa mult timp să șed; mă sculaiu, stătuui de'naintea ei, mă preambalaiu în jos și în sus, șe-

quiū érá jos ; era o stare anxietósă. Ea ne atra-se atențiunea asupra efectului frumos ce producea lumina lunei, care lumina la capétul păreților de fagi terața întrégă din facia nóstră : un aspect minunat, care era cu atât mai frapant, pentru că eram incongiurați de giur impregiur de un amurg adânc. Eram în tăcere, și peste câte-va momente ea începu : Nici o-dată nu mă pre'mblu la lumina lunei, nici o-dată, fără ca să'mi vină aminte memoria repositărilor mei, fără ca să fiū coprinsă de simțiméntul morței, al viitorului. Vom fi ! continuă ea cu vocea celui mai frumos simțimént ; însă, Werther, ne vom regăsi noi ? ne vom recunósce ? Ce presimți ? Ce đici ?

Lottă, điseiū, dându'i mâna, și ochii mi se âmplură de lacrimi, ne vom revedea ! ne vom revedea aci și dincolo. — Nu putuiū să continuū. — Wilhelm, trebuia óre să mă întrebe ast-fel, când aveam în inimă acéstă despărțire anxietósă !

Și vor fi sciind de noi scumpii nóștri repositări, continuă ea, vor fi simțind ei, când ne e bine, că ne amintim de dênșii cu un amor călduros ? O, figura mamei mele planéză mereū în giurul meū, când șed în séra cea pacinică între copiii ei, între copiii mei, și când aceștia sunt adunați în giurul meū, cum erau adunați în giu-

rul ei. Când mă uit apoi cu o lacrimă de dor la cer, și doresc, ca ea să pótă privi un moment, cum 'mă țin cuvântul, pe care 'i l'am dat în ora morței, de a fi mama copiilor ei! — cu ce simțire esclam: Értă-mă, scumpă, decă nu le sunt ceea ce le erași tu! Ah! fac dóră tot ce pot; 'i veđi dóră îmbrăcați, nutriți, ah! și ce e mai mult de cât atâta, îngrijiți și iubiți. Decă ai putea să veđi concordia nóstră, scumpă sântă! cu mulțumirea cea mai ferbinte ai adora pe Dumneđu, către care te-ai rugat cu lacrimile cele din urmă și cele mai amare pentru binele copiilor tăi.

Așa ăise ea! — o, Wilhelm, cine póte să repete ce a ăis ea? Cum póte litera rece, mórtă să represinte aceste flori ceresci ale spiritului! Albert o intrerupse cu blândete: Prea te emotionezi, dragă Lottă! sciű, că sufletul d-téle atárnă mult după aceste idei, însă te rog! — O, Albert! ăise ea, sciű, că nu uíți serile, când ședeam împreună la mescióra cea rotundă, când plecase tata, și copiii erau culcați. Aveai adesea câte o carte bună, și totuși puteai așa de rar să citești. — Nu era óre petrecerea cu acest suflet frumos mai mult de cât ori ce alt? Acea femeie frumoasă, blândă, voiósă și pururea activă! Dumneđu cunósce lacrimile mele, cu cari mă pro-

sternam adesea în pat dinaintea lui ca să mă facă ca dânsa.

Lottă ! esclamaiu, cădând la picioarele ei, și luaiu mâna ei și o udaiu cu lacrimi, Lottă ! Bine-cuvântarea lui Dumneșeu te incongiură, și spiritul mamei téle ! — Décă ai fi cunoscut'o ! dîse ea strângându'mi mâna ; era demnă de a fi cunoscută de d-ta ! — Părea că mă topesc. Nici o-dată nu se pronunțase o vorbă mai mare, mai mândră despre mine. — Și ea continuă : Și această femeie a trebuit să péră în flórea anilor sei, când fiul ei cel mai mic nu era nici de șese luni ! Bóla ei nu dură mult ; ea era liniștită, supusă ; numai de copil o durea inima, și mai cu osebite de cel mai mic. Cum se apropiă sfârșitul, și ea 'mi dîse : adu-mi'î sus ! și cum 'î introduseiú, pe cei mici, cari nu sciaú, și pe cei mai mari, cari erau fără simțuri, cum staú în giurul patului, cum ardică ea mânele d'asupra lor și se rugă, și'î săruta pe unul câte unul și'î trâmitea afară și'mi dîcea : Fii mama lor ! Îi dădoiú mâna. Promiți mult, fiica mea, dîse ea, inima unei mame, și ochiul unei mame. Am vedut adesea în lacrimile téle de recunoscintă, că simți, ce înseamnă acésta. Acestea pentru frați, érá pentru tatál-téu să aibi credința și a-

scultarea unei femei! 'L vei consola. Ea întrebă de dânsul; eşise, ca să'şi ascundă mâhnirea ne-suferită, ce simţia; era sfâşiat omul cu totul. — Albert, tu ai fost în cameră. Ea auzi pe cine-va amblând, şi întrebă, şi te cheamă la dânsa, şi cum se uita la tine şi la mine, cu privirea consolată şi liniştită, că vom fi fericiţi, vom fi fericiţi împreună! — Albert se aruncă de gâtul ei şi o sărută, şi strigă: Suntem! Vom fi fericiţi! Albert cel liniştit era cu totul eşit din fire, şi eu n'aveam nici o cunoştinţă de mine însu'mi.

Werther, începu ea, şi această femeie să nu mai fie! Dumnezeu! Când mă gândesc câte o-dată, cum lasă omul a'î se depărta tot ce are mai iubit în viaţă, şi nu e nimeni, care să simţă aşa de tare, de cât copiii, cari se mai plângeau mult timp, că au dus ómenii cei negri pe mama din casă afară!

Ea se sculă, şi eu fui deşteptat şi cutremurat, rămăsei pe bancă, şi ţineam mâna ei. Să mergem! dise ea; e timp. Ea vru să'şi retragă mâna, şi eu o ţinui mai tare. Ne vom revedea, strigai, ne vom găsi, în toate figurile ne vom recunoşte. Mă duc, contiunai, mă duc de voiă, şi totuşi, deca ar fi să dic: *pour tout-d'a-una!* n'aş

putea să îndur. Remas bun, Lottă! Remas bun, Albert! Ne vom revedea! — Măne, creș, di se ea glumind : — Simțiiū acestū māne! Ah! ea nu scia, cānd scōse māna ei dintr'a mea. — Amēnduoi coborirā aleiul, eū stam, mē uītam după dēnșii în lumina lunei, și mē aruncaii la pāmēt și'mi vērșaiū focul prin lacrimi și sārriiū în sus, și alergaiū afarā pe terață, și mai vēdiiū colo jos în umbra teilor înalți rochia ei cea albă, lucind către portița grādinei, întinseiū brațele mele și ea dispāru.

CARTEA II

20 Oct. 1771.

Eri am sosit aci. Ambasadorul e indispus, și va sta dără câte-va zile în casă. Dacă n'ar fi numai așa de uricios, totul ar fi bine. Simț, simț, că 'mî-a destinat sôrta încercării dure. Dar curagiū! O inimă ușoră îndură orî ce! O inimă ușoră? 'mî vine să riđ, cum de 'mî-a curs această vorbă din condeiū. O, nițel sânge mai ușure ar face din mine omul cel mai fericit de sub sóre. Cum! acolo, unde alții se popoțonéză de'naintea mea cu o mulțumire vanitósă pentru pucina forță și pucinul lor talent, eū să disperez de forța mea, de darurile mele? Bune Dumneđeule, care 'mî-ai dat tot, de ce n'ai reținut jumătate, și nu 'mî-ai dat încredere în mine însu'mî și continentă!

Rebdare! rebdare! se va îndrepta lucrul; căci 'ți spun, iubite, că ai dreptate. De când mă port

26 Noembre 1771.

Incep a mă simți cam bine aci. Tot ce a mai bun, e, că avem destul de lucru; și apoi mulțimea variată de ómenī, aceste fel de fel de figuri noue 'mī fac un spectacol pestriț de 'naintea sufletului. Am făcut cunoșcința contelui C., un bărbat pe care trebuie să 'l respectez pe fie-ce și mai mult, un cap vast și mare, și care nu e rece, pentru că are o vedere întinsă; din al cărui raport străluce atâta simțire pentru amicie și iubire. El se interesă de mine, când împliniam o însărcinare de afacere pe lângă dēnsul, și când vėdu la primele vorbe, că ne înțelegeam, că putea să vorbīască cu mine, nu ca cu orī-care altul. Asemine nu pot să laud îndestul purtarea sa francă către mine. Nu este în lume bucurie adevărată, căldurósă, de cât a vedea un suflet mare, care se deschide de 'naintea cui-va.

24 Decembre, 1771.

Multe necazuri mai trag și cu ambasadorul, am prevėdut acēsta. E nebunul cel mai esact, ce

póte să existe; pas cu pas, și ceremonios cu o mătușă; un om care nici o dată nu e mulțumit cu sine însuși, și pe care prin urmare nu póte să'l mulțumescă nimeni. Eū de obiceiū lucrez iute, și cum e făcută, tréba așa remâne : déră apoi el e în stare, a'mi inapoia un concept și a dice : E bun, déră mai citește'l, tot-d'a-una se găsesce câte o vorbă mai bună, câte o particulă mai pură. Și atunci par'că mă îndrăcesc. Să nu'mi lipsescă un și, să nu'mi scape nici o prepoziție, și de inversiunile, cari 'mi scapă câte o-dată nici să audă, că le urasce de mórte; decă nu'si cântă cine-va tóte períodele dupe melodia obicînită, apoi nu înțelege nimic. E un supliciū de a avea a face cu un asemenea om.

Numai dóră încrederea contelui de C. mă mai despăgubesc pucin. El 'mi spuse deunăđi cu tótă francheta, cât de nemulțamit e de lentitatea și gravitatea ambasadorului meu. Omenii acestia se îngreulază pe sine, și mai îngreulază și pe alții, déră, dise el, trebuie să se resigneze cine-va, ca și un călător, care trebuie să trecă peste un munte; decă n'ar fi muntele, firesce că drumul ar fi cu mult mai confortabil și mai scurt, déră există o-dată, și trebuie să trecem!

Și simte șeful meu preferința ce'mi dă con-

tele pe lângă dânsul, și 'i-e necaz și se agață de ori-ce ocasiune, spre a'mi vorbi rău despre conte : eū, se înțelege, fac opozițiune, și ast-fel, lucrul devine și mai rău. Ieri încailea mă revoltă ; căci făcea alusiune și la mine : Bun e contele la trebi de acestea d'ale lumii, are multă facilitate de a lucra, și are un condeiū bun ; dér învățatură profundă îi lipsesce, ca la toți beletristi. Și dîcînd acestea, luă un aer, ca și când ar fi voit să dîcă : Simți împunsătura ? Déră la mine efectul era perdut. Disprețuiam pe omul, care putea să cugete și să se porțe ast-fel. Îi ținuū pept, și luptaiū cam cu violență. Dîseiū, că contele e un bărbat de care trebuie să aibă cine-va stimă, atât pentru caracterul său, cât și pentru cunoscînțele séle. N'am cunoscut, dîseiū, pe nimeni, care ar fi reușit ast-fel a'și lărgi spiritul, a'l întinde peste nenumărate obiecte și a reser-va totuși acéstă activitate pentru vieța comună. Acestea pentru creerii lui erau castele în Ispania, și 'mi luaiū dîna bună, ca să nu mai înghiț fierea și pentru alte derationamente.

Și a vóstră este tótă vina, cari m'ați adus prin atâtea îndemnuri în acest jug, care 'mi-ați cântatū atâta de activitate. Activitate! déca nu face mai multū acela, care sémănă cartofi

și se duce în târg, ca să-și vîndă grîul, de cât mine, apoi comsimț a munci de ce ani la galera, pe care sunt ferecat acuma!

Și apoi mizeria strălucitoare, urâtul între acești ómenî neplăcuți, cari se vîd aci unul lângă altul! Mania rangului dintre dînșii, cum veghiéză și pîndesc, ca să câștîge unul un pas înaintea celui-l'alt, pasiunile cele mai miserabile, mai detestabile, cu totul desbrăcate de haină. Colea, spre exemplu, o muiere, care întreține pe tótă lumea despre noblețea ei și despre moșia ei, așa în cât trebuie să crêdă or-ce străin : e o nebună, care 'și face idei miraculoase de puțintica nobleță și de reputațiunea moșiei sêle. — Dêră e și mai rêu încă : aceeași muiere, e de aci din vecinătate, fiica unui scriitor de cancelariă. — Veđi, nu pot să înțeleg genul ómenilor, cari aũ așa de pucin simț, și se prostituă într'un mod așa de plat.

Observ într'adevăr, pe fie-ce ți mai mult, scumpul meu, ce mare nebuniă e, a judeca pe alții dupe sine. Și fiind-că mă preocup atâta cu mine însu'mî, și fiind-că acéstă inimă e atât de turbulentă—vai! bucuros îi las în pace pe alții, să mêrgă pe calea lor, numai déca ni'ar lăsa în pace și pe mine.

Ceea ce mă tachinează mai mult, sunt aceste fatale relațiuni sociale. Sciū într'adever foarte bine, cât de necesară este diferența stărilor, câte avantagie 'mî aduce chiar mie : dar să nu'mî stea tocmai în drum acolo, unde aş putea să mai am puțină bucurie, să mai gust o zare de fericire pe acest pămînt. De ună-dî am făcut la pre'mblare cunoscința unei domnișore de B., o ființă amabilă, care a conservat foarte multă natură în mijlocul acestei viațe ceremonioase. Ne plăcurăm în convorbirea noastră, și când ne despărțirăm, 'î ceruî permissiunea, de a o putea vedea la dînsa a-casă. Ea 'mî acordă rugămîntea cu atîtă liberalitate, în cît abea putuiî să accept momentul cuviincios, ca să mă duc la dînsa. Ea nu e de aci, și locuiesce la o mătușă în casă. Fisionomia bătranei nu'mî plăcu. 'I aretaî multă atențiune, convorbirea mea o adresaî în cea mai mare parte către dînsa, și în mai puțin de o jumătate de oră și observaî, cea ce 'mî zărturisi mai târziî domnișora însăși : că buna mătușică suferă la bătrânețe, lipsă în tóte, că n'are nici avere cuviinciosă, nici spirit, și nici un sprijin, de cît șirul de străbunî, nici o protecțiune, de cît rangul, în care se palisadéază, și nici o desfătare, de cît a privi din eta-

giul ei peste capetele burgheze. In tinerețe a fost frumoasă, și 'și-a scamotat viața, mai întâi chinuind cu caprițiile séle o mulțime de bieți tineri, érá în anii mai maturi plecându'și capul sub ascultarea unui ofițer bătrân, cu care petrecu pentru acest preț și pentru o întreținere modestă secolul de sgură, și-l' îngropă. Acum ea se vede singură în ~~cel~~^{care} de fer, și nu s'ar uita nimeni la dânsa, decât n'ar fi nepótă-sa așa de amabilă.

8 Ianuarie, 1772.

Ce mai ómeni sunt acestia, al căror suflet e ceremonialul, a căror cugetare țintescă tótă și ani întregi numai acolo, cum să se vire cu un scaun mai sus la mésză! Și nu, că n'ar avea altminteri vre-o afacere : nu, din contra, li se grămădesc lucrările, tocmai pentru că 'i opresc micile necazuri de a înainta cu lucrurile importante. Săptămâna trecută se iscară nisce certe la pre'mblarea cu sania, și petrecerea fu stricată.

Nebuni, cari nu vęd, că în fond nici nu se caută locul și că cel ce ocupă locul întâi, jócă așa de rar și rolul întâi! Câți regi nu se con-

duc de către ministrii lor, câți ministri, de către secretarii lor? Și apoi care e cel de'ntâiu? Acela, pare-mi-se, care vede ce fac toți, și are destulă putere seú finetă, spre a inhăța forțele și pasiunile lor la executarea planurilor séle.

20 Ianuarie.

Trebue să 'ți scriu, iubită Lottă, aci în camera unei cărcime próste, în care m'am refugiat de 'naintea unui timp urât. De când âmbli prin D., acest cuib trist, între ómení străini, cu totul străini pentru inima mea, n'am avut nici un moment, nici unul, în care inima 'mí-ar fi ȓis să 'ți scriu; și acum în bordeiul acesta, în singurătatea acésta, în măriginirea acésta, când zăpada și ghiața 'mí bat ferestruia cu furie, aci d-ta fuseși primul meú gând. Cum intraiú mă cuprinse figura d-tele, suvenirea d-tele, o Lottă! într'un mod așa de sânt! așa de călduros! Bune Dumneȓeú! Primul moment fericit ce am avut eară!

Décă m'ai vedea, scumpa mea, în acésta grămadă de distraȓiuni, cum sécă simȓurile mele! nici un moment de plenitudine a inimei, nici o

oră de deliciu! nimic! nimic! Staă ca de 'naintea unui dulap de rarități și vede omușorii și caișorii mișcându-se de 'naintea mea, și mă întreb adesea, dacă nu este vre o amăgire optică. Joc și eu, seă mai bine sunt jucat ca o marionetă, și câte o dată iaă pe vecin de mână cea de lemn și tresar înflorat. Săra 'mi propun să gust răsăritul sórelui, și apoi nu mă mai dau jos din pat; dioa sper să mă bucur de lumina lunii, și apoi rămân în casă. Nu sciă bine, de ce mă scol, de ce mă culc.

Plămada, care 'mi punea viața în mișcare, lipsesce; farmecul, care mă ținea deștept noptea adâncă, a perit, cel care mă deștepta dimineața din somn, s'a dus.

O singură creatură femească am găsit aci, o domnișoră de B.; 'ți sémână d-téle, iubită Lotă, deca se póte să'ți semene cine-va. A! vei dice, omul acesta s'a pus pe complimente! Cu totul nu e neadevărat. De cât-va timp sunt fórte curtenitor, pentru că nu pot să fiă alt-fel, fac mult spirit, érá femeile spun, că nu scie nimeni să laude într'un mod atât de delicat, ca mine (și: să mință, vei adăogi dumneata; căci fără acésta nu merge, mă înțelegi?). Voiam să vorbesc de domnișora de B. Are mult suflet, care 'i luce-

sce plin din ochii săi cei albaștri. Rangul ce are, 'i este o povără, care nu îndestulează nici una din dorințele inimei sale. 'I e dor să ăasă din acest sgomot, și amânduoi ațurăm adesea ore întregi prin scene câmpenesci despre fericirea cea curată; ah! și despre d-ta! De câte ori nu trebuie să 'ți aducă omagie! nu că *trebuie*, ci ți le face de bună voie, ascultă cu atăta plăcere, când e vorba de d-ta, te iubesc. —

O, de aș șede la picióarele d-téle, în cămăruța cea plăcută și domestică, și drăgălașii de copii s'ar tăvăli în giurul meu, și când 'ți-ar face prea multă gălăgie, 'i-aș aduna la linisce în giurul meu prin vre-un basm înflorător.

Sórele apune mărę peste locul acesta, care străluce de zăpadă, vijelia a trecut, și eú — trebuie să mă închid éráși în colivia mea. — Adio! Albert la d-ta e? Și cum? — Să mă erte Dumnezeu pentru acéstă întrebare!

8 Fevruarie.

De opt zile avem timpul cel mai urit; și pentru mine e o bine-facere. Căci, de când sunt aici încă nu 'mi-a apărut și ți frumósă pe cer,

să nu 'mî-o fi stricat, să nu 'mî-o fi făcut cine-va nesuferită. Când plouă apoi tare, și nin-ge și e frig, și e lapoviță ha! ȕie în gîndul meu, n'o fi dóră mai rēu a casă de cāt afară, sēu vice-versa, și așa e bine. Când rēsare sórele de diminēțā și promite o ȕi plăcută, nu pot nici-o-dată să nu exclam : Eată érășî un dar al cerului, de care se vor prăda unii pe alții! Nu e nimic, de care să nu se prade ei între ei! Sănătate, nume bun, veselie, recreațiune! Și mai tot-dé-una din neghiobiă, din neînțelegere și măr-ginire. Și cînd 'i-ascultă cineva pe dēnșii, aū cea mai bună intențiune. Câte o-dată i-aș ruga în genunchi să nu sfășie cu atāta turbare propriiele lor intestine. 22

17 Fevruarie.

Mî-e témă, că ambasadorul meu și cu mine n'o vom mai duce-o mult timp impreună. E cu totul nesuferit omul acesta. Maniera sa de a lucra, și de a'și căuta de afaceri este așa de ridiculă, în cāt nu pot să me abțin de a'l contradice și a face adesea o lucrare dupe capul meu și în maniera mea, ceea ce firesce nu 'i place nici o-dată.

Deună-đi m'a p'arat la curte pentru acésta, și ministrul imi d'adu o corecțiune intr'adev'ér fórte indulgentă, déră în fine tot era o corecțiune; și eram cât p'aci să'mi daū demisiunea, când priimiū o scrisóre particulară ⁽¹⁾ de la d'ensul, o scrisóre, de'naintea căreia am ingenuchiat și am adorat sensul cel înalt, nobil și înțelept. Cum 'mi corige simțibilitatea cea prea mare, cum onoréză intr'adev'ér ideile mele extravagante despre acțiune, influență asupra altora, p'etrundere în afaceri, le onoréză intr'adev'ér ca umóre juvenilă și nu cantă a le extermina, ci numai a le îndulci și a le dirige acolo, unde și-aū jocul lor adev'érat, unde pot produce energicele lor efecte! Și pentru opt đile m'am și întărit și m'am și împăcat cu mine însu'mi. Liniștea sufletului e un lucru minunat, și bucurie propriū đisă. Iubite amice, déca n'ar fi numai, comóra acésta, pe atât de fragilă, pe cât e frumósă și de prețiosă!

(1) De respect pentru acest domn escelent s'a sustras din acésta colecțiune scrisórea menționată, precum și o alta, despre care se vorbește mai departe, pentru că nu se credea că, o asemenea îndrăsneală ar putea fi scusată chiar prin cea mai căldurósă mulțumire a publicului.

20 Februarie.

Dumnezeu să vă bine-cuvinteze, scumpul meu,
să vă dea toate acele zile bune, pe cari mi le sca-
de mie.

Îți mulțămesc, Albert, că m'ai încelat. Așteptam vestea, când are să fie ziua cununiei vóstre, și 'mi propusesem, ca în această zi să depărtiez cu solemnitate conturul Lottei din părete și să'l îngrop între hârtiele mele. Acum sunteți părechia și portretul e încă aci. Ei, atunci să rămână! Și de ce nu? Sciū, că sunt și eu la voi, că fără paguba ta sunt în inima Lottei, ocup, da, ocup al duoilea loc într'ênsa, și voesc și trebuie să'l mântin. O! aș turba deca ar putea să uite ea—Albert, această idee coprinde un infern. Albert, adio! adio, ânger al cerului! Adio, Lottă.

15 Martie.

Am avut un necaz, care mă va goni d'aci. Scrișnesc din dinți! Drace! nu e de îndreptat și vina tot e numai a vóstră, cari mă îmbiiati, și mă goniati, și mă chinuati ca să iaū un post,

care nu era după sensul meu. Acum écă-mé! acum écă-vé! Și ca să nu ȃici érá, cá ideile mele extravagante strică tot, apoi écă, iubite domnule, o istoriá curată și lámurită cum ar scrie-o un cronicar.

Contele de C. mé iubescé, mé distinge, acésta se scie, acésta 'ți-am spus'o de o sutá de ori; acuma fuseiú ieri la dénsul lá mésá tocmai în ȃina, în care séra se aduná la dénsul societatea nobilá de bárbáți și dame, la cari nu mé gándisem, și cu cari nu'mi venise în gánd nici o dată, cá nu putem noi subalternii să ne amestecám. Bine. Mánânc la conte, și dupe mésá ne pre'mblám prin sala cea mare în jos și în sus : vorbesc cu dénsul, cu colonelul B., care vine și el, și astfel ajunge ora societáții. Eú, ȃéú, nu mé gándesc la nimic. Étá cá intrá supergrátiósa damá de S., cu consortele ei, și cu fiica sa, o gásculiță bine clocită, cu peptul slab și cu corset plăcut, cascá *en passant* ochii și nările lor cele aristocratice, dupe obiceiú, și cum nu pot să sufer cu nici un chip acéstá națiune, eram tocmai să'mi iaú congediú și așteptam péné când să scape contele de neplăcutele palavre, când intrá și domnișóra mea B. Și fiind-cá mi se mai deschide inima când o ved, rămáseiú, mé puseiú îndérátul scau-

nului ei și nu observaiū de cât peste cât va timp, că'mi vorbia, cu mai pucină franchețā de cât altā-datā, cu óre-care perplexitate. Acésta mă frapā. Sā fie și ea ca toți acești ómeni! 'mi dīseiū, și'mi fu necaz, și era sā mă duc; și tot rămāseiū, pentru că aș fi dorit sā o desculp, și pentru că nu credeam, și mai speram sā auđ o vorbā bunā de la dēnsa, și — tot ce voesci. Intre acestea societatea se ímulțesce. Baronul F. cu tótā garderoba sa din vremea încoronārei lui Francisc I, consilierul Curței R., numit însē aci *in qualitate* domnul de R., cu nevastā - sa cea surdā etc., și sā nu se uite nici I. cel rēū furnisat, care 'și ímple golurile garderobei séle antice cu petice modernī: toți aceștia se adunā grāmadā, și eū vorbesc cu câți-va din cunoscința mea, cari sunt toți fórte laconici, — 'mi dīseiū, și mă preocupaiū numai de domnișóra B. Nu observaiū, că muierile 'și șiopteaū la marginea sālei, că șioptele începeaū a circula și între bărbați, că vorbi dómna de S. cu contele (tóte acestea mi le spuse domnișóra B. mai târđiū), pēnē când în fine veni contele la mine, și mă luā la o feréstrā. Cunosci, dīse el, raporturile nóstre curióse; societatea e nemulțāmitā, pe cât simț, de a te

vedea aci. Pentru tótă lumea n'aş vrea — Escelenţă, 'l întrerupseiū, cer miī de scuse; aş fi trebuit să mă gândesc de mai 'nainte la acésta, şi sciū că mă ierţi pentru acéstă neconsecuenţă. De mai 'nainte chiar vruseiū să'mī iaū congediū; déră un geniū rău m'a reţinut, continuaiū zîmbind, şi mă inclinaiū. Contele mă strânse de mână cu o simţire care spunea tot. Mă strecuraiū încet din acéstă societate nobile, eşiū, mă puseiū într'o cabrioletă şi mă duseiū la M., ca să privesc acolo din deal cum apune sórele, şi ca să citească în acelaş timp în Homer cântul cel minunat, unde-l' tractéază pe Ulysse porcarul cel bun. Tóte acestea erau bune.

Séra mă întorc la mésză, mai erau câţi-va în sală; jucaū tric-trac, dăduseră faţa de mésză la o parte. Eată că intră bravul A., îşi pune păleria pe mésză şi vedēndu-mē se apropie de mine şi'mī spune încet: Ai avut un necaz? Eū? Ńiseiū. Te a gonit contele din societate? — S'o iea dracu! Ńiseiū; mie 'mī a părut bine, că am eşiť la aer curat. — Bine, Ńise el, că ieť lucrul aşade uşure! dér 'mī e necaz, că a început să circule pretutindenī. — Acum incepu lucrul să me necăjéscă. Toţi câţi veniaū la mésză, şi se uitaū la mine, mi se părea că mă privesc în urma acestei întēmplări! Acésta 'mī făcu sânge rău.

Și fiind că astăzi prea mă compătinesc, ori unde mă duc, și aud, că acei ce mă invidiau triumfază acum, și dic, vedeți, ecă unde ajung presumțioși, cari se mândresc cu puciniî creerii ce au, și cred că pot să braveze toate împregiurările, și câte și mai multe vorbe de acestea — apoi ar cădea cine-va în tentațiunea de a'și străpunge inima cu un cuțit; căci, dică-se de independință ori-ce s'ar dice, aș vrea să văd pe acela, care ar putea să sufere, ca nisce mișei să vorbescă de dânsul, când au într'adever ce vorbi; când palavrele lor nu au nici un fond, e! atunci să bîrfescă.

16 Martie.

Totul mă ațită. Azi întălnesc pe domnișóra B. în aleiū; nu putuiū să nu mă adresez cu vorba la dânsa, și să'i arăt, îndată ce eram puțin mai depărtați de societate, cât de mult m'a atins purtarea ei din urmă. O, Werther! dice ea, cu un ton intim, puteai ore să esplicî nedomi-rirea mea ast-fel, când cunoscî inima mea? Cât am suferit pentru d-ta, din momentul în care am intrat în sală! Prevedeam tot; de o sută de

ori 'mi venia să'ți dic. Sciam că damele de S. și T. cu bărbații lor ar fi preferit să plece, de cât să rămână în societate cu d-ta; sciam că nu pôte contele să se strice cu dînșii — și acuma sgomotul! — Cum, domnișoră? diseiū, și 'mi ascunseiū spaīma; căci tot ce 'mi spusese Adelin a-l-altă-eri, mă pētrunse în acest moment ca un foc prin tôte vinele. — Ce n'am mai suferit! dise dulcea ființă, cu ochii intanecați de lacrimi. — Nu mă mai simțiiū stăpân pe mine însu'mi, eram să mă arunc la picióarele ei. Esplicăte! strigaiū. Lacrimele 'i udară obrajii. Eū 'mi eșisem din fire. Ea 'și sterse lacrimile, fără a voi să le ascundă. Pe mătușă-mea o cunosci, începū ea; a fost față, și a... o! cu ce ochi a privit ea lucrul! Werther, mult am suferit astă-nópte, și ađi diminéță, un sermon pentru că âmblu cu d-ta, și am trebuit să ascult, cum te înjosia, te umilia, și nu puteam, nu'mi era permis să te apēr.

Fie ce vorbă, ce 'i eșia din gură, 'mi pētrunse inima ca o sabie. Ea nu simția, ce misericordie ar fi fost, decât nu 'mi-ar fi spus tôte acestea; și acum mai adăogi, ce va bārfi și lumea, cum va triumfa o sémă de ómenī, cum se vor bucura acum de pedepsirea presumpțiunei mele și a disprețului meū pentru alții, lucruri pe cari mi le

impută de mult. A auzi toate acestea, Wilhelm, de la dânsa, cu vocea celui mai pur interes — eram zdrobit, și ferbe furia și acuma în mine. Aș vrea, să cuteze cine-va, a'mi face imputarea, pentru ca să 'l pot străpunge cu sabia; decât aș vedea sânge m'aș simți mai bine. Ah! de o sută de ori am pus mâna pe cuțit, pentru ca să ușurez inima acésta. Se povestesc de un soiū nobil de cai, cari 'și deschid singuri cu dinții o vênă, ca să 'și redobîndiască respirarea, când sunt prea inferbentați și goniți. Așa e adesea și cu mine; 'mi-aș deschide o vênă, care 'mi-ar procura libertatea vecinică.

'Mi-am dat demisiunea la Curte, și sper că mi se va primi, iar voi mă veți erta, decât nu 'mi am cerut mai întâiu permisiune de la voi. Trebuie o dată să plec, și ce ați avut voi să diceți, ca să mă faceți a rămănea, sciū, și prin urmare — administréză acésta mamei într'un suculeț! nu pot să mă ajut pe mine însu'mi, și astfel să nu 'i pară rău, decât n'am ce să'i fac nici ei. Neapărat că o va dura. A vedea cariera cea frumoasă, se apucase fiul ei d'adrechtul spre demnitatea de consilier intim și ambasador, întreruptă așa de o dată, și el ducând căluțul înapoi la grajd! Faceți acum dintr'acésta ori ce voiți,

și combinați casurile posibile, în cari aș fi putut și aș fi trebuit să rămân; destul, eu mă duc; și ca să știți, unde ajung, apoi aflați, că e prințul** aci, căruia 'i place societatea mea; când auzi de intențiunea mea, mă rugă să merg cu dînsul la țeră, și să petrec primă-véera cea frumoasă acolo. 'Mi-a promis, că voi fi lăsat cu totul în voia mea, și fiind că ne înțelegem noi amândoi pînă la un punct óre care, apoi voi cuteza într'un noroc, să merg cu dînsul.

SPRE SCIINȚĂ

19 Aprile.

'Ți mulțumesc pentru cele două scrisori. N'am răspuns, pentru că am lăsat fóia acésta neesperdută, pînă când mi se va fi primit demisiunea la curte; 'm'era frică, ca nu cum-va să se adreseze mama la ministru, și să 'm'i impede eșecutarea intențiunei. Acum însă lucrul e făcut, demisiunea mea e primită. Nu vă mai spun, cu câtă părere de rău mi s'a împlinit voința, și ce 'm'i serie ministrul; ați începe cu nouă lamentațiuni. Prințul ereditar 'm'i-a trâmîs de plecare două-deci și cinci de galbeni, cu un cuvânt, care

fratele, ar fi decis a se omori mai bine, de cât a privi acésta.

Ceea ce 'ți narez, nu este esagerat, n'are flo-ricile; ba, pot chiar să dic, că am narat slab, slab de tot, am desfigurat lucrul, presentându-l prin vorbele nóstre cele obicínuite de moralitate.

Acéstă iubire, acéstă credință, acéstă pasiune nu este dar invențiune poetică, ea trăiesce, esis-tă in puritatea cea mai mare într'o clasă de ó-meni, pe cari 'i numim necultivați, brutali. Noi cestia, cultivați — netrebnicii prin cultură! Citesce istoria cu pietate, te rog. Sunt tăcut as-tăzi, pe când scriu acestea; veđi dupé mâna mea, că nu ferb, nu mázgălesc, ca altă dată. Citesce, iubite, și imagină'ți, că este și istoria amicului tēu! Da, așa a fost și cu mine, și așa va fi cu mine, și nu sunt brav, nu sunt ferm nici pe ju-métate, cât bietul nenorocit, cu care mai că nu cutez a mă compara.

5 Septembre.

Ea scrisese un bilet către bărbatul sēu la țeră, unde era cu óra cari afaceri. Acest bilet se incepea cu : iubite, scumpe, vino cât mai cu-

rând, te asept cu miî de bucurii. — Un amic, care veni de la țeră, aduse scirea, că el nu se va întorce încă din cauza unor împregiurări ôre-carî. Biletul remase neespediat, și cădu sêra în mânele mele. 'L cetiiû și zâmbiiû; de ce? întrebă ea. — Ce dar cereșe mai e și fantasia! esclama-iû; închipuesce'ți, că am putut un moment să'mî imagin, că e scris la adresa mea. Ea întrerupse vorba; părea că'î displace, și tăcuiû și eû.

6 Septembre

A fost greû, pênê când să mă otărășc, a le-pêda fracul meû cel vênêt și simplu, pe care 'l purtam, când am danțat pentru prima ôră cu Lotta; în cele din urmă însê nu mai era de purtat. Și am dat să'mî facă un altul, întocmai ca cel de mai înainte, guler și iaca, și vestă și pantaloni galbeni.

Nu produc aceste haine chiar acelaș efect. Nu sciû — cred că o să'mî devină cu timpul și ele mai dragi.

12 Septembre.

Plecase Lotta pentru câte-va zile, ca să aducă pe Albert. Ași intraiu în camera ei; ea 'mi eși înainte, și 'i sărutaiu mâna plin de bucurie.

Un canar sbură de pe oglindă pe umărul ei. Un nou amic! dise ea, și 'l ademeni să vină pe mâna ei; e destinat pentru mititeii mei. E prea drăgalaș! Privesce'l. Când 'i dau pâne, începe a da din aripi, și ciugulesce într'un mod atât de plăcut. Si mă sărută, privesce!

Când întinse gura la păsărică, acesta viri pliscul cu atâta gingășie în buzele ei cele dulci, ca și când ar fi putut să simță deliciul ce gusta.

Să te sărute și pe d-ta, dise ea, și 'mi dădu păsărica. Plisculețul făcu drumul de la gura ei la a mea, și atingerea ciocnitoare era ca o adiere, ca o presimțire de deliciu și amor.

Sărutarea lui, diseiū, nu e cu totul fără lăcomie; el căuta nutreț, și se întorce nesatisfăcut de la desmerdarea cea sterilă. Și mănâncă din gura mea, dise ea. 'I dădu câte-va fărămituri de pâne între buzele ei, din cari zîmbiaū cu beatitudine bucuriele unui amor și interes inocent.

Eū 'mi întorseiū facia. Nu trebuia să facă a-

césta! nu trebuia să irite fantasia mea cu aceste tablouri de inocență și fericire ceréscă, și să descepte inima mea din somnul, în care o adórmе câte odată indiferența vieței! — Și de ce nu? — Ea are atâta încredere în mine! scie, cum o iubesc!

15 Septembre.

Ar turba cine-va, Wilhelm, când se gândesc că sunt ómenі, fără înțelegere și simț pentru pucinul, ce mai are o valóre pe acest pământ. Cunoscі nucі, la umbra cărora am ședut cu Lotta la bunul preot de la St., admirabiliі nucі, cari, Dumneđeu scie! m'aú implut de o adevérată plăcere sufletéscă! Cât de familiară făceaú curtea paróchiei, cât de rэcorósă! și cât de frumóse erau ramurile! și amintirea péné la bunі preoți, cari i-aú plantat de sunt atátia ani! Invéțătorul ne-a spus adesea unul din numenі, pe care-l auđise de la bunul sěu; se đice că a fost un om așa de prob, și suvenirea lui 'mі era sacră sub acești arborі. 'Tі spun, invéțătorul vэrsă lacrimі, când vorbiam erі, cum s'aú tăiat arborі. — Tăiat! Aș turba, aș fi în stare să omor pe

cănele, care a tras prima lovitură. Eū care aş muri de jale, când ar fi doi copaci ca aceştia în curtea mea, şi ar cădea unul de bătrâneţe, eū trebuie să staū şi să privesc. — Iubite, un lucru tot mă mai consolă! Ce mai e şi simţimentul de umanitate! Tot satul murmură, şi sper, că va simţi cucóna preotésa după unt şi după oue precum în genere după familiaritatea ómenilor, ce rană a făcut satului. Căci ea e, nevasta noului preot (cel bătrán a murit şi el), o creatură uscăţivă, bolnăviciósă, căreia nu' i lipsesce motivul, ca să nu se intereseze de lume; căci nimeni nu se interesază de dinsa. O nebună, care face pe savanta, se amestecă în cercetările canonice, lucrează mult la reformarea modernă moralo-critică a creştinismului, şi dă din umere când e vorba de fantasteriile lui Lavater; cu sănătatea sdruncinată, ea nu găsesce nici o plăcere pe acest pământ. Şi numai o asemenea creatură a fost în stare, a tăia nucii mei. Veđi tu, nu pot să mă liniscesc! Inchipuesce' Ńi, frunđele căđende 'i ámplu curtea şi 'i-o mucezesc, arborii 'i răpesc lumina đilei, şi când se coc nucile, băteđi daū cu petre într' inele, şi acésta 'i atacă nervii, o impedică în cugetările ei profunde, când se ocupă a cumpáni valórea comparativă a lui

Kennikot, Semler și Michaelis. Vădând nemulumirea sătenilor și mai cu osebire a celor bătrâni, diseiu : de ce ați tolerat una ca acesta ? Apoi în țără la noi, deca vrea județul disera ei, ce să faci ? Dără un lucru s'a făcut bine ! Județul și preotul, ca să tragă un folos din gărgăunii nevestei acestui din urmă, cari de alt-minteri nu prea 'l ingrășiaă, 'și puseră în gând a împărți câstigul între dênșil; dar află cămerăria, și dise : Mai stați ! căci mai avea pretențiuni vechi asupra acelei părți din curtea parochiei, unde se afla arborii; și ast-fel 'i vându ea acelaia ce oferi mai mult. Tăiați ! O ! deca aș fi principe ! Preotésa, județul, cămerăria, pe toți 'i-aș — Principe ! E ! deca așfi principe, ce 'm-ar păsa de arborii din țera mea.

10 Octobre.

Când văd numai ochii ei cei negri, îndată mă simț bine ! Veți, și ce 'm-e necaz mie, e, că Albert nu pare a fi așa de fericit, cum — spera, cum — credeam eă a fi, deca — Nu 'm place să fac pause, dar aci nu pot să mă esprim alt-fel — și pare-mi-se, destul de lămurit.

12 Octobre.

Ossian a gonit pe Homer din inima mea. Ce mai lume, în care mă duce el, admirabilul! A călători peste șesul cel pustiū, încongiurat de sufletul puternic al furtunei, care pörtă în negure aburände, spiritele străbunilor la lumina cea semi-obscură a lunei, a auđi din spre munte, în miđlocul mugetului cascadelor sêlbatece, gemelele pe jumătate risipite ale spiritelor, eșind din pescerile lor, și vaetele fetei, care jălesce pênă la mörte lângă cele patru petre, acoperite de muschiū și érbă, ale nobilului căđut, ale iubitului ei! Când 'l găsesc apoi, pe bardul cărunt și rătăcitor, care caută pe șesul cel întins urmele străbunilor sêi, și vai! nu găsesce de cât petrele lor mormântale, și caută apoi jălind la stéoa iubită a serei, care se ascunde în marea cea urindă, și reinvie în sufletul eroului timpurile trecutului, când rađa cea plăcută lumina încă pericolile bravilor, și luna 'și revêrsa încă licărirea argintie peste corabia lor, ce se întorcea încununată și victoriósă; când citesc pe fruntea lui máhnirea adâncă, și-l vêđ pe escelentul, cel din urmă, părăsit, tárindu-se obosit la mormânt,

cum suge mereu bucurii noue, dureroase și ardende, din slaba prezență a umbrelor decedaților săi, și caută în jos la pământul cel rece, la erva cea înaltă, undulantă, și exclamă : Călătorul va veni, va veni cel ce mă cunoștea în frumusețea mea, și va întreba : Unde e cântărețul, fiul eminent al lui Fingal ? Piciorul lui trece peste mormântul meu, și îndesert mai întreabă de mine pe acest pământ. — O amice! aș trage îndată spada, întocmai ca un nobil scutier, să scap de odată pe prițul meu de chinul convulsiv al unei viațe ce se topesce încet, și să trimit sufletul meu după semișeul cel mântuit.

19 Octobre.

Ah! acest gol, acest gol teribil, pe care 'l simț aci în peptul meu! — Cuget adesea că, dacă aș putea numai o dată, numai o dată să o strâng la acest pept, golul acesta întreg ar fi amplut.

26 Octobre.

Da, încep a fi sigur, iubite! sigur și tot mai

sigur, că puțin importă esistența unei creature, foarte puțin. Veni o amică la Lotta, și eu mă du-sei în camera vecină, să ia o carte, și nu pu-tui să citesc, și luai apoi un condei, ca să scriu. Le auzii vorbind încet, și povesteau lu-crări neînsemnate, noutăți de oraș : cum se mă-rită cutare, cum e bolnavă cea-laltă, foarte bol-navă. Sufere de o tuse secă, ósele 'i sunt eșite afară, și apoi leșină; nu dau nici para frântă pe viața ei, și se una. N. N. e și el într'o stare de o potrivă de rea, și se Lotta. E înflăcă, și se cea-laltă — Și fantasia mea cea viuă mă tran-sportă la patul acestor sărmani; 'i vedeam cu câtă neplăcere și întorceau spatele de la viața, cum — Wilhelm! și nevestele mele vorbeau de această împregiurare, de! cum se vorbește de — nise străini cari mor. — Și când mă uit prin camera, și văd în giurul meu hațele Lottei, și scripturile lui Albert, și aceste mobile, cu cari sunt acum atât de familiarizat chiar cu a-cesse călimări, și cuget : Veđi, ce ești; acum în casa acesta ! Amicii tăi te onorează ! adesea ești bucuria lor, și inimei tale 'i se pare, că nu póte să fie fără dênșii; și totuși — decă acum te-ai duce, decă ai eși din acest cerc? ar simți ei, cât timp ar simți lacuna ce ar lăsa per-

derea ta în sörta lor? cât timp? — O, atât de trecător e omul, în cât trebuie să se stingă, să dispară și acolo, unde 'și are adevărata sigurătate a existenței séle, acolo, unde face singura impresiune adevărată a prezenței séle, în suvenirea, în sufletul iubiților séi! și cât de curând.

27 Octobree.

Adesea 'mi-aș sfâșia peptul, și 'mi-aș sparge capul, când mă gândesc, cât de pucină însemnătate avem uni pentru alții. Ah, iubirea, bucuria, căldura și fericirea pe cari nu mi le-aș aduce eu, altul nu mi le va putea da, și éráși cu o inimă plină de beatitudine nu voi face fericirea altuia, care stă rece și fără putere de'naintea mea.

27 Octobree, séra.

Posed atáta, și simțiméntul meu pentru densa inghite tot; posed atáta, și fără densa totul 'mi e nimic.

30 Octobre.

De o sută de ori eram cât p'aci să mă arunc de gâtul ei! Numai Dumnezeu scie, cel mare, ce suferă cine-va, de a vedea atâta amabilitate mișcându-se de'naintea sa, și a nu putea să pună mâna; și nu e oare acesta din urmă instinctul cel mai natural al omului? Nu pun mâna oare și copiii pe tot ce le vine în gând? — Și eu?

3 Novembre.

De atâtea ori mă culc cu dorința, ba câte o dată cu speranța, de a nu mă mai descepta : și dimineța deschid ochii, văd sôrele iarăși, și miserie! O decă aș putea să fiu capricios, decă aș putea să arunc vina asupra timpului, asupra unui al treilea, asupra vre-unei întreprinderi nereușite, atunci povéra nesuferită a necazului ar apesa numai pe jumătate pe inima mea. Vai! simț prea bine, că vina este numai a mea—nu vină! Destul, că isvorul mizeriei se află ascuns în mine, precum era mai înainte cu isvorul beatitudinii tôte. Nu sunt oare tot acelaș, care plutea mai

nainte în totă plenitudinea simțirei, căruia 'i urma la fie-ce pas câte un paradis, care avea o inimă capabilă de a cuprinde cu amor o lume întregă? Și această inimă e mórta acuma, nu mai cîrg farmece dintr'ênsa; ochii mei au secat, și simțurile mele, pe cari nu le mai înprospă-téză lacrimile recoritóre, 'mî încrețesc fruntea într'un mod îngrijitor. Sufer mult; căci am per-dut ceea ce era unica fericire a vieței mele, for-ța cea sacră, vivificătóre, cu care cream lumi în giurul meu; s'a dus! — Când mă uit pe feré-stră la dealul cel depărtat, cum străbate sórele dimineței prin cêța de d'asupra lui, și luminéză câmpia cea pacinică, érá riul cel lin șerpuesce între răchiții sêi desfoiați -- o! când remâne apoi această natură admirabilă înghețată de'naintea mea, ca un tablou lustruit, și când totă această mărire nu póte să ardice măcar un pic de feri-cire din inima mea în creeri, și staî în facia lui Dumnezeu ca un isvor secat, ca un vas gol! M'am trântit adesea la pămênt, și m'am rugat de Dumnezeu, să'mî dea lacrimi, cum se rógă un agricultor, să 'i se dea plóia, când vede ce-rul secat și pămênt setos în giurul lui.

Déră vai! simț, Dumnezeu nu dă plóia și lu-mina sórelui dupe rugele nóstre stăruitóre, și a-

cele timpuri, ale căror amintire mă chinuesce, de ce au fostu ele așa de fericite, decât nu din cauză că așteptam cu răbdare spiritul său, și că priimiam beatitudinea, ce a revărsat asupra'mi, cu inima plină de gratitudine!

8 Novembre.

'Mi-a făcut Lotta imputări pentru escesele mele! Escesele mele, că mă las câte o-dată a fi sedus de un pahar de vin, ca să béu o sticlă. Nu face acésta! dise ea; gândesce-te la Lotta! — Să mă gândesc! diseiū : trebuie ore să 'mi mai dici? Mă gândesc eū! — nu mă gândesc! esci tot-d'a-una de 'naintea sufletului meū. Adī ședém acolo, unde te-ai dat jos deună-đi din trăsură—ea schimbă vorba, ca să nu mă lase a mă întinde mai mult. Scumpul meū! sunt perdut! Ea póte să facă cu mine tot ce voesce.

15 Novembre.

'Iți mulțumesc, Wilhelm, pentru interesul tēu cordial, pentru povața ta bine-voitoare, și te rog

să fi liniscit. Lasă-mă să îndur pănă în fine! cu tóte muncile mele mai am destulă forță, spre a ajunge la capăt. Respect religiunea, scii tu acésta; simț că pentru mulți obosiți ea e un toiag, pentru mulți insetați o recorire. Inșă — póte ea, trebuie óre să fie acésta pentru toți? Când privesc lumea cea mare, veđi mi, căroră nu le ajuta la nimic, mi de ómenī, căroră nu le va ajuta la nimic, fie ea predicată séu nu : și trebuie óre să 'mī fie mie ceva? Nu spune însuși Fiul Domnului, că vor fi cu dēnsul aceia, pe care ii 'i-a dat Tatăl? Dēcă acum eū nu 'i sunt dat lui? dēcă acum vrea să mă păstreze Tatăl pentru sine, precum 'mī dīce inima? — Te rog, nu mă interpreta fals, nu vedea derisiune în aceste cuvinte inocente! e sufletul meū tot, pe care 'ți 'l presint; altminterī mai bine aș fi tăcut : precum în genere nu 'mī place a perde vorbe pentru nisce lucruri, despre cari toți sciū tot atât de puțin ca și mine. Ce alt e de cât sórta omenéscă, de a îndura cât 'i este dat, de a'și bea cupa pănă la fund? — Și dēcă acésta cupă a fost amară pentru Dēul din cer, când a atins-o cu buza de om, de ce să mă fălesc eū, și să mă prefac, că'mī-e dulce? Și de ce să'mī fie rușine, în momentul teribil, când tótă ființa mea tremură între a fi

și a nu fi, când trecutul luminază ca un fulger peste abisul întunecos al viitorului, și se cufundă totul din giurul meu și pere lumea cu mine — nu e óre atunci vocea creaturei, cu totul strâmtorate, lipsite de sine și neconținut cădênde, de a scriși în adâncurile interioare ale forțelor séle, cari în deșert luptă a eși de asupra : Dumnezeuul meu ! de ce m'ai părăsit ? — Și să'mi fie rușine de espresiune, să'mi fie frică de moment, când nu 'i-a scăpat nici acela, care strânge cerurile întocmai cum ar strânge un cearsaf ?

21 Novembre.

Ea nu vede, nu simte, că prepară o otravă, care mă va perde pe mine și o va perde și pe dînsa; și eă sorb cu voluptate pênă la fundul cupei, pe care 'mi-o presintă pentru peirea mea și a ei. Ce însemneză privirea de bunătate, cu care mă privesce adesea — adesea ? — nu, nu adesea, dar cel puțin câte-o dată; complezența, cu care primesce câte-o espresiune involuntară a simțimêntului meu, compătımirea cu suferința mea, care se desenază pe fruntea ei ?

Erî, când mă duceam, ea 'mi dădu mâna, și dise : Adio, iubite Werther ! — Iubite Werther !

Era pentru prima óră, cá' mî-a is iubite, i acésta vorbă 'mî-a petrun pen la maduva ó-selor. 'Mî-am repetat-o de o sut de ori, i a-ser, cand era s m culc, i vorbiam cu mine fel de fel de moftari, isei de o dat : Nopte bun, iubite Werther! i trebuia s rid apoi insu' mî de mine.

22 Novembre.

Nu pot s m rog : Las'mî-o! i totui mi se pare adesea, c este a mea. Nu pot s m rog : D'mî-o! cci este a altuia. Fac glume cu durerile mele; dc 'mî-a da fru ar resulta o litanie complet de antitese.

24 Novembre.

Ea simte, ce sufer. Astdi privirea ei 'mî-a petrun adnc in inim. O gsiii singur; nu spusei nimic, i ea m privi. i nu mai vdi in'insa frumuseea cea graios, nici lu-cirea spiritului ei minunat : tte acestea disp-ruser din ochi mei. Me mic o privire cu

mult mai încântătoare, plină de expresiunea interesului celui mai viu, a compătimirii celei mai dulci. De ce nu puteam să mă arunc la picioarele ei? De ce nu puteam să răspund la peptul ei cu miș de sărutări? Ea luă refugiū la piano, și șopti încet și cu o voce dulce nisece sunete armonioase în acompaniarea clavierului. Nici o dată n'am vădut buzele ei așa de încântătoare; părea că se deschid cu sete, spre a sôrbe acele tonuri dulci, cari isvoraū din instrument, și că nu resură decât ecoul ceresc din gura ei cea pură. — Da, decât așa putea numai să'ți spun! — Nu mai resistaiū, mă inclinaiū și juraiū : Nici o dată nu voiū cutesa, a vē sărută, buze, pe cari planéză spiritele cerului! — Și totuși — voiū — Ha! vădī, tu, écă ce stă ca o barieră, de'naintea sufletului meu — acest deliciū — și apoi să perca să espiez acest pecat! — Pecat?

26 Noembre.

Câte o-dată 'mī dic: Sôrta ta e unică; fericite cel-alți! — așa n'a mai fost chinuit nimeni. Apoi citesc vre un poet din anticitate, și pare că m'aș uita în propria mea inimă. Sufer atâta!

Ah! Fost-aũ încă ómeni într'o miserie așa de mare și înainte de mine ?

30 Noembre.

E un făcut, să nu'mi mai viũ în fire ! Unde mă duc, întâlnesc câte o aparițiune, care mă scóte cu totul din linisce. Astă-dí ! O, sórtă ! omenire !

Mă preambliu pe la prând de a lungul apei ; n'aveam poftă de mâncare. Totul era pustiũ, un vânt rece și umed de séră sufla din spre munte, și nuorii cei întunecoși de plóia veniaũ la vale. De departe vėđuiũ un om cu o haină verde, próstă, care scormonia printre stânci, și părea a căuta burnene. Ajungēnd mai aprópe de dēnsul, el se întórse la sgomotul ce făcuiũ, și atunci vėđuiũ o fisionomie interesantă, în care o tristețe tăcută forma trăsura principală, déră care altminteri nu exprima nimic de cât sinceritate și bunătate ; pėrul sėu celũ negru era prins cu ace în douė suluri, érá restul era împletit într'o códă désă, care'í atėrna la spate. Fiind-că dupe haine se vedea a fi om din clasa de jos, mi se părea că nu se va supėra, decă așa da óre-care

atenție ocupațiunei séle, și de aceea 'l întrebaiū ce caută? Caut, respunse el cu un oftat adânc, flori— și nu gălesc. — Déră nici nu e anotimpul acuma, dîseiū zîbind. — Sunt atâtea flori; dîse el, dîndu-se jos la mine. In grădină la mine sunt trandafirī și frunza caprei de două feluri, unul mi l'a dat tatăl meū, și crește ca o buruiană; de două dîle, de când o caut, și nu pot să o gălesc. Aici afară iar sunt flori tot-dé-una, galbene și albastre și roșii, și centaura are o florică frumósă. Nu gălesc nici una. — Simțiiū ceva sinistru, și de aceea întrebaiū cam pe de lături: Dar ce ai să faci cu florile? Un suris curios, convulsivic 'i strâmbă facia. — Dēcă nu mă vei trăda, dîse el, puind un deget la gură: am promis un buchet drăguței mele. Bine ai făcut, dîseiū. O! dîse el, are multe alte lucruri, e bogată. — Și tot 'i place buchetul d-téle, întîmpinaiū. O! continuă el, are giuvaeruri și o corónă. — Și cum 'i dice? — Dēcă ar vrea Statele generale să 'mi plătéscă datoria, întîmpină el, aș fi alt om! Da, era o dată un timp, când mă simțiam așa de bine! Acuma s'a sfîrșit cu mine. Acuma sunt O privire umedă către cer esprima tot. Ai fost dar fericit? întrebaiū. Ah! dēcă aș fi érá așa! dîse el. Mă simțiam așa de bine, așa de vesel, așa de

uşure ca cerbul în pădure! — Enric! strigă ofemea bătrână, care veni pe drum, Enric! unde eşti! te-am căutat pretatindeni! hai la mäsă! — Feciorul d-töle e? întrebaiü, apropiându-mö de dën-sa. Da, biötel, e fiul meü! întimpină ea. Grea pedöpsă 'mî-a dat Dumnedöü. De când e aşa? întrebaiü. Aşa de tăcut, öise ea, e de acum şöse lunî. Slavă Domnului, că a ajuns aşa cum e acum! mai înainte a fost turbat un an de öile, şi a stat ferecat în casa de nebuni. Acuma nu supöra pe nimenî; atöta numai, că are a face me-reü cu regi şi cu împöraöi. Era un om aşa de bun, aşa de bländ, care contribuia să më nutriöscă şi avea un condeiü frumos; şi de o-dată devine melancolic, l'apucă nisce friguri grozave, apoi turbarea, şi acum e cum 'l veöi. Decă 'öi-aş spune, domnule.... Intrerupseiü curentul vorbelor ei cu întrebarea: Döra ce timp era acela, de care spune, că era aşa de fericit, că se simöia aşa de bine? Nätärerü! esclamă ea cu un suris plin de compätimire; e timpul, când era lipsit cu totul, pe acesta 'l laudă atöta; e timpul, când era în casa de nebuni, când n'avea nici o cunoscinöa de sine. — Acösta më lovi ca un träsnet; 'i döduiü o monetă, şi më depörtaü iute.

Când erai fericit! strigaiü, mergönd iute spre

oraș, când te simțiai bine, ca cerbu în pădure! — Dumneșule din cer! Acésta să fie sórta ómenilor, ca să nu fie fericiți, de cât pênă a nu'și veni în minte, și când 'și-o perd iarăși! — Miserabile, și cât invidiez posomorirea ta, turburarea minții teé, în care te topesci! Pleci plin de speranțe, ca să culegi florí pentru regi-na ta — érna! — și jălescí, că nu găseci, și nu înțelegi, de ce nu poți să găseci. Iar eú — iar eú es fără speranță, fără scop, și mă întorn iarăși acasă, cum am venit. — 'Ți imaginí, ce om ai fi, dacă Statele generale 'ți-ar plăti datoria. Fericită creatură, care póte să atribue lipsa fericirei séle unei pedici pământesci! Tu nu simți! nu simți, că în inima ta sdruncinată, în creerii tói turburați se află tótă miseria ta, de care nu pot să te scape toți regii din lume.

Peri-ar fără consolațiune acela, care ríde de un bolnav ce călătorește la isvorul cel mai depártat, unde 'i se va agrava póte bóla și 'i se va face sfârșirea mai durerosă! Lipsi-ar consolațiunea aceluia, care se revoltă contra unei inime apăsate, pentru că face un pelegrinagiú la sántul mormént, spre a scăpa de remușcările séle a se ușura de suferințele sufletului séu! Fie-ce pas, ce face piciorul séu pe nisce căi nebătute, e o

picătură de alinare pentru sufletul său anxietat, și cu fie ce ți de peleginagiū inima se culcă mai ușurată de multe strămtorări. — Și puteți voi să numiți această credință amăgită, voi cari discutați pe perinile vóstre? — Credință amăgită! — O Dómnne! Tu veđi lacrimile mele! Trebuia óre, după ce ai creat pe om destul de sêrac, să'i mai dai nisce frați, cari să'i răpescă și nițica serăcie, nițica încredere, ce are în tine, în tine, o A-tot-iubitorule! Căci încrederea în vre o rădăcină lecuítóre, în lacrimile viței, ce alt e, de cât încredere în tine, că ai pus forță de lecuire și alinare în tot ce ne încungiură, acea forță de care avem nevoie așa de neîncetat? Tată! pe care nu te cunosc! Tată! care altă dată âmpleai tot sufletul meu, și care acum 'ți-ai întors fața de la mine! chiamă-mă la tine! nu mai tăcea! Tăcerea ta nu va opri acest suflet setos. — Și ar putea să țină mânia un om, un părinte, caruia fiul său întors pe neașteptate, i s'ar arunca de git, și ar striga : Eacă-mă iar! tată! Nu te supera, că întrerup migrațiunea, pe care trebuia să o mai îndur dupe voința ta! Lumea pretutindenī este aceeași, după ostenelă și muncă, resplată și bucurie; dar la ce mi-ar folosi mie această? mie nu mi-e bine

de cât acolo unde ești tu, și în prezența ta voi
să sufer și să gust. — Și tu, scumpe tată cereșc,
m'ai goni tu de la tine?

1 Decembre.

Wilhelm! Omul despre care ți-am scris, fe-
ricitul nefericit, era scriitor la părintele Lottei,
și o pasiune către dânsa, pe care o nutria, as-
cundea și descoperi, și pentru care a fost gonit
din serviciu, l'a făcut turbat. Simte la aceste
vorbe seci, cu câtă nebunie m'a cuprins istoria,
când mi-a spus'o Albert cu aceeși liniște, cu
care o citești póte tu. —

4 Decembre.

Te rog! — Vedî tu, cu mine s'a sfîrșit, nu
mai îndur! Adî ședeam la dânsa — ședeam, ea
cânta la piano, fel de fel de melodii, și atâta
espresiune! atât! — atât! — Ce vrei? — Suri-
óra ei 'și gătia păpușa pe genunchii mei. Lacri-
mile mi se suiră în ochi. Mă plecai, și zăriiu ine-
lul ei de maritagiu — lacrimile începură a curge

—Și de odată dădu în melodia cea veche, atât de dulce și de divină, așa de odată, și un simțiment de consolațiune se arătă în sufletul meu, și o amintire a trecutului, a timpurilor, când am auzit acest cântec, a intervalelor triste, a necazului, a speranțelor neimplinite, și apoi — porniiu prin cameră în jos și în sus, inima părea că 'mi plesnesce de atâta grămădire. Pentru Dumnezeu, dișeiu, răpeđindu-mă la dēnsa cu violiță, pentru Dumnezeu, incetéză! Ea se opri, și se uita lung la mine. Werther, dișe ea cu un suris, cari 'mi pătrunse sufletul, Werther, ești fórte bolnav; mănăările d-téle de predilectiune te scărbesc. Du-te! Te rog, liniscesce-te! Mă smulseiū de lângă dēnsa, și—Dumnezeule! Tu veđi miseria mea, și 'i vei pune capăt.

6 Decembre.

Mult mă urmăresce figura! Ea 'mi ample tot sufletul când sunt deștept și când visez! Aci, când închid ochii, aci în fruntea mea, unde se concentréză forța interióră a vederii, veđ ochii ei cei negri. Aci! nu pot să 'ți esprim. Cum închid ochii mei, apar ai ei, întocmai ca un abis,

'i v \ddot{e} d dinaintea mea, in mine, \acute{a} mplu sim \ddot{t} urile din fruntea mea.

Ce mai e \acute{s} i omul, acest semi-de \ddot{u} at \acute{a} t de l \acute{a} udat! Nu 'i lipsesc \acute{o} re for \ddot{t} ele tocmai acolo, unde 'i trebuiesc mai mult? \acute{S} i c \acute{a} nd 's \acute{i} iea av \acute{e} nt spre bucurie, s \acute{e} u se afund \acute{a} in suferin \acute{t} \acute{a} , nu se vede el \acute{o} re oprit in am \acute{e} ndou \acute{e} , re \acute{i} ntors la consciin \acute{t} \acute{a} cea t \acute{i} mpit \acute{a} , rece, tocmai c \acute{a} nd el doria s \acute{a} se p \acute{e} rd \acute{a} in plenitudinea infinitului?

Editorul c \acute{a} tre cititor

C \acute{a} t de mult a \acute{s} fi dorit, ca s \acute{a} ne fi r \acute{e} mas din cele din urm \acute{a} \acute{d} ile remarcabile ale amicului nostru at \acute{a} tea m \acute{a} rturii autografe, in c \acute{a} t s \acute{a} nu am nevoie, a intrerupe prin povestire \acute{s} irul scrisorilor s \acute{e} le r \acute{e} mase.

'Mi-am dat osteni \acute{a} la s \acute{a} adun date positive din gura acelor \acute{a} , cari puteau \acute{s} s \acute{a} fie bine informa \acute{t} i despre istoria lui; e simpl \acute{a} , \acute{s} i spusele tuturor sunt de acord, afar \acute{a} de c \acute{a} te-va mici am \acute{e} nunturi; numai despre caracterele pers \acute{o} nelor in ac \acute{t} iune mai difer \acute{a} opiniunile. Ce alt ne r \acute{e} m \acute{a} ne de c \acute{a} t a povesti cu scrupulositate cea ce am putut afla cu mult \acute{a} osteni \acute{a} l \acute{a} , s \acute{a} intercal \acute{a} m scrisorile r \acute{e} mase de la decedat, \acute{s} i s \acute{a} nu despre \acute{t} uim

nici cea mai mică foiță găsită; mai cu osebite, că e așa de greu, a descoperi motorii cei mai intimi și adevărați, chiar ai unei singure acțiuni, la nisce ómeni, cari nu sunt de fel comun!

Necazul și posomorirea prinseseră din ce în ce mai mult rădăcină în sufletul lui Werther, se înodară tot mai tare între dênsele și cuprinseseră încetul cu încetul tótă ființa sa. Armonia spiritului său era cu totul sdruncinată; o ferbințelă și o violință interióră, care încurcă tóte forțele naturei séle, produse acțiunile cele mai contrarietóre, și nu' i lăsă în cele din urmă, de cât o o-bosélă, din care căută să éasă, luptând și mai mult, de cât luptase pêne acum cu tóte relele. Strămtorarea inimei séle consumă cele alte forțe ale spiritului său, vioiciunea sa, agerimea sa; el deveni societar trist, tot mai nenorocit, și tot mai nedrept, cu cât devenia mai nenorocit.

Ast-fel spun cel pucin amicil lui Albert; ei susțin, că Werther n'a știut să aprecieze un om pur și liniștit, care s'a împărtașit acum de o fericire de mult dorită, n'a știut să aprecieze purtarea sa, menită a'și păstra acéstă fericire și pentru viitor, Werther, care 'și-a consumat pe fie-care di, ca să dicem așa, tótă averea, spre a îndura séra suferință și lipsă. Albert, dic ei,

nu s'a schimbat într'un timp așa de scurt, era încă tot acelaș, precum 'l cunoscea Werther, și'l prețuia și'l onora atâta de la început. El iubea pe Lotta mai pre sus de toate, era mândru de dânsa, și doria să o vedă recunoscută de toți ca fiind cea mai admirabilă. Se putea dera să 'i se facă vre o imputare, decă doria să depărteze și aparența unei bănueli, decă nu voia să împartă cu nimeni această posesiune prețioasă, fie și în modul cel mai inocent? Ei mărturisesc, că Albert a eșit adesea din camera soției séle, când se afla Werther la dânsa, dera nici o dată din ură séu antipatie contra amicului séu, ci numai, pentru că simția, că pe acesta l'apăsă prezența sa.

Părintele Lottei se bolnăvi și fu reținut în camera sa; el 'i trâmise trăsura, și Lotta se duse la dânsul la țeră. Era o ți frumoasă de érnă căduse prima zăpadă, cam în abundență, și acoperea totă împregiurimea. A doua ți diminéța Werther se duse dupe dânsa, spre a o însoți la întorcerea ei în oraș, la cas decă n'ar veni Albert să o iea. Timpul cel senin nu putea să producă nici un efect asupra posomoririi séle; un simțiment sombru 'i apăsa sufletul, imaginele triste se fipseseră într'insul, și sufletul séu nu cu-

noscea altă mișcare, de cât de la un gând duros la altul. Cum trăia în discordie perpetuă cu sine însuși, 'i se părea și starea altora tot mai gravă și mai încurcată; 'i se părea, că a stricat relațiunea cea frumoasă dintre Albert și soția sa, 'și făcea imputări, în cari se amesteca și o indignațiune ascunsă în contra soțului. Pe drum 'i și veni în gând acest object. Da, da! disse el în sine, scrișnind din dinți, o fi traful comun intim, amical, ténér și plin de interes, credința cea liniștită, durabilă. Ba e saturațiune și indiferență! Nu'l atrage óre chiar afacerea cea mai miserabilă, mai mult de cât scumpa și prețioasă lui femeie? Scie el să 'și prețuiască norocul? Scie să o stimeze, precum merită? O posede, ei bine, o posede.—Sciū acésta, precum sciū și alt-ceva, mi se pare ca m'am obicînit cu ideea, ea mă va mai face să turbez, mă va omori încă. — Și amicia către mine, probatu-s'a ea? Nu vede el chiar în atașamentul meu către Lotta o călcare a drepturilor séle, în atențiunea ce am pentru dēnsa, o imputare tacită? Sciū bine, simț, că nu mă vede cu ochi bunî, doresce depărtarea mea; prezența mea 'l genéză.

Adesea el se opri din mersul său inte, adesea remase pe loc, și părea că voiesce să se întórcă:

însă tot înainte purcese érá, și se vëdu cu aceste cugetări și monologuri sosit óre-cum fără voie'i la casa de vënëtoare.

El intră pe ușă, întrebă de bătrân și de Lottă ; casa era într'o mișcare óre-care. Băiatul cel mare 'i spuse, că s'a întêmplat o nenorocire la Wahlheim ; s'a găsit un țeran ucis. — Acésta nu făcu nici o impresiune asupra lui. — Intră în cameră, și găsi pe Lotta ocupată a disuada pe bătrân, care voia cu tótă bóla sa, să mérgă la Wahlheim ca să cerceteze faptul la fața locului. Făptaitorul încă nu se cunoscea ; ucisul se găsisse diminéța de'naintea ușei, esistaũ bănueli, mortul a fost argat la o vëduvă, care a avut mai 'nainte pe altul în serviciũ, și acesta eșise cu cértă din casă.

Cum auđi acésta, Werther sări în sus cu violență. Se póte ! strigă el ; mă duc acolo, nu pot să mă liniștesc nici un momentũ. Elũ alergă la Wahlheim ; fie-ce amintire reînviă într'însul, și nici un momentũ nu se mai induoi, că fapta s'a comis de omulũ, cu care a vorbit de atâte ori, care 'i devenise atât de prețios.

Când era să trecă pe la tei, spre a ajunge la cârciumă, unde duseseră cadavrul, Wihelm se îngrozi de acest loc odiniórá atât de iubit. Băr-

na, pe care copiii din vecinătate se jucaseră de atâtea ori, era plină de sânge. Iubirea și credința, cele mai frumoase simțiri umane, se schimbaseră în violență și omor. Arborii cei groși stau fără frunze și acoperiți de brumă; gardurile cele frumoase, cari se bolteau d'asupra zidului cel mic al cimitirului, erau desfoiate și petrele mormentale se vedeau printre crăpături acoperite de zăpadă.

Când se apropia de cârciumă, de'naintea căreia era adunat tot satul, resunară de-o dată nise răcnete. De departe se zări o trupă de oameni înarmați, și fie-care striga că se aduce făptuitorul. Werther se uită într'acolo, și nu se mai îndouă mult. Da! era argatul care iubea atâta pe acea văduvă, pe care 'l întâlnise acum de cât-va timp, amblând plin de o mânie tăcută, de o disperare ascunsă.

Ce-ai făcut, nenorocitul! strigă Wilhelm, repezindu-se la arestat. Acesta 'l privi în tăcere, și întâmpină în fine foarte liniscit: «Nu o va avea nimeni; ea nu va avea pe nimeni.» 'L duseră în cârciumă pe arestat, era Werther fugi.

Acastă întâmplare teribilă, violentă turbură érași totă ființa lui. Din tristeța sa, din posomorirea și din indiferența sa fu smuls pentru un

moment : el fu cuprins de interes, într'un mod neresistibil, și de o dorință nespusă de a'l scăpa pe omul acela. El 'l simți așa de nenorocit, 'l găsi chiar ca criminal așa de inocent, se puse atât de mult în locul lui, în cât credea de sigur, că va convinge și pe alții. Deja dori, să p^ota vorbi pentru d^onsul, deja 'i veni în baze discursul cel mai vi^u; el alergă la casa de v^onătore, și nu se putu opri pe drum a exprime cu jum^otate voce tot ce avea de gând să spună deregătorului.

Intrând în cameră, găsi pe Albert presinte; ac^osta 'l deconcertă pentru un moment, d^or tot 'și adună t^ote simțurile, și spuse deregătorului cu foc opiniunea sa. Acesta dădu de câte-va ori din cap, și cu t^ote că Werther producea cu cea mai mare vioiciune, pasiune și veritate tot ce p^ote spune un om pentru desculparea altui om, deregătorul totuși nu fu mișcat nici cătuși de puțin, precum lesne 'și p^ote închipui ori cine. Din contra, el nici nu lăsă pe amicul nostru să termine, 'l contradise cu zel, și 'l muștră că iea în apărare pe un ucigaș : el 'i ar^ota, cum s'ar suspende cu modul acesta ori-ce lege, cum s'ar nimici ori-ce siguranță a Statului; asemenea a-dăogi, că nu p^ote să facă nimic într'o asemenea

afacere, fără a lua asupra și răspunderea cea mai mare; totul trebuie să meargă în regulă pe calea prescrisă.

Werther încă nu se dădu învins, ci se rugă numai, ca deregătorul să mai închiadă un ochi, când s'ar da vre un ajutor omului ca să fugă. Și acesta 'i-o refuză deregătorul. Albert, care se amestecă în fine în vorbă, luă partida bătrânului; Werther fu învins prin majoritate, și se depărtă cu o suferință teribilă, dupe ce 'i spuse deregătorul încă o-dată : Nu! nu e de scăpat!

Cât de mult trebuie să'l fi atins aceste vorbe, acesta o vedem dintr'un bilețel care se găsi între hârtiele séle, și care de sigur a fost scris în aceeași zi :

«Nu esci de scăpat, nenorocitul! Vede bine, că nu suntem de scăpat.»

Vorbele pe cari le rostise Albert în urmă la deregător în privința arestatului, amplură inima lui Werther de necaz; 'i se părea că vede într'insele puțină susceptibilitate în contra sa, și decă, în urma unei cugetări mai matură, nu negă, că trebuie să aibe dreptate amânduoii bărbații, totuși 'i se părea, că ar trebui să re-

nunțe la ființa sa cea mai intimă, dacă ar voi să mărturască, să admită.

O foiță, care se referă la acesta și care exprima pôte tot raportul său către Albert, s'a găsit între hârtiele seale :

«Ce folos, decât 'mi ȃic și  ră 'mi ȃic, că e brav și bun, d r  el 'mi sf sie intestinele; nu pot să fiu drept.»

Fiind-că era o s r  mai puțin aspră și timpul începea a se muia, Lotta se întorse pe jos cu Albert. Pe drum se uita în dreapta și în st nga, ca și c nd 'i-ar fi lipsit însoțirea lui Werther. Albert începu a vorbi de d nsul, 'l mustră, acord ndu'  dreptate; el atinse nefericita sa pasiune și dorința, ca să fie cu putință, a'  depărta. Doresc acesta și pentru liniscea n str , ȃise el, și te rog, continu  el, veđi de d  conduite'  seale fața cu tine, o altă direcțiune, ca să 'și împuțineze vizitele cele dese. Oamenii încep a deveni atenți, și sci , că s'a vorbit  ci coala despre acesta. Lotta nu răspunse nimic, și Albert părea a fi simțit tăcerea ei; cel puțin nu mai pomeni de atunci numele lui Werther către d nsa, și când pomenia ea de d nsul, el lăsa vorba, s u '  dedia altă direcțiune.

Incercarea zadarnică, ce o făcuse Werther pentru scăparea nenorocitului, fu cea din urmă lucire a flacărei unei lumini ce se stinge; el se afundă acum cu atât mai mult în durere și neactivitate; mai cu osebire 'și eși aprópe din minți, când auđi, că'l vor cita póte ca martur contra omului, care acum se puse pe negate.

Tot ce 'i se întemplase de neplăcutú în viața sa activă, necasulú de la ambasadă, tot ce 'i-a fost dejucat vre o dată, ce l'a máhnit vre o dată, 'i ferbia acum în suflet. El se găsi óre-cum în drept prin tóte acestea, de a fi neactiv, se vedu lipsit de orí ce speranță, necapabil, de a se apuea de vre una din afacerile vieței comune, și, datú cu totul simțirei séle curiose, modului séu de a cugeta și unei pasiuni nemărginite, tocindu'și forțele, într'o vecinică monotonie a tristei séle comunicațiunii cu ființa cea amabilă și iubită, a căreia liniște o turbura, chinuindu-se fără scop și fără speranță, — se apropiă în fine tot mai mult de un sfērșit trist.

Câte-va scrisorí remase, pe cari le vom intercala aci, sunt doveđile cele mai puterice despre turburarea și pasiunea sa, și ne arétă cât de mult se lupta și se sforța, cât de obosit era de viață.

12 Decembre

Iubite Wilhelm, mă aflu într'o stare, în care vor fi fost acei nefericiți, despre cari se credea, că'i prigonesce vre un spirit rău. Cate o dată mă apucă; nu e ăncșietate, nu e cupiditate — e o furtună interioară necunoscută, care amenință a'mi sfășia peptul, care mă innecă! Vai! vai! Și apoi retăcesc prin teribilele scene nocturne ale acestui anotimp antiuman.

A-seră trebuia să es. Timpul se mułase de o dată; auđisem că a debordat riul, că pîriele au crescut tóte și că valea mea cea iubită a fostă inundată de la Wahlheim în jos! Nóptea alergaiú afară la orele un-spre-dece trecute. Teribil spectacol, a vedea la lumina lunei, cum se rostogolesc de pe stâncă apele cele scormolitóre, peste ogóre, câmpii și ingrădiri și peste tot, în sus pe valea cea întinsă și în jos, o mare în furtună în mugetul vântului! Și când se ivia apoi luna éráși, și sta d'asupra nuorului cel negru, și aparuruia și resuna de'naintea mea în refluxul cel teribil superb: un fior mă apucă, și apoi éráși un dor! Ah! cu brațele deschise stam aplecatú spre abis și respiraiú în jos! în jos! și mă per-

duiū în beatitudinea, de a arunca într'insul chinurile mele, suferințele mele! ca să dispară în ferbere, ca și valurile! O! — și nu eram în stare a ardica piciorul de pe pământ, și de a pune capăt tuturor chinurilor! — Ornicul meu încă nu 'și-a terminat cursul, simț! O, Wilhelm! cât de bucuros aș fi dat existența mea de om, numai ca să sfâșiiu nuori! cu acea furtună, să mă înfig în apă! Ha! și nu va avea parte o dată întemnițatul de această beatitudine?

Și când mă năstăi cu dușoșie în jos, la un locușor, unde mă odihnisem cu Lotta la umbra unei răchite, dupe o preâmbulare pe căldură — era inundat și el, și abia mai cunossciam răchita, Wilhelm! Și câmpiele ei, dăseiu în gândul meu, local din gîrurul casei se le de vânătoare! Cât de mult a ruinat torentul cel răpede umbrarul nostru! 'mă dăseiu. Și raza de lumină a trecutului se ultă într'insa, precum ar fi pentru arestat un vis de turme, câmpii și posturi de onóre! Stam! — Nu mă mustru! căci am curagiū de a muri. Aș... Iacă-mă acum aci, întocmai ca o muțere bētrână, care 'și iea lemnele din garduri și 'și cerșesce pânea pe la ușile ómenilor, spre a mai prelungi și ușura pentru un moment existența ei tristă și murindă.»

14 Decembre.

Ce să fie, iubite? Mă sperii de mine însu'mi! Amorul meu către dânsa, nu este el amorul cel mai sânt, mai pur, mai frăţesc? Simţit-am vre o dată o dorinţă culpabilă în sufletul meu? — Nu voiŭ să jur! — Şi acum — visuri! O! cât de adevărat aŭ simţit ómenii, cari atribuiau aceste efecte aşa de contradictorii unor puteri străine! Nóptea acésta! mă cutremur când Ńic, o ţineam în braţele mele, strânsă tare la peptul meu, şi acoperiam cu sărutări necontenite gura ei, care şoptea amor; ochiul meu 'nota în beţia ochiului ei! Dumneđeule! culpabil sunt, decă simt şi acuma un deliciŭ, de a'mi rechiăma aceste plăceri ferbinţi cu adîncul inimei mele? Lottă! Lottă! — Şi cu mine s'a sfîrşit! simţurile mele se turbură; de opt ǃile, de când nu mai am memorie, ochii mei sunt plini de lacrimi; nu sunt bine nicăirea, şi sunt bine pretutîndenî; nu doresc nimic; nu cer nimic; mai bine 'mî-ar fi decă m'aş duce.

Otărîrea de a părăsi lumea prinsese în acest timp şi în asemenea împrejurări din ce în ce mai multă forţă în sufletul lui Werther. De la

întorcerea sa la Lotta această otărire fusese tot-de-una perspectiva și speranța lui din urmă; și disese însă, să nu fie o faptă precipitată, iute, că să facă pasul cu convincția cea mai bună, otărirea cât se poate mai liniștită.

Indoielile séle, căta lui cu sine însuși se vede dintr'un bilețel, care este probabil începutul unei scrisori către Wilhelm, și care s'a găsită fără dată între chârtiele séle :

«Prezența ei, sórta ei, interesul ei pentru sórta mea stórcé încă cea din urmă lacrimă din creerii meї pârliț.

A ridica perdéoa și a trece dupe dênsa! écă tot! Și de ce atâta esitare și témă? Pentru că nu se scie, cum e dincolo? și pentru că nu se mai întórcé nimeni? Și ca să fie acésta însușirea spiritului nostru, de a presimți confusiune și întunerec acolo, unde nu scim nimic definit! »

In cele din urmă se familiarisă și se împacă din ce în ce mai mult cu trista idee, și otărirea sa deveni fermă și irevocabilă, ceea ce atestă următórea scrisóre ecuivocă, ce a scris amicului său :

20 Decembre.

Mulțumesc iubirei téle Wilhelm, că ai luatū cuvântul in acest sens. Da, ai dreptate : mai bine 'mî-ar fi, să mă duc. Propunerea ce faci, ca să mă întorn la voi, nu'mi place cu totul ; celū pucin aş voi să mai fac un ocol, mai cu osebire, că putem spera să avem ger continuū și drumuri bune. Asemenea 'mî pare fórte bine, că voiesci să vii, să mă ieii ; numai două săptămâni, te rog, să mai îngădui, și mai așteptă o scrisóre de la mine cu cele-alte amēnunte. E de trebuință, să nu se rupă nimic, pēnē a nu se cóce ; și două săptămâni mai multū séu mai pucin fac multū. Mamei spune'i, să se róge pentru fiul ei, și că'i cer ertare pentru tot necazul ce 'i-am făcut. Era o dată sórta mea, de a mähni pe aceia, căroro le détorez bucurie ! Rēmâni cu bine, scumpul meu ! Bine-cuvântarea cerului să vină peste tine ! Adie ! >

Cât despre ceea ce se petrecea in acest timp in sufletul Lottei, care a fost cugetul ei către soț, către nefericitul ei amic, noi nu cutezăm a le esprime cu vorbe, cu tóte că, pe cât cunóscem caracterul ei, putem să ne facem o idee tăcută,

și un suflet frumos de femeie p^ote să se transporte într'al ei și să simț^ă cu d^ânsa.

At^âta e sigur, ea era decisă cu fermetate a face tot, spre a depărta pe Werther, și dec^ă e-sita, ac^êsta era numai o cr^uțare cordială, amicală, pentru că scia, cât de mult l'ar costa, ba, că 'i-ar fi apr^op^e imposibil. Totuși fu silită mai mult în acest timp, de a fi serioasă în otărⁱrea sa; bărbatul s^êu păstra deplină tăcere în privința acestei relațiuni, precum tăcuse și ea tot-d^e-una, și de aceea voia cu at^ât^u mai mult, să'i doved^ească prin fapt, cât^u de demn e cugetul ei de al lui.

În aceeași zi, în care scrisese epistola din urmă către amicul s^êu, era Damineca înainte de Crăciun, ~~Wierth~~ veni s^era la Lotta, și o găsi singură. Ea se ocupa a regula câte-va obiecte de jucărie, pe cari le preparase ca daruri de Crăciun pentru frații și surorile s^ele mai mici. El vorbi de plăcerea ce vor avea mititeii, și de timpurile, când deschiderea neașteptată a ușei și aparițiunea unui arbore împodobit cu lumînări de c^era, zaharicale și mere amplea pe cineva de o plăcere paradisiacă. Veți priimi și d-ta, dⁱse Lotta, ascund^êndu'și nedomirirea într'un suris dulce, veți priimi și d-ta un dar, dacă veți

fi cu minte; o virtelniță și încă ceva. — Și ce numesci D-ta a fi cu minte? exclamă el; cum să fiu? cum pot să fiu? scumpă Lottă! Joui séra, dișe ea, e ajun de Crăciun; atunci vin copiii, vine și tatăl meu, și capătă fie-care ce e al lui, și atunci vii și d-ta — dér mai 'nainte nu! — Werther fu surprins. — Te rog, continuă ea, așa am otărât odată; te rog pentru liniscea mea; nu se póte, nu se póte să rămână ast-fel! — El își întorse ochii de la dânsa și se pre'mblă prin cameră în jos și în sus, și murmură între dinți vorbele: nu se póte să rămână ast-fel! Lottă care simția teribila stare, în care 'l aruncaseră aceste vorbe, căută prin fel de fel de întrebări să dea o altă direcțiune cugetului său, dér în deșert. Nu, Lottă, strigă el, nu te voiü revedea! De ce? întempină ea, Werther, poți, trebuie să ne reveđi; dér să te mai moderezi. O! de ce te-ai născut cu acéstă violință, cu acéstă pasiune, care se lipesc într'un mod neînvins de tot ce 'ți vine la mână! Te rog, continuă ea, luându'l de mână, moderéză-te! Spiritul d-téle, sciințele d-téle, talentele d-téle, câte plăceri variate nu 'ți ofere ele? Fii bărbat! Intórce acest trist atașament de la o ființă, care nu póte să facă nimic, de cât să te plângă! — El scrișni din dinți, și

o privi cu un aer sombru. Ea 'l ținea de mână. Un moment numai de cugetare liniștită, Werther! Țise ea. Nu simți, că te înceli, că te perdi înadins! De ce pe mine, Werther? tocmai pe mine, proprietatea altuia? tocmai acesta? Mă tem, mult mă tem, că e numai imposibilitatea de a mă posedea, care face ca această dorință să 'ți fie așa de atrăgătoare. El 'și scose mâna dintr'a ei, uitându-se la dânsa cu o privire înghețată și indignată. Înțeleptă! strigă el, foarte înțeleptă observațiune! O fi făcut-o pote Albert? Politică! foarte politică! — Pote să o facă ori-cine, întimpină ea. Și să nu mai fie în această lume întinsă o fetă, care să 'ți impliniască dorințele inimii? Otărăște-te, caută, și 'ți jur, că vei găsi; căci de mult mă îngrijasce, pentru d-ta și pentru noi, marginirea, în care te-ai închis d-ta singur în acest timp. Caută să te otăresci! O călătorie te va distrage, trebuie să te distragă! Caută, găsește un obiect demn de amorul d-téle, și întornă-te, ca să gustăm împreună deliciile unei adevărate amicii! Acesta, țise el cu un suris rece, s'ar putea tipări și recomanda tuturor învățătorilor. Dragă Lottă! mai dă'mi puținică liniște! toate se fac! — Atata numai, Werther, să nu vii pene la Crăciun! — El vru să

admirabil - fence

răspundă, și Albert intră în cameră. Și dădura seara bună cu multă răcoala, și se preimblară prin cameră unul lângă altul, amândoi plini de nedumirire. Werther începuse un discurs neînsemnat, care se termină curând, Albert asemine, și întrebă apoi pe nevastă-sa de nisce însărcinări, și când auzi că nu sunt încă eșecuate, îi dăse câte-va vorbe, care îi se păreau lui Werther reci, ba chiar aspre. El vru să meargă, nu putu, și esită pînă la opt, când posomorirea și necazul se mări din ce în ce mai mult, pînă când se puse masa, și atunci și luă pălăria și bastonul. Albert îl invită să rămână; el însă, căruia invitarea i se părea un compliment fără însemnătate, mulțumi cu răcoala, și plecă.

Veni acasă, luă lumina din mîna băiatului, care voia să îl lumineze, și intră singur în camera sa, plânse tare, vorbi cu necaz către sine însuși, se preimblă cu violență prin cameră, și se trînti în fine în pat, fără a și scotea hainele, și acolo îl găsi servitorul, care îndrăzni pe la unspre-dece să între, ca să întrebe decă poate să tragă cismele domnului? ceea ce și permise, ordonând servitorului, ca să nu vină dimineața în cameră, pînă când îl va chema.

Luni dimineața, la două-deci și unul Decem-

bre, scrise următoarea epistolă, care s'a găsit după mórtea lui sigilată pe scrin la adresa Lottei, căre'ia 'i s'a predat; o voiū reproduce pasagie-pasagie, după cum se vede din împregturări, că a scris-o.

«S'a otărit, Lottă, voiū să mor, și acésta 'ți-o scriū fără esagerațiune romantică, cu linisce, în diminéța zilei, în care te voiū vedea pentru cea din urmă órá. Când vei ceti acésta, scumpa mea, morméntul rece și acopere resturile înghețate ale celui neastâmpert, nefericit, care nu scie pentru momentele din urmă ale vieței séle altă dulcétă mai mare, de cât a petrece cu tine. Am avut o nópte teribilă, și vai! o nópte bine-făcétore. Ea e, care a întărit otătirea mea, a precizat-o : Voiū să mor! Când m'am smuls erî de lângă tine, în acea revoltă teribilă a simțurilor mele, cum se grămădiră toate acestea la inima mea, și mă apucă esistența mea lipsită de speranță și de bucurie! mă apucă cu o rēcélă îngrozitóre — abia ajunseiū în camera mea, eșit din fire, căđuiū în genuchi, și o, Dumneđeule! 'mi acordași mângăarea cea din urmă a lacrimelor celor mai amare! Miî de proiecte, miî de perspective se vënturaū prin sufletul meū, și în cele din urmă se fixă, lămurit

intrégă, ultima și unica idee : Voiu să mor! — Mă culcaiū, și diminéța, în liniscea desceptărei, e încă fixă, neclintită în inima mea : Voiu să mor ! — Nu e disperare, e siguranță, că am ajuns la capăt cu povéra mea, și că mă sacrific pentru tine. Da, Lottă! De ce să nu spun? unul din noi trei trebuie să péră, și acesta voiu să fiu eu! O scumpa mea! în această inimă sfașiata s'a mișcat adesea pe ascuns și cu furie ideea — să omor pe bărbatul tēu! — pe tine! — să mă omor pe mine! Fie dér! — Când te vei sui pe dél într'o séră frumoasă de véră, atunci adu'ți aminte de mine, cum veniam adesea din vale, și atunci să'ți îndrepti privirea la cimitir la momentul meū! cum mișcă vântul érba cea înaltă încóce și încolo la lumina sórelui apunător! — Eram linistit, când am început; acum, acum plâng ca un copil, când tóte acestea mi se înfățișează într'un mod așa de viū!»

Pe la 10 ore, Werther chiāmă pe servitorul sēu, și pe când se înbrăca 'l dīse, că va pleca peste câte-va zile; să ștérgă déră haínele și să pregătéscă tóte, spre a le stränge în gíamantane; asemenea îi ordonă să céră pretutindenī comp-tari, să aducă câte-va cărți împrumutate pe la alții și să plătéscă la câți-va seraci, cărora obic-

nuia să le dea pe fie-ce septemână câte ceva, par-tea lor pe două luni înainte.

El ordonă să i se aducă mâncarea în camera sa, și după mäsă încălecă și eși la deregător, pe care nu-l găsi acasă. El se pre'mblă posomorit prin grădină, și părea că voesce să se mai împovëreze în cele din urmă cu tötă tristețea amintirei.

Mititei nu 'l lăsară mult în pace; îl urmăriră, săltară ingiurul lui; 'i spuseră, că, déca va fi mâ-ne, și érá mâne și încă o ți, se vor duce la Lotta, ca să 'și Iea darurile de Crăciun, și îi spuseră minuni, pe cari și le promitea mica lor fanta-siă. Mâne! esclamă el, și érá mâne! și încă o ți! și 'i săruta pe toți cu cordialitate, și era să plece, când 'i țiise cel mai mic, că vrea să 'i spună ceva la urechiă. El 'i descoperi, că frații lui cei mari au scris nisce felicitări de anul noii *așia* de mari! Și una pentru papa! alta pentru Albert și Lotta, și încă una pentru domnul Werther, aceste felicitări vor să le predea în țiua de anul noii diminéța. Acésta l' birui; el dărui la fie-care câte ceva, încălecă, însărcină pe copii să salute pe bătrânul și plecă cu lacrimile în ochi.

Pe la 5 ore veni acasă, ordonă servitórei să vedă de foc și să 'l întrețină pêne la nópte. Pe

servitor îl puse să strângă cărțile și rufele jos în ladă și să cöse hainele în pânză. După aceea probabil că scrisese următorul pasagiū al scrisorii sële din urmă către Lotta :

«Nu mă aștepti! Cređi, că te voiū asculta, și că nu te voiū revedea pêne în séra de Crăciun. O, Lottă! astă-đi séu nici odată! La Crăciun vei ține acéstă hărtiă în mână, vei tremura și o vei uda cu iubitele téle lacrime. Voiū, trebuie! O! cât de bine 'mi este că sunt otărit!»

Lotta, între acestea căduse într'o stare singulară. După convorbirea din urmă ce a avut cu Werther, ea simți, cât de greū 'i va fi, a se despărți de dēnsul, cât va suferi el când ar fi să se depărteze de la dēnsa.

Se vorbise în trecăt în prezența lui Albert, că pêne în séra de Crăciun, Werther nu va mai veni; și Albert plecase călare la un funcționar din vecinătate, cu care avea să termine óre-carī a-faceri, și unde trebuia să rămână peste nópte.

Ea ședea acum singură, nici unul din frații sęi nu era în giurul ei; se dedea gândurilor sęle, cari se ocupaū în tăcere cu impregiurările ei; se vedea acum legată pentru veciă cu bărbatul, al cărui amor și credințe le cunoscea, la

care ținea din totă inima, a cărui liniște, a cărui fidelitate păreau a fi fost destinate a nume de cer; pentru ca o femeie bravă să-și rezime pe dânsese fericirea vieții seale; ea simțea, ce va fi el pentru tot-dé-una atât ei cât și copiilor ei. Pe d'altă parte Werther îi devenise așa de scump, chiar din primul moment al cunoștinței lor, potrivirea caracterelor lor se arătase așa de frumos, petrecerea îndelungată cu dânsul, atâtea situațiuni prin cari au trecut împreună, făcuseră o impresiune neștersă în inima ei. Tot ce simțea și cugeta de interesant, era obicinuită a împărtăși cu dânsul, și depărtarea sa amenința să lase în totă ființa ei o lacună, care nu se mai putea amplea. O! déca ar fi putut să-l schimbe în acest moment în frate, ce fericită ar fi fost! Déca ar fi putut să-l însore cu vre o amică, déca ar fi putut să spere a restabili cu desevêrgire și raporturile seale către Albert!

Ea trecuse în revistă una câte una pe toate amicele seale, și găsi la fie-care câte ceva de observat, nu găsi pe nici una, căreia il-ar fi dorit.

Și tocmai când făcea aceste reflecțiuni, ea simți adânc, fără a se putea lămuri, că dorința ei intimă, ascunsă, e de a-l păstra pentru sine, și-și dișe în aceleș timp că nu pôte să-l rețină,

nu 'i este permis să 'l rețină; sufletul ei curat, frumos, care altminteri era ușure și se ușura așa de lesne, simți povóra unei melancolii, căreia 'i era închisă perspectiva fericirii. Inima ei era apăsată și un nuor obscur plutia din aintea ochilor ei.

Ast-fel se făcuse șese și jumătate, când auzi pe Werther urcând scările, și cunoscu îndată mersul său, vocea sa, care întreba de dânsa. Cât de tare 'i bătea inima, și putem dice chiar pentru prima óră la venirea sa. Mult ar fi dorit să 'i se spună că nu este acasă, și când intră, ea 'i strigă cu un fel de turburare pasionată : Nu 'ți-ai ținut cuvântul ! N'am promis nimic, fu răspunsul său. Atunci ar fi trebuit cel pucin să 'mi satisfaci rugămintea ; te-am rugat pentru liniștea noastră amândorura.

Ea nu scia bine ce voia, nici ce făcea, când trâmise dupe câte-va amice, spre a nu fi singură cu Werther. El puse câte-va cărți ce adusesese, pe mesă, întreabă de altele, érá dânsa doría când ca să vină amicele, când ca să nu vină. Féta se întórse, și aduse scirea, că amândoué cer scuse.

Ea vru să dică fetei, ca să rămână cu lucrul ei în camera de alături, dér 'și luă séma. Wer-

ther se pre'mbla prin cameră; ea se apropiă de piano și începu să cânte un menuet, nu mergea. Se îmbărbătă, și ședea pe canapea lângă Werther, care 'și luase locul său cel obicinuit.

N'ai nimic de cetit? di-se ea. Werther n'avea nimic. Colea în cutia mesei, reluă ea, e traducerea d-téle a câte-va cânturi din Ossian; încă nu le-am cetit; căci tot speram să le aud de la d-ta; dér de atunci tot nu s'a făcut ocasiunea. El zîmbi, scose cânturile, fiori 'l apucară, când le luă în mână, și ochii 'i se amplură de lacrimi, când se uită la ele. Ședea jos și ceti.

«Stea de amurgul serii, frumos lucesci tu la apus, 'ți ardică capul radios din nuorul tău, ambi imposantă pe colina ta înainte. La cine privești spre luncă? Vânturile furtunose s'au liniscit; din depărtare vine mormăitul cascadei; valuri sgomotose jôcă la stâncă în depărtare; zuraitul muscelor de séră retăcesce peste câmp. La cine privești lumină frumoasă? Dér zimbesci și mergi; vesel te încongitură valurile, și scaldă pěrul tău grațios. Adio, rađa liniscită! Apari, o, lumină admirabilă a sufletului lui Ossian!

«Și apare în totă vigórea ei. Vedți pe amicii mei cei decedați, se adună la Lora, ca și în di-

lele, cari au trecut! — Fingal vine ca un stâlp de ceta umeda; in giuru 'i sunt eroii sei, si eata! bardii cantarei! Ullin carantul! Ryno cel imasant! Alpin, cantaret gratios! si tu, Minona cu duiosele tele plangeri! — Cat sunteți de schimbați, amicii mei, de când cu dilele de sêrbători de la Selma, când rivalisam pentru onorea cantarei, precum suflarea primăverei inclină pe rând in lungul colinei érba ce șoptește încet.

«Atunci eși Minona in frumusețea ei, cu privirea tristă și cu ochiul plin de lacrimi; greu fălfaia pèrul ei in vèntul cel nestatornic, care sufla din deal. — Tristetea àmplu sufletul eroilor cândea 'și ardică vocea' i cea plăcută; căci adesea ea vèduse mormèntul lui Salgar, adesea locuința întunecósă a Colmei celei albe. Colma părăsită pe deal, cu vocea' i armoniósă! Salgar a promisă vină; dér nóptea se întinse de giur împregiur. Ascultați vocea Colmei, când ședea singură pe deal!

Colma

«E nópte! — sunt singură, perdută pe acest deal furtunos. La munte muge vèntul. Torrentul urlă pe stâncă la vale. Nu mă apèră bordieș

de plómă, pe mine, părăsita pe acest deal furtunos.

«Ești, o lună, din nourii tăi! Apareți, voi stele ale nopții! Conduce-m'ar vre o rață la locul, unde mi se odihnesce amorul de greutatea vânătoarei, cu areul slobod lângă sine, câinii găfiind în giurul lui. Torentul și furtuna mugesc, nu aud vocea iubitului meu.

«De ce întârzie Salgar al meu? Uitatu-și-a cuvântul?—Eacă stânca și copaciul, și eacă și riul celsgomotos! În murgul serei promiseși să fii aci; ah! unde s'a rătăcit Salgar al meu? Cu tine voiam să fug, să părăsesc tată și frate! pe acești mândri! de mult familiile noastre sunt neamice, dar noi nu suntem neamici, o, Salgar!

«Taci un moment, o, vânt! taci un mic moment, o, riū! ca să răsune vocea'mi prin vale, ca să mă audă călătorul meu! Salgar! eū sunt care te chiām! Eacă arborele și stânca! Salgar! scumpul meu! eacă-mă; de ce esiți de a veni ?

«Eată, apare luna, fluviul lucește în vale, stâncile se ved cenusii pe deal în sus; dără nu 'l ved pe înălțime, câinii sei nu vestesc sosirea lui. Aci trebuie să șed singură.

«Dar cine sunt acela, ce staū culcați colea jos în

luncă? — Iubitul meu? fratele meu? — Vorbiți, o, amicii mei! Nu răspund. Cât 'mi-e sufletul de îngrijat! — Ah, sunt morți! Spadele lor roșie din luptă! O frate, frate! De ce ai ucis pe Salgar al meu? O Salgar! de ce ai ucis pe fratele meu? Amândoi 'mi erați așa de scumpi! O, frumos erați tu pe deal între mii! Teribil era el în luptă. Răspundeți'mi! ascultați'mi vocea, iubii mei! Dar vai! sunt muți! muți pentru vecie! rece, ca pământul, e peptul lor!

«O, de pe stânca dealului, din culmea celui munte vorbiți, spirite ale morților! vorbiți, că nu mă îngrozesc! — Unde v'ați pus la odihnă? În care pescere de munte să vă gădesc? — N'aud voce slabă în vânt, nici răspuns suflând în furtuna dealului.

«Șed aci în jalea mea, ascept dina în lacrimile mele. Scormoniți grăpa, o amicii ai celor morți, dera nu o închideți, până când voi veni eu! Viața'mi pere ca un vis; cum să rămân eu înderăt? Aci voi locui cu amicii mei, la fluviul stânței resunătoare. — Când noptea se va întinde pe deal, și va trece vântul peste luncă, spiritul meu să stea în vânt, să jălască mórtea amicilor mei. Vênătorul mă aude din umbrarul său, se teme de vocea mea și o iubesc; căci dulce să

'mî fie vocea pentru amicii mei; amîndouî 'mî erau așa de scumpi!

«Acésta'ti era cîntarea, o Minonă, fiică a lui Thorman, ce roșesci atât de grațiosă. Lacrimile noastre curseră pentru Colma, și sufletul nostru se posomorî.

«Ullin se presintă cu arpa, și ne dădu cîntarea lui Alpin. — Vocea lui Alpin era afabilă, sufletul lui Ryno o rață de foc. Dér deja se odihniău în casa cea strîmtă, și vocea lor se perduse în Selma. O dată se întorce Ullin de la vînatore, pêne a nu cădea âncă eroiî. El auzi pe deal cîntarea lor de întrecere. Cîntul lor era dulce, dér trist. Plîngeaŭ căderea lui Morar, primul dintre eroi. Sufletul său era ca sufletul lui Fingal, sabia lui ca sabia lui Oscar. — Dér el cădu, și tatăl său jălea, și plinî de lacrimi erau ochii sororei sële, ochii Minonei erau plinî de lacrimi, sora mîndrului Morar. Ea se retrase din naintea cîntărei lui Ullin, ca luna în apus, care prevede plóia furtunosă, și 'și ascunde frumosul cap într'un nuor. — Eŭ bateam arpa cu Ullin la acéstă cîntare de jale.

R y n o

«Trecut-a vîntul și plóia; međiul ȓilei e se-

nin, nuorii se despart. Fugind, sórele cel nestatornic luminéză colina. Fluviul de munte curge roșiateg prin vale. Dulce e murmura ta, o riú; dér mai dulce e vocea, el jălesce pe cel mort. Capul seú e plecat de bêtrânețe, și roșiú e ochiul seú lăcrimând. Alpin, escelente cântăreț! De ce ești singur pe colina cea tăcută? De ce jălesci, ca o suflare de vânt în pădure, ca unda la malul depărtat?

A l p i n

«Lacrimile mele, Ryno, sunt pentru cei morți, vocea mea pentru locuitorii mormântului. Inalt ești tu pe colină, frumos între fiii luncei! Dér vei cădea ca Morar, și pe mormântul teú vor șede jălitori. Colinele te vor uita, arcurile téle din hală staú neintinse.

«Iute eraí, o Morar, ca și căprióra pe deal; teribil ca focul nopturn din cer. Mânia ta era furtună, sabia ta în bătălie, ca fulgerul deasupra luncei, vocea ta ca torentul din pădure după plóiă, ca tunetul pe dealuri depărtate. Mulți cădură prin brațul teú, flacăra mâniei téle 'i consuma. Dér când te întorceai de la resbel, cât de pacinică 'ți era vocea! Féța ta era ca sórele dupe furtună, ca luna din nóptea cea tăcută, peptul

tău, liniscit ca lacul când a încetat vulvórea vântului.

«Strămtă e acum locuința ta! întunecos lăcașul tău! cu trei pași 'ți messor mormântul, o tu! care odinióră erai așa de mare! patru petre acoperite de muschiu sunt unica ta amintire; un arbore desfoiat, earba înaltă, care șioptesce în vânt, arétă ochiului de vênător mormântul putericului Morar. N'ai mamă, ca să te plângă, nici fétă cu lacrimi de iubire; mórtă e aceea care te-a născut, cădută e fiica lui Morglan.

«Cine e acela, care se rézimă pe toiagul său? cine e acela, cu capul albit de bêtrânețe, cu ochii roșiți de lacrimi? E tatăl tău, o Morar! E tată a nici unu fiu afară de tine! El auđi de vestea ta în luptă; auđi de neamici risipiți; auđi de gloria lui Morar! Vai! déră nimic despre rana lui? Plângi, tată al lui Morar! plângi! însé fiul tău nu te aude. Adânc e somnul morților, jóasă e perina lor de pulbere. Nici o-dată nu mai ascultă voce, nu se descéptă nici-o-dată la chiámarea ta. O! când sosese diua în mormânt, spre a dice dormindului : deșteptă-te!

«Rémâni cu bine, tu cel mai nobil d'între ómeni, triumfător pe câmp! Déră nici o-dată câmpul nu te va mai vedea! nici o-dată pădurea in-

tunecósă nu va străluci de lucirea ferului tău !
 Tu n'ai lăsat fiu în urmă'ți, dér cântarea va
 conserva numele tău; timpuri viitoare vor auzi de
 numele tău, vor auzi de Morar cel cădută în
 luptă !

«Resunătoare în jalea eroilor, mai resunător
 oftatul sfâșiator al lui Armin. Lui i se amintea
 mórtea fiului său; el cădu în dările juneței. Car-
 mor ședea aprópe de eroi, prințul resunătorului
 Galmal. De ce geme oftatul lui Armin ? díse el;
 ce e de plâns aici ? Nu sună óre cântecul și cân-
 tarea, spre a mișca sufletul și a 'l delecta. E ca
 o cétă fragedă, ce se înalță din lac și rouréză
 valea, și udă florile; dér vine sórele iarăși în pu-
 terea lui, și ceața a perit. De ce ești așa de jă-
 litor, Armin, dómne al Gormei înconjurată de
 mare ?

«Jelitor ! Da, așa sunt, și nu e mică cauza
 durerii mele.—Carmor, tu n'ai pierdut fiu, n'ai
 pierdut fiică înfloritóre ; Colgar, vítzul, tráesce,
 și Amira, cea mai frumoasă dintre fete. Ramu-
 rile casei téle înfloresc, o Carmor ; însé Armin
 e cel din urmă din seminția sa. Intunecos e pa-
 tal tău, o Dauro ! adânc e somnul tău în mor-
 mânt.—Când te vei descepta cu cântările téle, cu
 vocea ta melodiósă ? Aidez, vânturi de tómnă !

aide ! bateți peste lunca întunecată ! torente ale pădurei, ferbeți ! urlați, furtune, prin vârful stejărilor ! Âmbli prin nori sfâșiați, o lună ! a-rătă în intervale palida'ți figură ! Amintesc'e mi de nóptea teribilă, când aũ perit copiii mei, când a căđut Arindal, putericul, și a espirat Daura, iubita.

« Dauro ; o fiică, ai fost frumósă, frumósă ca luna pe colinele Furei, albă, ca zăpada căđută, dulce, ca zefirul respirând ! Arindal, arcul tãu era puteric, pe câmp lancea ta iute, privirea ta ca cãța d'asupra undei, pavãza ta ca un nuor de foc în furtună !

« Armar, vestit în rãsbelũ, veni și peți amorul Daurei ; ea nu resistă mult timp. Frumóse eraũ speranțele amicilor ei.

« Erath, fiul lui Odgal purta mânie ; căci frațele sãu jăcea ucis de Armar. El veni, deghisat în marinar. Frumósă era luntrea lui pe undă, albe ducelele sãle de bẽtrãnețe, liniscitã fața sa seriósă. O, tu cea mai frumósă dintre fete, ȓise el, fiică grațióasă a lui Armin, coala la stãncã, nu departe în mare, acolo Armar ascãptã pe Daura : vin, sã duc pe iubita sa peste marea cea uruindã.

« Ea 'i urmã și strigã pe Armar ; nimic nu

respuise de cât vocea stâncei. Armar! iubite! iubite! de ce mă îngrijesci atâta? Ascultă, fiu al lui Arnath! ascultă! E Daura, care te chiamă!

«Erath, trădătorul, fugi ridând la uscat. Ea 'și ardică vocea, strigă pe tatăl său, pe fratele său : Arindal! Armin! Nu e nimeni, ca să scape pe Daura ?

«Vocea ei străbătu peste mare. Arindal, fiul meu, descinse din deal, încărcat de prada vânătoriei; săgețile se le zornăiau la cósă'i, arcu il ținea în mână, cinci câni negri-vineți erau în giural lui. El vedu pe vitézul Erath la mal, 'l prinse și 'l legă de stejar; tare 'l strânse în lanțuri, legatul âmplu vânturile de gemete.

«Arindal pornesce pe valuri cu luntrea sa, ca să aducă pe Daura. Armar veni cu mânie, răpedi săgéta cu pene cenușii; ea resună, se împlântă în inima ta, o, Arindal! fiul meu! În locul lui Erath, trădătorul, periși tu; luntrea ajunsese la stâncă, el cădu lângă dânsa, și muri. La picioarele téle curse sângele fratelui tãu; cât de mare 'ți fu jalea, o Dauro!

«Valurile sfărâmară luntrea. Armar se aruncă în mare, să scape pe Daura sa, ori să moră. Indată se rostogoli ca o furtună un bulgăre din deal în valuri; el se cufundă și nu se mai ardică.

«Singură pe stânca spălată de mare, auđiam plângerile fiicei mele. Multe și resunătoare fură țipetele ei; dér tot nu putea să o scape tatăl-său. Tótă nóptea stam la țerm, o vedeam în lumina slabă a lunei, tótă nóptea auđiam țipetele ei; urla vântul, și plóia bătea cu sgomot spre munte. Vocea ei slăbi, pêne a nu se ivi đioa; ea espiră, ca zefiral serei în érba stâncilor. Impovărată de jale ea muri și lăsă pe Armin singur! S'a dus forța mea din răsboiú, a căđut mândrețea mea dintre fete.

«Când vin furtunele mantelui, când Nordul ardică valurile în sus, eú șed la țermul sunător, privesc la stânca cea grozavă. Adesea ved în luna apunătoare spiritele copiilor mei, pe jumătate în amurg, ei ámbă împreună într'o concordie tristă.»

Un torent de lacrimi, care isbucni din ochii Lottei, ușurând inima ei apăsată, opri pe Werther în cântarile séle. El aruncă hârtia, o luă de mână și vėrsă lacrimile cele mai amare. Lotta ședea rezimată pe mâna cea-l'altă și'și ascundea ochii în batistă. Mișcarea amendorora era teribilă. Simțiau propria lor miserie în sórta a-celor nobili, o simțiau împreună, și lacrimile

lor se uniră. Buzele și ochii lui Werther ardeau la brațul Lottei; un fior o apucă; ea vru să se depărteze, și durerea și compătimirea o apăsău într'un mod paralisător ca plumbul. Ea resuflă spre a'și mai veni în fire, și'l rugă gemând să continue, 'l rugă cu totă vocea cerului! Werther tremura, inima sa părea că plesnesce; el ardică foia și ceti cu o voce întreruptă :

«De ce mă descepti, aer al primă-verei? Mă desmierdi și dici : rourez cu picături din cer! Inse timpul vestejirei mele e aproape, aproape furtuna, care să' mi smulgă frunțele! Mâne va veni călătorul, va veni acela, care m'a vădut în frumusețea mea; ochiul său mă va căuta pe câmp de giur impregiur, și nu mă va găsi.—»

Aceste cuvinte cădură în totă forța lor asupra nenorocitului. El se aruncă la picioarele Lottei în disperare extremă, apucă mâinile ei, le lipi de ochii săi, de frunte, și o presimțire a teribilului său proiect părea a se ivi în sufletul tinerei femei. Simțurile ei se turburară; ea 'i strânse mâinile, le strânse la pept, se plecă la dânsul cu o mișcare duiosă, și obrajii lor ardători se atinseră. Lumea peri de'naintea lor. El o cuprinse în brațe, o strânse la pept, și acoperi buzele ei tremurânde și îngânânde cu sărutări furióse.

Werther! strigă ea, cu vocea înecată, întorcându'și facia, Werther! și respinse peptul lui cu o mână slabă de la peptul ei; Werther! strigă ea cu tonul liniscit al celui mai nobil simțiment. El nu resistă, o lăsă din brațe, și se aruncă ca nebun de'naintea ei. Ea sări în sus, și plină de o turburare anxietosă, tremurând între amor și mânie, zise: Acésta e pentru cea din urmă órá, Werther! Nu mă vei mai vedea. Și cu o privire plină de amor asupra miserabilului, alergă în camera de alături și încuiă ușa dupe sine. Werther întinse brațele dupe dēnsa, nu cuteză să o rețină. Era trântit pe jos, cu capul pe canapea și în acéastă pozițiune rămase mai bine de o jumētate órá, pēnē când un sgomot 'l readuse în fire. Era fēta, care voia să pună mēsa. El se pre'mblă prin cameră în sus și în jos, și când se vėdu éráși singur, se duse la ușa cabinetului și strigă încet: Lottă! Lottă! încă o vorbă numai! un rămas bun!—Ea tăcu. El asceptă și se rugă și asceptă; dupe acea se smulse și strigă: Adio! Lottă! pentru veci adio!

El ajunsese la pórta orașului. Guardii, cari erau deja obiēnuiți cu dēnsul, 'l lāsară să éasă fără a spune o vorbă. Era lapoviță, și abea pe la un-spre-dece bātu iarăși. Servitorul seū ob-

servă, când se întorse Werther a casă, că stăpênul seü n'avea pălăria. El nu îndrăsni să dică ceva, 'l desbracă; totul era ud. Mai târziu s'a găsit pălăria pe o stâncă, care privesce în vale din cósta delului, și e de neînțeleș, cum de s'a putut sui pe dânsa într'o nópte întunecósă și umedă, fără a cădea.

El se culcă și dormi mult. A doua zi servitorul 'l găsi scriind, când 'i aduse caféoa după chiámarea sa. El scria următóarele într'o epistolă către Lottia :

« Pentru ultima órá dar, pentru ultima órá deschid acești ochi. Ei nu vor mai vedea, vai! lumina sórelui; o zi posomorăta, negurósă 'l ține ascuns. Jălesce dar, natură! fiul tãu, amic-ul tãu, amantul tãu se apropie de sfârșitul seü. Lottă! e un simțimânt fără sémân, și totuși e mai apropiat de visul murgind, a'și dicé : E ultima diminéță. Cea din urmă! Lottă, n'am pricepere pentru vorba *cea din urmă!* Nu staü eü óre aci în tótă vigórea mea! și mâne zac întins și móle la pământ. A muri! ce însemnézá acésta? Vedü tu, noi visăm, când vorbim de mórte. Am vedüt pe mulți murind; dar așa de mărginită e omenirea, în cât nu are simț pentru începutul și sfirșitul esistenței sele. A cum

âncă al meu, al tău! al tău, o iubito! Și un moment — separat, despartit! — poți pentru tot-de-una? — Nu, Lottă, nu! — Cum pot să per? cum să perî tu? *Suntem dóră!* — A perî! — Ce însemnează acésta? Iar vorbă! un sunet deșert! fără simțire pentru inima mea! Mort, Lottă! îngropat în pământul cel rece, așa de strămt! așa de întunecos! — Aveam o amică, care'mi era tot pentru junetea'mi cea debilă; ea muri, și eu urmaiū cadavrului ei, și am stat la grópă, cum coboraū sicriul, și cum scoteū frânghiele zuruind de sub dânsul și le răpedeaū iar în sus, cum se aruncă apoi prima lopată de pământ, și cum lada anxietósă răspundea cu un ton surd, și mai surd și tot mai surd, și cum era în fine acoperită! Mă aruncaii la pământ lângă grópă — mișcat, sguiduit, îngrozit, cu interiorul sfâșiat, dér nu sciam, ce'mi era — ce'mi va fi! —

× A muri! mormânt! nu înțeleg aceste vorbe!

O ertă-mă! ertă-mă! Eri! — era să fie momentul din urmă al viaței mele. O anele! pentru prima órá, pentru prima órá, fără nici o îndouială, mă pētrunse ca un foc prin adîncul ființei mele simțimentul de beatitudine: Ea mă iubescce! Ea mă iubescce! Arde încă pe buzele mele focul cel sacru, care curgea dintr'ale tēle; un de-

liciū nou, călduros e în inima mea. Értă-mé! értă-mé!

Ah, sciam, că mă iubesci, sciam de la primele priviri pline de suflet, de la prima strângere de mână : și totuși, când mă depărtam érá, când vedeam pe Albert lângă tine, disperam é-răși în îndouielii febrile.

'Ți-aduci aminte de florile, pe cari mi le-ai trimis, când nu puteai în acea societate fatală să 'mî spuni nici o vorbă, când nu puteai să 'mî dai mâna? O! jumătate din nópte am stat în genunchi dinaintea lor, și ele 'mî sigilară amorul tēu. Dér vai! aceste impresiuni trecură, precum se strecóră éráși încetul cu încetul din sufletul credinciosului, simțimēntul de har al Dumneđe-ului sēu, care 'i fusese dat în semne sfinte și în tótă plenitadinea cerésca.

Tóte acestea sunt trecétóre, déră nici eternitatea nu va stânge viéța arđéndă, pe care am gustat'o erî din buzele téle, pe care o simț în mine! Ea mă iubescé! Acest braț a coprins-o, aceste buze aũ tremurat pe ale ei, acéstă gură a îngânat la gura ei! Ea este a mea! Ești a mea! da, Lottă, pentru veci!

Și ce e cu acésta, că e Albert bărbatul tēu? Bărbat! O fi pentru lumea acésta — și păcat

pentru lumea acésta, că te iubesc, că aş vrea să te smulg din braţele lui într'ale mele? Păcat? Bine; şi mă pedepsesc pentru acésta : 'l-am gustat în tot deliciul său ceresc, acest păcat, am sorbit balsam de viaţă şi putere în inima mea. Din acest moment tu eşi a mea! a mea, o Lot-tă! Mă duc înainte! mă duc la tatăl meu, la tatăl tău! Lui am să mă plâng, şi el mă va consola, pênă când vei veni tu, şi voi sbura întru întâmpinarea ta, şi te voi cuprinde şi voi rămânea la tine în faţa Celui Infinit în îmbrăţişări perpetue.

Nu visez, nu mă amăgesc cu idei false. În apropiere de mormânt mi se face mai multă lumină. Vom fi! ne vom revedea! Vom vedea pe maică-ta! O voi vedea, o voi găsi, ah! şi 'mi voi vërsa inima totă dinaintea ei! Maică-ta, imaginea ta!»

Pe la un spre-dece, Werther întrebă pe servitorul său, déca s'a întors Albert? Servitorul respanse că da; a vădut calul său, cum îl ducea. După aceea 'i dă domnul un bileţel deschis, în cuprinderea acésta :

«Ai face bine să 'mi împrumuţi pistólele du-

mitale pentru o călătorie ce am de gând să fac?
Rămâni cu bine!

Buna femeie dormise pucin în nóptea trecută; faptul de care se temuse ea, era otărit, otărit într'un mod, pe care nu putea să 'l presimță, și de care nu putea nici să se témă. Sângele ei, care alt-minteri curgea așa de curat și de linișcit, era într'o turburare febrilă; mii de simțiri sfășiaū inima cea frumósă. Să fie focul îmbrățișărilor lui Werther, pe care 'l simția în peptul ei? să fie indignațiunea pentru îndrăznéla sa? să fie o comparațiune tristă a stărei séle actualé cu acele zile de inocență liberă și de încredere sigură în sine însași? Cum să întempine pe bărbatul său? cum să 'i mărturiséscă o scenă, pe care putea așa de bine să o mărturiséscă, și pe care totuși nu cuteza să o spună? Ei păstrasă, atâta timp tăcere unul faciă cu cel-alt, și să fie ea acum cea d'antéiū, a întrerupe tăcerea, și să facă bărbatului său tocmai într'un timp pucin nemerit o descoperire așa de neasceptată? Se temea chiar, că simpla veste despre venirea lui Werther va produce o impresiune neplăcută asupra lui, și acum încă acéstă cata-

strofă neasceptată! Putea ea să spere, că bărbatul său o va vedea cu totul în adevărata ei lumină, că o va priimi cu totul fără prejudiciu? și putea ea să dorască ca să cetiască el în sufletul ei? și totuși, putea ea să se prefacă în fața bărbatului, de'naintea căruia fusese pînă acuma francă și liberă, ca o sticlă curată ca cristalul, și căruia nu 'i-a ascuns și nici nu putea să 'i ascundă vre-odată măcar una din simțirile sale? Și una și alta o âmplea de grijă și nedomirire; și mereu gândurile sale se întórseră la Werther, care era perdut pentru dînsa, de care nu putea să lase, pe care însă din nefericire! trebuia să 'l lase în voia sorței, și căruia, decă o perdea, nu 'i mai rămânea nimic.

Cât de greu o apăsă, ceea ce nu putea să 'și deslușiască în acest moment, tăcerea, ce se stabilise între dînșii! Nisce ómenii așa de prudenți, așa de buni, începură să tacă între dînșii din cauza óre-căror diferențe ascunse, fie-care se gândia la dreptatea sa și la nedreptatea celui-alt, și împregiurările se încurcară și se înăspri-ră ast-fel, în cât era imposibil a deslega nodul, tocmai în momentul critic, de care depindea totul. Déca o familiaritate fericită 'i-ar fi reapro-piat de mai înainte, amorul și indulgența s'ar fi

descepat într'ênșii reciproc, și ar fi deschis inimile lor, pôte că amicul nostru ar mai fi fost de scăpat.

Mai veni și o altă împrejurare singulară. Werther nu ascunsese, precum scim din scrisorile lui, nici odată dorul său de a lăsa această lume. Albert îl combătuse adesea; asemenea se vorbise câte o dată și între Lotta și bărbatul său despre acesta. Albert, care simția o aversiune absolută în contra acestui fapt, dăduse a înțelege adesea cu un fel de susceptibilitate, care alt-minteri nu era în caracterul său, că are motiv de a se îndoui foarte de serioșitatea unei asemenea otăriri, ba și permisesese chiar óre-cari glume în această privință, și comunicase Lottei necredința sa. Acesta o linisci într'adevăr pe de o parte, când 'i presentaă gândurile séle tristul tabloă; de altă parte însă ea se simți împedicată prin acesta, de a comunica bărbatului său grijele cari o chinuiaă în acest moment.

Albert se întórse, și Lotta 'l întâmpină cu o grabă plină de nedomirire; el nu era vesel, afacerea sa nu era terminată, gășise în deregătorul vecin un om tenace, cu spiritul mic. Drumul cel rău 'l âmpluse asemenea de necaz.

El întrebă, decă nu s'a întâmplat nimic, și ea

'i răspuse cu pripire, că a fost Werther aseră la dinsa. El întrebă, decă aū sosit niscare-va scrisori, și primi răspunsul, că sunt câte-va scrisori și pachete în camera sa. El trecu dincolo, și Lotta rămase singură. Prezența bărbatului pe care'l iubiă și'l onora, făcuse o nouă impresiune în inima sa. Amintirea generosității séle, a iubirei și a bunătăței séle, mai liniștise sufletul ei; ea simți o dorință ascunsă de a 'i urma, luă lucrul ei și intră în camera lui, precum mai făcuse și altă dată. Ea 'l găsi ocupat a deschide pachetele și a le ceti. Câte-va din ele părēju a nu conține lucruri tocmai plăcute. Ea 'i făcu câte-va întrebări, la cari 'i se răspuse scurt, și apoi Albert se apucă de scris la biuroul său.

Ast-fel remăsaseră o oră unul lângă altul, și spiritul Lottei se întunecă din ce în ce mai mult. Ea simți, cât de greu 'i va fi a descoperi bărbatului său, chiar decă ar fi ori cât de bine dispus, ceea ce 'i apesa inima; ea cădu într'o duioșie, care o posomorî cu atît mai mult, cu cât căuta să o ascundă și să 'și înghiță lacrimele.

Intrarea servitorului lui Werther o puse în nedomirirea cea mai mare; el dădu un bilețel lui Albert, care se adresă liniștit la nevastă-sa și 'i dise : dă-i pistólele! «'I doresc călătorie

bună», diŝe el către ŝervitor. Acéŝta o lovi ca un trăsnet, ea nu ŝe otări ŝă ŝe ŝcole, nu ŝcia ce are. Incet ŝe duŝe apoi la pärete, trémurând luă arma, o ŝterŝe de praf ŝi eŝită, ŝi ar mai fi eŝitat mult, decât n'ar fi ŝilit-o Albert cu o privire întrebătoare. Ea dădu băiatului instrumental nenocit, fără a putea ŝcöte o vorbă, ŝi dupe ce eŝiŝe feciorul din caŝă, 'ŝi ŝtrínŝe lucrul, ŝe duŝe în camera ei, într'o ŝtare de neŝiguranță neŝpuŝă. Inima ei 'i predicea töte terrorile. Cand era ŝă ŝe arunce la piciórele bärbatului ŝeu, ŝă 'i deŝcöperé tot, iŝtoria din ŝéra trecută, culpa ei ŝi preŝimțirile ei; pe urmă iarăŝi nu vedea n i un reŝultat pentru întreprinderea, ŝi mai puțin de cât ori ce putea ŝă ŝpere, a face pe bärbatul ŝeu ŝă mérgă la Werther. Méŝa era puŝă, ŝi o amică bună, care veni numai ca ŝă întrebe de ceva, ŝi apoi ŝă mérgă îndată ŝi—remase, mai făcu convorbirea la méŝă de ŝuferit; ŝe ŝiliră, vorbiră, ŝpuŝeră, uítară.

Băiatul veni cu pistölele la Werther, care 'i le luă cu bucurie, când auđi, că-i le-a dat Lotta. El trämise ŝă 'i aducă vin ŝi päne, ŝpuŝe băiatului ŝă ŝe ducă ŝă mänince, ŝi ŝeđu apoi joŝ ŝă ŝcrie.

«Au trecut prin mänile tele, tu le-ai ŝters

de praf; le sărut de o mie de ori, le-ai atins ! și tu, spirite al cerului, favorizezi otărîrea mea ! și tu, Lottă, 'mi dai instrumentul, tu, din ale căreia mâni doriaam să primesc mórtea, și vai ! o și primesc. O ! am întreat pe băiatul meu ! Tremurați, când 'i le-ai dat, nu spuseși adio ! — Vai ! vai ! nu'mi spuseși adio ! — Să'ți se fi închis óre inima pentru mine, din cauza momentului, care m'a legat pentru veci de tine ? Lottă, nu va putea nici un mileniú să ștérgă impresiunea ! și simț, tu nu poți să urėsci pe acela, care arde atáta pentru tine.»

Dupě mėsă ordonă băiatului să stringă tot, rupse multe hárții, eși și mai regulă unele datorii mici. Se întórse iar a-casă, eși iar la pórtă, se duse cu tótă plóia în grădina contelui, rétăci mai departe prin localitate și se întórse în amurgul serei și scrise.

« Wilhelm, am vėđut pentru ultima óră câmpul și pădurea și cerul. Rămâni cu bine și tu ! iubită mamă, ertați-mė ! Consolă-o, Wilhelm ! Dumneđeu să vė bine-cuvinteze ! Lucrurile mele sunt în regulă tóte. Rămâneți cu bine ! Ne vom revedea, și cu mai multă bucurie.»

«Te-am respălătit rău, Albert, și tu mă erți. Am turburat pacea casei tale, am semănat neîncredere între voi. Remăni cu bine! voi să termin. O! decă ați fi fericiți prin mórtea mea! Albert! Albert! fă-o fericită pe nevastă-ta, acest angel! Și așa să vină bine-cuvântarea lui Dumnezeu peste tine!»

Séra mai scormoni mult prin hărțile séle, rupse multe și le aruncă în sobă, sigilă câte-va pachete cu adresa lui Wilhelm. Ele conțineau mici compuneră, idei fragmentare, din cari am vădnt mai multe; și dupe ce ordonă pe la dece ore, să se mai pună lemne în foc și să 'i se aducă o sticlă cu vin, trămise pe servitor să se culce în camera sa, care era, împreună cu camera de dormit a celor-alți ómeni din casă, departe în dos; și servitorul se culcă fără a se desbrăca de haîne, spre a fi de diminéță la îndemână; căci spusese stăpânul său, că vor sosi caii de postă înainte de șése ore.

11 ore trecute.

«Totul e așa de tăcut în giurul meu, și sufletul meu așa de liniștit! 'Ți mulțumesc, Dómne,

care ai dăruit acestor momente din urmă atâta căldură, atâta forță.

Mă apropiu de feréstră, scumpa mea! și veđ, și veđ încă printre norii furtunoși, cari trec în sbor, unele stele din cerul cel vecinic! Nu, voi nu veți cădea! Cel Etern ne pórtă la inima sa, și mă pórtă și pe mine. Veđ stelele de la oiștea carului, a celei mai iubite dintre constelațiuni. Când plecam nóptea de la tine, cum eșiam din pórtă ta, el 'mí`sta în față. Cu ce beatitudine l'am veđut adesea! adesea cu mânilé ridicate 'l am luat de semn, de simbol sacru al deliciului meu actual! și încă — o, Lottă! ce nu'mí amintesc de tine! nu mă incongiuri tu! și nu'mí am însușit, întocmai ca un copil, cu nesațiú, fel de fel de bagatele, pe cari le-ai atins tu sânto!

Iubită silhuetă! 'Tí-o leg érá ție, Lottă, și te rog, să o onorezi. Mií, mií de sărutări am depus pe dânsa, mií de salutări 'i-am adresat, când eșiam séú când mă întorceam a-casă.

Am rugat pe tatál téú printr'un bilețel, să apere cadavrul meu. La citimir sunt douí teí, în dos într'un colț pe câmp; acolo doresc să mă odihnesc. El póte și va face acésta pentru amicul séú. Rógă'l și tu! Nu voiú să pretinđ de la nisce crestini píoși, ca să'și pună corpul alături cu un biet ne-

norocit. Ah, aş vrea să mă îngropaţi la drum
său în valea cea singuratecă, ca preot şi levit,
trecând pe lângă pétra însemnată, să se bine
cuvênteze şi ca samarinénul să verse o lacrimă.

Eacă, Lottă! nu mă înflorez, a lua cupa cea
rece, teribilă, din care să beaŭ ameteŭla morŭtei!
Tu mi ai dat-o şi nu mă cutremur. Totul! tóte!
S'aŭ implinit déră tóte dorinŭtele şi speranŭtele
vieŭtei mele! să bat aŭa de rece, aŭa de înŭtepenit
la pórtă de fer a morŭtei!

De aş fi avut parte de fericirea, să mor pen-
tru *tine!* Lottă, să mă daŭ pentru *tine!* Aş muri
cu inimă, aş muri cu bucurie, déca aş putea să'ŭi
redaŭ liniscea, beatitudinea vieŭtei téle. Dar vai!
n'a fost dat de cât la pucină nobilă, a'ŭi vërsa
sângele pentru ai lor, şi a aprinde prin mórtea
lor o vieŭŭă nouă, insutită pentru amicii lor!

Cu aceste haîne, Lottă, voiŭ să fiŭ înmormên-
tat; tu le-ai atins, le-ai sântit; m'am adresat şi
la tatăl téu cu acéstă rugăminte. Sufletul meŭ
planéză d'asupra sicriului. Să nu se caute prin
busunarele mele. Acéstă fundă roŭie deschisă,
pe care o aveaŭ la pept, când te-am găsit pen-
tru prima óră între copii — o, sărută'ŭi de o mie
de oră şi spune-le sórta nefericitului lor amic!
Dragiŭ! furnică în giurul meŭ. Ah! cum m'am

lipit de tine! cum nu te-am putut lăsa chiar din primul moment! — Acéstă fundă să se îngrópe cu mine. 'Mi-ai dăruit-o la đioa nasterii mele. Cum înghițeam eũ tóte acestea! — Ah! nu credeam, că mă va duce drumul pêně aci! — Fii liniscită! te rog, fii liniscită!

Sunt încărcate! — Bate două-spre-dece! Fie dér! — Lottă! Lottă, adio! adio!»

Un vecin vėđu clipirea prafului de pușcă și auđi detunarea; dér fiind că totul rėmase în tăcere, nu se mai gāndi la acėsta.

Diminėța pe la șese intră servitorul cu lumina. Găsesce pe stăpānul seũ lungit la pământ, pistolul și sânge. El 'l strigă; 'l atinge cu mână, nici un respuns, mai horecāia numai. Alėrgă dupe medic, dupe Albert. Lotta aude cum se trage clopoțelul, un cutremur sgudue tóte membrele ei. Ea descéptă pe bărbatul seũ, se scólă amėndouĩ; servitorul gemėnd și îngānānd aduce vestea, Lotta cade leșinată de'naintea lui Albert.

Sosind medicul, găsi pe nenorocitul la pământ, fără nici o scăpare; pulsul bātea, membrele erau tóte paralisate. Se impușcase în cap deasupra ochiului drept; creerii 'i eșiseră. Pe

lângă toate acestea 'i mai luară sânge de la braț; sângele curgea, el tot mai respira.

Dupe sângele de la spatele scaunului se putea conchide, că Werther a comis faptul sedând de'naintea scrinului; dupe aceea a cădută, și s'a tăvălit în convulsione în giurul scaunului. El sta culcat pe spate spre feréstră, lipsit de putere; era îmbrăcat deplin, încălțat, cu fracul albastru și cu vesta galbenă.

Casa, vecinătatea, orașul ferblaă. Albert intră. Pe Werther 'l găsi culcat pe pat, fruntea 'i-o legaseră; facia sa semăna cu facia unui mort, el nu mișca nici un membru. Plămâni horcăiaă încă grozav, când mai încet când mai tare; se aștepta sfirșitul său.

Din vin nu bėuse de cât un pahar. Emilia Galotti sta deschisă pe scrin.

De spaîma lui Albert, de jalea Lottei să nu vă spun nimic!

Bėtrânul deregător veni călare îndată ce primi vestea; el sărută pe murind, și vėrsă lacrimile cele mai ferbinți. Curând veniră și fiii sėi pe jos; ei cădură de'naintea patului cu espresia durerei celei mai cumplite, 'i sărutară mánile și gura, érá cel mai mare, pe care Werther 'l iubise mai mult, nu se deslipi de buzele séle, pēnė

2 m. Jām fritt care în cel ce
pnea pō ofensō și fie ce
Nurher ste o fuziōla pterostele ole
dreapote de cea / mai buna fochōr dohotōr
Lententul m lui Goethe.

H. V.
medicinist

VERIFICAT
2007

204

VERIFICAT
2017

când espiră, și atunci 'l smulseră pe băiat cu
sforța de lângă pat. Werther muri pe la două-
spre-zece ore de amiadī. Prezența deregătorului
și măsurile luate de dēnsul făcură ca să nu se
strângă lumea. Nōptea pe la un-spre-zece puse
de'l înmormēntară la locul, pe care și'l alesese
el. Bētrānul urmă cadavrului și fiil sēi asemine.
Albert nu putu. Se temură de viața Lottei. Ni-
sce meseriași 'l duseră la mormēnt. Nici un preot
nu l'a însoțit.

~~fiie care vorbă e o idee~~
~~si fie care idee e o postă~~
Acota e singurul respuns pe care
- am dat lumii amic, care m a
întrebat despre Goethe și în special
despre "Werther!"

Handwritten signature
dreptat.

BIBLIOTECA
CENTRALA
UNIVERSITARA
BUCURESTI

do e pro englez
de la ibid. Mit pade - obn vtrle
sint abelcor u oho carte 7 in dno
vtrle m cap...